

BEHEERPLAN LEPELAARPLASSENGEBIED

In het kader van Natura 2000

INHOUD

1	Samenvatting	5
1.1	Aanleiding (hoofdstuk 2)	5
1.2	Het beheerplangebied en -proces (hoofdstuk 2)	5
1.3	Gebiedsbeschrijving (hoofdstuk 3)	7
1.4	Natura 2000-doelen en natuurwaarden (hoofdstuk 4)	7
1.5	De Natura 2000-soorten (hoofdstuk 5)	7
1.6	Bestaand gebruik en de 'effectanalyse bestaand gebruik' (hoofdstuk 6)	8
1.7	Van beschrijving naar maatregelen (hoofdstuk 7)	8
1.8	De maatregelen en de sociaal economische paragraaf (hoofdstuk 8)	9
1.9	Communicatie, monitoring, schadevergoeding en toezicht (hoofdstuk 9)	10
2	Inleiding	13
2.1	Algemeen	13
2.2	Het Beheerplan Lepelaarplassen	13
2.3	Het beheerplangebied	15
2.4	Het doel van het beheerplan	15
2.5	Bevoegdheden en Eigendom	15
2.6	Totstandkoming	15
2.7	Vaststellingsprocedure	17
3	Beschrijving	19
3.1	Terreinbeschrijving	19
3.2	Bodem	22
3.3	Waterhuishouding	24
3.4	Cultuurhistorie en Archeologie	26
3.5	Recreatie	27
3.6	Bestaand Beheer	27
3.7	Regelgeving, beleid en ruimtelijke ontwikkelingen	29
4	Natura 2000-doelen en natuurwaarden	35
4.1	Natura 2000-doelen	35
4.2	Aanvullende doelen Beschermd Natuurmonument	36
4.3	Ecologische relaties: gebieden buiten de Lepelaarplassen	38
5	De Natura 2000-soorten nader toegelicht	41
5.1	Broedvogels	41
5.2	Niet-broedvogels	45
5.3	Overige natuurwaarden	59
6	Bestaand gebruik en 'Effectanalyse bestaand gebruik'	61
6.1	Bestaand gebruik: juridische aspecten	61
6.2	Methode van de 'Effectanalyse bestaand gebruik'	62
6.3	Samenvatting 'Effectanalyse bestaand gebruik'	63
6.4	Vergunningverlening	65
7	Van beschrijving naar maatregel	67
7.1	De opgave voor het beheerplan	67
7.2	De analyse van de staat van instandhouding	67
7.3	Beschrijving van de ecologische knelpunten	70

7.4	Kansen om de draagkracht te versterken	72
7.5	Visie op toekomstige inrichting en beheer	75
7.6	De oplossing om de draagkracht te versterken	76
8	De maatregelen en de sociaal economische paragraaf	81
8.1	Beheermaatregel R1: Continueren regulier beheer	81
8.2	Beheermaatregelen in de Lepelaarplassen	81
8.3	Beheermaatregelen buiten de Lepelaarplassen	84
8.4	Sociaaleconomische paragraaf	86
9	Communicatie, monitoring, schadevergoeding en toezicht	91
9.1	Communicatie	91
9.2	Monitoring	92
9.3	Samenvatting maatregelen	96
9.4	Schadevergoeding	97
9.5	Toezicht en handhaving	97
10	Literatuur	99
11	Web pagina's	101
12	Bijlage 1; Kruistabel BN-waarden	103
13	Bijlage 2; Stroomschema vertaling BN-waarden	105
14	Bijlage 3; KRW Monitoring	107
	Algemeen	107
	Waterlichaam Lepelaarplassen	107

1 SAMENVATTING

Deze samenvatting is tevens de leeswijzer van het beheerplan. Hiertoe wordt per alinea een verwijzing naar het betreffende hoofdstuk gegeven.

1.1 Aanleiding (hoofdstuk 2)

De Europese Unie had zich ten doel gesteld uiterlijk in 2010 de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen. Inmiddels heeft de Europese Unie het streven in 2020 de achteruitgang tot stilstand te hebben gebracht. De Europese Commissie wil dit onder andere bereiken door een netwerk van belangrijke natuurgebieden te realiseren, het Natura 2000-netwerk. De Lepelaarplassen is door het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) (toenmalig ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) op 23 december 2009 definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. De waarborging van de (ecologische) kwaliteit van de Lepelaarplassen gebeurt via het Natura 2000-beheerplan. Daarnaast wordt via het beheerplan het bestaand gebruik gereguleerd.

1.2 Het beheerplangebied en -proces (hoofdstuk 2)

Het beheerplan Lepelaarplassengebied is meer dan het Natura 2000-beheerplan. Vanwege de ecologische samenhang is gekozen om een integraal beheerplan op te stellen voor de gebieden Lepelaarplassen, Natte Graslanden en Kwelzone (figuur 1.1).

Om juridische reden zijn de tekstdelen die betrekking hebben op Natte Graslanden en Kwelzone aangegeven in grijs. Hiermee zijn zij duidelijk te onderscheiden van die delen die betrekking hebben op het Natura 2000-gebied.

Met het beheerplan worden maatregelen in ruimte en tijd geformuleerd gericht op de instandhoudingsdoelen.

Dit beheerplan is in concept opgesteld door Bureau Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, in opdracht van Het Flevo-landschap (terreinbeheerder) en de Provincie Flevoland (voortouwnemer). Hierbij is overleg gevoerd met een klankbordgroep.

Luchtfoto Lepelaarplassen met in het midden de Grote Plas omgeven door het Wilgenbos (foto Biofaan).

BEGRENZING VAN HET BEHEERPLANGEBIED

Om de betrokkenheid van maatschappelijke organisaties en bewoners te vergroten is op 1 september 2009 een informele voorlichtingsavond georganiseerd. Met de verzamelde informatie is door Het Flevo-landschap en de Provincie Flevoland het concept ontwerp-beheerplan opgesteld. Het concept ontwerp-beheerplan is op 19 oktober 2011 tijdens een gezamenlijk bestuurlijk overleg door de voortouwnemer ter instemming voorgelegd aan:

- Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I),
- Gemeente Almere,
- Stichting Het Flevo-landschap,
- Waterschap Zuiderzeeland,
- Rijkswaterstaat directie IJsselmeergebied,
- Stichting Vogel- en Natuurwacht Zuid-Flevoland,
- LTO Nederland,
- Kamer van Koophandel van Gooi-, Eem- en Flevoland,
- Vogelbescherming Nederland,
- Staatsbosbeheer.

Vervolgens is op 27 november 2012 op verzoek van het college van Gedeputeerde Staten van Provincie Flevoland het ontwerp-beheerplan door de staatssecretaris van het ministerie van Economische Zaken vastgesteld. Aansluitend heeft in de periode van 25 februari 2013 tot 8 april 2013 het document ter inzage gelegen. Binnen deze periode zijn geen zienswijzen ingediend. Het beheerplan is vervolgens voor een periode van zes jaar door de staatssecretaris van EZ vastgesteld.

1.3 Gebiedsbeschrijving (hoofdstuk3)

De Lepelaarplassen is ontstaan na drooglegging van Zuidelijk Flevoland. Het oorspronkelijke diepste deel van de drooggelegde polder, waar nu de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen liggen, is moerasig gebleven. Het is een jong en voedselrijk natuurgebied, dat verschillende terreintypes kent (rietland, ruigte, wilgen bos, nat grasland en open water). De bodem van de gebieden bestaat uit zavel en klei. Het waterpeil volgt een natuurlijk verloop. De bezoekers van het gebied komen er vooral voor natuurbeleving zoals vogelobservatie, wandelen en het buiten zijn.

De Natte Graslanden zijn als mitigatieproject als bufferzone tussen de Lepelaarplassen en het stadsdeel Noorderplassen West gerealiseerd. Het gebied bestaat uit nat grasland, poelen, sloten en riet.

De Kwelzone is een lange smalle strook langs de Oostvaardersdijk die bestaat uit ondiepe plassen, open slikkige gebieden en rietland.

1.4 Natura 2000-doelen en natuurwaarden (hoofdstuk 4)

De Natura 2000-doelen bestaan uit algemene doelen, kernopgaven en instandhoudingsdoelstellingen. De algemene doelen richten zich op de bijdrage van het gebied aan de samenhang van het Natura 2000-netwerk. Daarnaast is de bijdrage aan de biologische diversiteit en het versterken van de natuurlijke kenmerken een algemeen doel. De kernwaarden richten zich op het behoud en herstel van de samenhang tussen slaapplaatsen en foerageergebieden en het herstel van mozaïek aan verlandingsstadia, van open water tot moerasbos. De instandhoudingsdoelen betreffen de elf vogelsoorten en twaalf vogeldoelen waarvoor het gebied aangewezen is.

1.5 De Natura 2000-soorten (hoofdstuk 5)

In het beheerplan wordt per soort waar een instandhoudingsdoelstelling voor geldt een beschrijving gegeven van het voorkomen van de soort en de benodigde oppervlakte en kwaliteit van het broed- of leefgebied in de Lepelaarplassen. De soorten waar het om gaat zijn de aalscholver (broedvogel), lepelaar (broedvogel en niet-broedvogel) en de niet-broedvogels grauwe gans, krakeend, pijlstaart, slobbeend, tafeleend, kuifeend, nonnetje, kluut en grutto.

1.6 Bestaand gebruik en de 'effectanalyse bestaand gebruik' (hoofdstuk 6)

Voor dit beheerplan is een 'Effectanalyse bestaand gebruik' (Provincie Flevoland 2011) opgesteld. Uit deze analyse volgt dat het merendeel van het bestaand gebruik in en in de directe omgeving van de Lepelaarplassen niet leidt tot een (significant) negatief effect op de instandhoudingsdoelen. Voor de activiteiten Muskusrattenbestrijding en Kader-richtlijn Water (KRW) monitoring wordt aanbevolen mitigerende maatregelen in het beheerplan op te nemen. Ten aanzien van recreatieve luchtvaart was een mogelijk significant negatief effect niet uit te sluiten. Uit een 'Nadere effectanalyse' (Provincie Flevoland 2011) volgde dat er geen significant negatieve effecten optreden.

Vanuit de effectanalyses en op basis van de in beeld gebrachte verstoring gevoeligheid van de vogels is in het beheerplan een indicatie van te hanteren afwegingen bij vergunningverlening opgenomen.

1.7 Van beschrijving naar maatregelen (hoofdstuk 7)

De analyse van de staat van instandhouding

De tabel 1.1 geeft een overzicht van de actuele situatie en de te verwachten trends van de Natura 2000-soorten.

De ecologische knelpunten

Van acht van de twaalf instandhoudingsdoelstelling- en is de trend negatief of onduidelijk. De oorzaak van de negatieve trend is terug te brengen tot twee processen die niet via dagelijks beheer te sturen zijn:

1. Door successie is het gebied aan het verlanden, verruigen en zal het op termijn verbossen. Vooral het ontbreken van watergedreven dynamiek (periodes van overstroming en droogte) ligt hieraan ten grondslag.
2. Verlies aan areaal en verandering/verslechtering van foerageergebieden buiten de Lepelaarplassen. Met name de occupatie en de ecologische situatie in het Markermeer/IJmeer liggen hieraan ten grondslag.

Tabel 1.1: Samenvatting van actuele situatie en trends.

Soorten	ISD	Aantallen vogels		Leefgebied binnen Lepelaarplassen		Foerageergebied omgeving (actueel**)
		actueel	trend*	actueel**	trend*	
Broedvogels						
aalscholver	8000	1250	0	≥	0	–
lepelaar	20	0	–	?	?	–
Niet-broedvogels						
lepelaar	10	3	–	?	–	+
grauwe gans	240	312	+	≥	0	≥
krakeend	210	211	+	≥	–	≥
pijlstaart	20	19	0	≥	–	≥
slobeend	140	69	?	≥	–	≥
tafeleend	110	115	0	≥	0	–
kuifeend***	2500	1536	?	≥	0	–
nonnetje	14	10	–	≥	0	–
kluut	4	1	–	?	–	–
grutto	5	1	–	≥	–	–

ISD = instandhoudingsdoelstelling. Rood = ongunstig; Groen = gunstig; Oranje = onbekend.

* + = positief; – = negatief; 0 = stabiel; ? = onbekend.

** ≥ = tenminste voldoende oppervlakte of kwaliteit; – = te lage oppervlakte en kwaliteit

*** aantallen vogels betreffen seizoensmaxima.

Kansen om de draagkracht te versterken

De volgende kansen worden in het beheerplan benoemd als mogelijkheid om de omstandigheden voor het behouden van de instandhoudingsdoelen te verbeteren:

- Continuering van het bestaande beheer (met name voor de broedeilanden van de lepelaar);
- Ingrepen in de waterhuishouding waardoor de successie van het gebied wordt teruggezet in de tijd (en de successiereeks);
- Het verbeteren van het areaal en de kwaliteit van de foerageergebieden buiten de Lepelaarplassen. Het beheerplan biedt niet de ruimte om maatregelen buiten het gebied af te dwingen. Wel biedt het de mogelijkheid om oplossingen te benoemen.

Visie op toekomstige inrichting en beheer

Vanuit de analyse, knelpunten en kansen voor het behalen van de waarden waarvoor er een opgave ligt, is een visie op toekomstige inrichting en beheer van de Lepelaarplassen geformuleerd. Deze luidt:

De Lepelaarplassen is het kloppende hart van het toekomstige vitale en robuuste moerassysteem. Ze is één van de kerngebieden in een netwerk van wetlands in Europa en het IJsselmeergebied. Het gebied is een leefgebied voor een belangrijk deel van de Nederlandse moerasfauna. Voor watervogels tijdens de trek en de overwintering functioneert het gebied als foerageer- en rustplaats. Koloniebroeders als lepelaar en aalscholver hebben er hun broedplaats. De ontwikkeling voor de lange termijn is gericht op het realiseren van een robuust en duurzaam vitaal moerasgebied.

De Lepelaarplassen en de naastliggende Natte Graslanden en Kwelzone vormen een functioneel geheel. Het behalen van de instandhoudingsdoelen is kansrijker als deze gebieden in het beheer in samenhang worden meegenomen.

Om in het beheerplangebied een robuust en duurzaam vitaal moeras te krijgen dat recht doet aan de te beschermen waarden is het van belang dat:

1. Jonge moerasstadia in natte tot zeer natte omstandigheden (waterplantenvegetaties, waterriet, lisdodde etc.) aanwezig zijn;

2. Er een op regenwater geënt variërend waterpeil aanwezig is; hoog in de winter en uitzakkend in het zomerhalfjaar, waarbij méérjaarlijkse uitschieters naar boven en beneden kunnen optreden;
3. Er zowel veilige broedplaatsen als voldoende goede foerageergebieden aanwezig zijn.

De oplossing om de draagkracht te versterken

Voor het versterken van de draagkracht van de Lepelaarplassen en het behouden van de voor de Lepelaarplassen zo typische rietmoerassoorten volgt dat er maatregelen getroffen moeten worden die er op gericht zijn op het realiseren van een moeras met een aanzienlijk aandeel jonge successtadië. Dit kan bereikt worden door een hogere waterpeil (op het maaiveld) in het vroege voorjaar mogelijk te maken. Tabel 1.2 geeft een weergave van de gemaakte inschatting wat dit in de tijd betekent voor het behalen van de instandhoudingsdoelen.

Continuering van het huidige beheer aangevuld met vernatting heeft een (zeer) positief effect op de staat van instandhouding van de aangewezen vogelsoorten. Voorwaarde is dat de mogelijkheden voor de koloniebroeders om te nestelen behouden blijven. Continuering van het huidig beheer zonder vernatting zal leiden tot achteruitgang van staat van instandhouding.

1.8 De maatregelen en de sociaal economische paragraaf (hoofdstuk 8)

Er zijn bij elkaar veertien beheermaatregelen nodig om de staat van instandhouding van de soorten waarvoor de Lepelaarplassen zijn aangewezen op de lange termijn op orde te houden. Per maatregel is in het beheerplan, naast een korte beschrijving van het doel, aangegeven wie er verantwoordelijk is voor de maatregel, wat de planning van de maatregel is en hoe de maatregel gefinancierd wordt. Voor de financiering wordt uitgegaan van het benutten van bestaande budgetten voor beheer en monitoring en dat maatregelen 'haalbaar en betaalbaar' zijn. In tabel 1.3 is een overzicht gegeven van de maatregelen.

Tabel 1.2: Globale inschatting van effecten bij voortzetting van het huidige beheer en bij verandering van het beheer door integraal vernatting op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied

Vogelsoort	Verwachte trend in de draagkracht			
	bij ongewijzigd beheer (conform tabel 7.3)	bij beheer aangevuld met integraal vernatting		
		na 6 jaar	na 12 jaar	na 18 jaar
Broedvogels				
aalscholver	0	0	0	0
lepelaar	-	?	?	?
Niet-broedvogels				
lepelaar	-	?	0	+
grauwe gans	-	+	+	+
krakeend	0	0	+	+
pijlstaart	-	0	+	+
slobeend	0	0	+	+
tafeleend	-	0	+	+
kuifeend	0	0	0	0
nonnetje	0	0	0	0
kluut	-	?	?	?
grutto	-	?	?	?

+ = positief, 0 = neutraal, - = negatief, ? = onbekend. Rood = ongunstig; Groen = gunstig; Oranje = onbekend. Effecten van eventuele ontwikkelingen buiten de Lepelaarplassen blijven hierbij buiten beschouwing.

Sociaal economische paragraaf

Een belangrijk onderdeel van het beheerplan is het in beeld brengen van de sociaal economische gevolgen van de beheerplanmaatregelen. Uit de analyse volgt dat de in het beheerplan voorgestelde maatregelen geen nadelige sociaal-economische gevolgen hebben. Een belangrijk aandachtspunt is de relatie tussen de instandhoudingsdoelen en de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen.

1.9 Communicatie, monitoring, schadevergoeding en toezicht (hoofdstuk 9)

Communicatie

Doel van de communicatie, educatie en voorlichting is het geven van informatie over het belang van het gebied, de (inter)nationale waarden en de voorkomende natuur- en cultuurhistorische waarden. De doelgroepen die Het Flevo-landschap voor ogen heeft bij de communicatie zijn: de huidige (en toekomstige) bezoekers (recreanten en vogelliefhebbers), direct omwonenden, het bedrijfsleven van bedrijventerrein De Vaart, via de Kamer van Koophandel en/of de Vereniging Bedrijfskring Almere, en de lokale (gemeentelijke en provinciale) politiek. Daarnaast hecht Het Flevo-landschap sterk aan jeugdeducatie en organiseert daarom jeugdactiviteiten en schoolexcursies in natuurgebieden.

Tabel 1.3: Verantwoordelijke partijen betrokken bij de financiering van beheer, monitoring en uitvoering maatregelen.

	Beheermaatregel	Proces verantwoordelijke	Betrokkenen	Planning	Geschatte kosten (€)	Financiering
R1	Continueren regulier beheer	Het Flevo-landschap		jaarlijks	115.000,-- per jaar	Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL), pacht en eigen middelen Flevo-landschap
L1	Uitvoeren van de GGOR-studie	Waterschap Zuiderzeeland	Provincie Flevoland, Het Flevo-landschap, ministerie van EL&I	2011	40.000,-- eenmalig	Eigen middelen waarvan 50% Waterschap Zuiderzeeland en 50% Provincie Flevoland, eventueel aangevuld met Verdroegingsgelden Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG)
L2	Uitvoeringsprogramma Vernatting	Provincie Flevoland; Het Flevo-landschap	Waterschap Zuiderzeeland, ministerie van EL&I, gemeente Almere	2012/2013	10.000,-- eenmalig	Meerjarenprogramma Landelijk Gebied (PMJP), eigen middelen
L3	Aanscherpen bestrijdingsprotocol	Het Flevo-landschap	Waterschap Zuiderzeeland	2011	0	nvt
L4	Voorlichting recreatief vliegen boven Natura 2000-gebieden	Provincie Flevoland	Ministeries van I&M en EL&I, Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Luchtvaart	continue	0	nvt
N1	Behoud rust- en foerageergebied	Provincie Flevoland	Het Flevo-landschap	2012	0	nvt
N2	Optimalisatie inrichting Natte Graslanden	Het Flevo-landschap	Provincie Flevoland	Nader te bepalen	PM*	Natuurontwikkelingsbudget
C1	Actualisatie voorlichting	Het Flevo-landschap		continue	0	Eigen middelen Het Flevo-landschap
M1	Monitoring van gebruiken (beheer)maatregelen	Het Flevo-landschap; Provincie Flevoland	Gemeente Almere, Het Flevo-landschap, Waterschap Zuiderzeeland, ministerie van EL&I	2018	1000,-- eenmalig	Onderdeel van kosten 2 ^{de} generatie beheerplan
M2	Monitoring Natuurwaarden; Luchtmetingen	Rijkswaterstaat		maandelijks	0	Begroting ministerie van I&M
M2	Monitoring Natuurwaarden; Grondmetingen	Stichting Vogel- en Natuurwacht		maandelijks	0	nvt
M3	Monitoring leefgebied	Het Flevo-landschap; Provincie Flevoland		2012	3000,-- per jaar	SNL
M4	Monitoring in het kader van de KRW	Waterschap Zuiderzeeland	Provincie, Het Flevo-landschap	2012	8000,-- per jaar	KRW monitoringsprogramma, Waterschap Zuiderzeeland
M5	Opslag monitoringsgegevens	Provincie Flevoland	Waterschap Zuiderzeeland, Stichting Vogel- en Natuurwacht, Waterdienst, ministerie van EL&I, Het Flevo-landschap	2012	5,-- euro per hectare	Binnen SNL nader vast te stellen

* Deze post is een optionele maatregel die ingezet kan worden als uit monitoring blijkt dat de resultaten van de andere maatregelen tegen vallen.

Monitoring

Op gezette tijden dient het ministerie van EL&I aan de Europese Commissie te rapporteren over de staat van instandhouding van de habitats en soorten waarvoor Nederland een verplichting is aangegaan. Dit geldt voor de opgave van Nederland op landelijke schaal. Hiervoor zijn landelijke monitoringsprogramma's ingericht (o.a. Netwerk Ecologische Monitoring (NEM)).

Om een duidelijk beeld te krijgen van de kwaliteit en ontwikkeling van de Lepelaarplassen is monitoring van de volgende onderwerpen noodzakelijk:

- Monitoring van gebruik en (beheer)maatregelen en de effecten hiervan;
- Monitoring van aantallen vogels van de relevante Natura 2000-soorten;
- Monitoring kwaliteit leefgebied van deze soorten.

Schadevergoeding

De voorgestelde maatregelen zullen geen effect hebben op de bestaande activiteiten in en in de omgeving van de Lepelaarplassen. Dit betekent dat er geen sprake kan zijn van schade voor het bestaand gebruik als gevolg van dit beheerplan. Als onverhoopt blijkt dat een belanghebbende toch schade lijdt, dan kan op grond van artikel 31 van de Natuurbeschermingswet een verzoek tot schadevergoeding worden ingediend. Het verzoek om schadevergoeding moet worden ingediend bij het ministerie van EL&I. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet is alleen van toepassing voor schade die optreedt als gevolg van het uitvoeren van de in dit beheerplan beschreven maatregelen die bedoeld zijn om een goede staat van instandhouding in de Lepelaarplassen te realiseren.

Toezicht en handhaving

Onderdeel van de evaluatie is de borging dat hetgeen in het beheerplan is vastgesteld ook tot uitvoering komt en er initiatief genomen wordt voor het opstellen van het beheerplan na afloop van de beheerplanperiode.

Onder voorbehoud dat huidige wet- en regelgeving ten aanzien van de verdeling van de bevoegdheden (Nb-wet) niet wijzigt is de verantwoordelijkheid als volgt:

- Ministerie van EL&I; bevoegd gezag voor het vaststellen van beheerplan en verantwoordelijk voor de monitoring en evaluatie rond Natura 2000 naar Brussel toe. De eindverantwoordelijkheid voor het naleven van de uitvoering van de beheermaatregelen ligt bij het bevoegd gezag voor het vaststellen van dit beheerplan; te weten het ministerie van EL&I. Het ministerie van EL&I is als bevoegd gezag eindverantwoordelijk voor het handhaven van het monitoringsprogramma.
- Provincie Flevoland; voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan en procedure verantwoordelijk voor het uitvoeren van dit beheerplan en opstellen van het volgende beheerplan. Handhaving in het kader van plannen en initiatieven en de naleving van de Nb-wet, is conform de Natuurbeschermingswet de verantwoordelijkheid van Gedeputeerde Staten van de Provincie Flevoland. Bij de uitvoering van deze verantwoordelijkheid wordt de reguliere werkwijze van de handhaving gevolgd.
- Het Flevo-landschap; terreinbeheerder, verantwoordelijk voor dagelijks beheer en procesverantwoordelijk voor de uitvoering van dit beheerplan. De beheermaatregelen die passen binnen het werkpakket van de terreinbeheerder worden door Het Flevo-landschap ter hand genomen.

Voor fysieke maatregelen die betrekking hebben op het waterbeheer zal afstemming plaats vinden tussen de terreinbeheerder en het Waterschap Zuiderzeeland.

Voor de gebieden Natte Graslanden en Kwelzone ligt de verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van dit beheerplan bij Het Flevo-landschap. Voor de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is de Provincie Flevoland het bevoegd gezag.

2 INLEIDING

2.1 Algemeen

De Europese Unie had zich ten doel gesteld uiterlijk in 2010 de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen. Inmiddels heeft de Europese Unie het streven in 2020 de achteruitgang tot stilstand te hebben gebracht. De Europese Commissie wil dit onder andere bereiken door een netwerk van belangrijke natuurgebieden te realiseren, het Natura 2000-netwerk.

De Lepelaarplassen is op 20 mei 1994 (NBLF 944095) onder de naam 'Lepelaarplassen' aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn. Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL2000007. Op 23 december 2009 is het gebied definitief aangewezen als Natura 2000-gebied (bezoek hiervoor de website www.synbiosys.alterra.nl/natura2000 en zoek op Lepelaarplassen).

Voor elk Natura 2000-gebied moet een beheerplan worden opgesteld. Daarin staat welke natuurwaarden in het gebied behouden of hersteld moeten worden, de zogenaamde 'instandhoudingsdoelstellingen' van het gebied en welke maatregelen daarvoor nodig zijn. Het beheerplan geeft ook aan welke activiteiten mogelijk zijn in het gebied, zonder dat dit een nadelig effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen.

Het Trekvogelgraslandje (foto A&W)

De Kwelzone met daarachter de Natte Graslanden (foto A&W).

Beheerplan periode

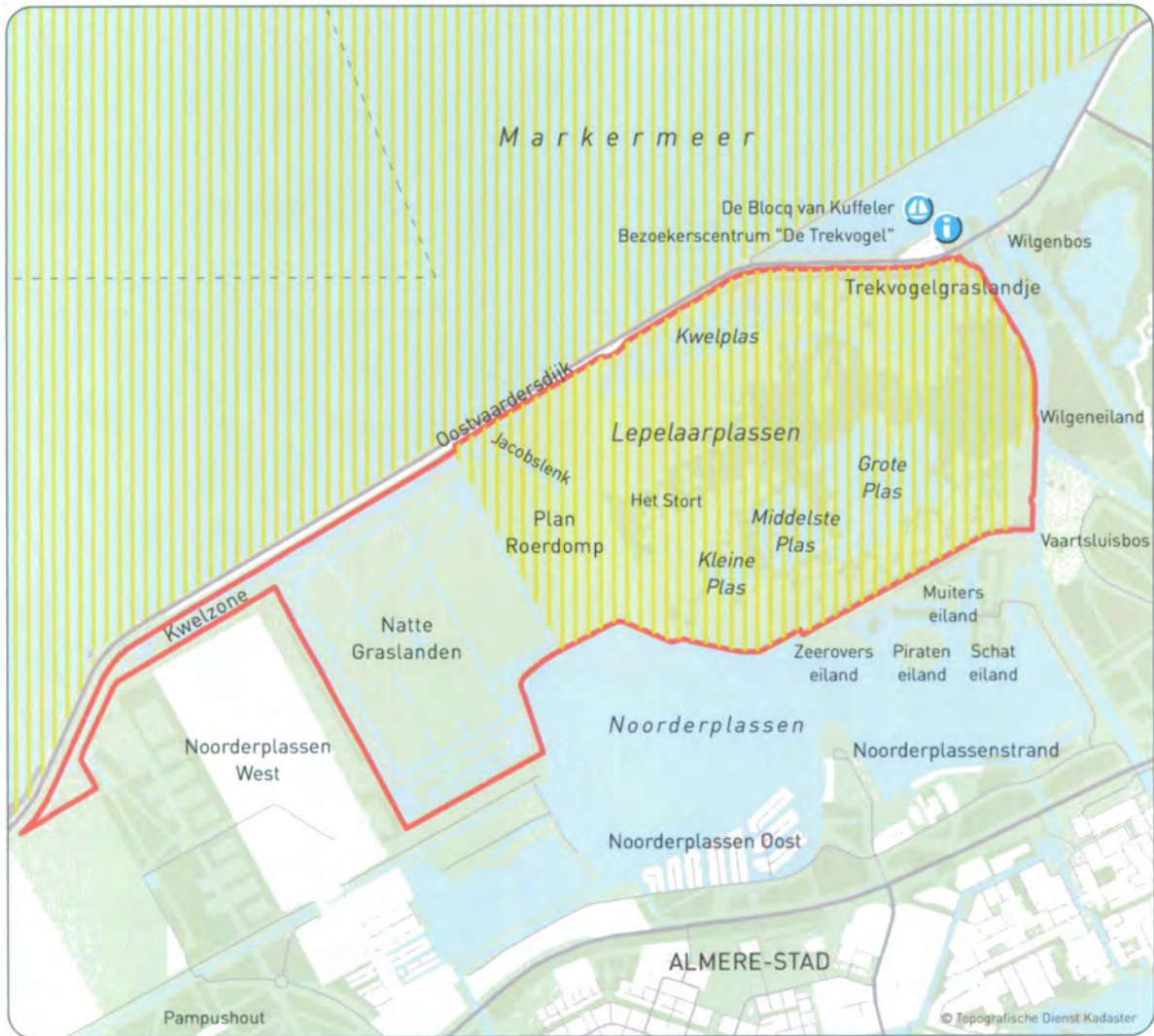
Een beheerplan moet worden vastgesteld binnen drie jaar nadat een gebied als Natura 2000-gebied is aangewezen. Het wordt voor maximaal zes jaar vastgesteld, daarna volgt een herziening van het beheerplan. Het onderhavige beheerplan geldt voor de jaren 2011 tot en met 2016.

2.2 Het beheerplan Lepelaarplassengebied

Het voorliggende beheerplan is meer dan het Natura 2000-beheerplan. Vanwege de ecologische samenhang is er voor gekozen om een integraal beheerplan op te stellen voor de gebieden Lepelaarplassen, Natte Graslanden en Kwelzone. De ruimtelijke grenzen van het plangebied en de toponiemen zijn aangegeven in figuur 2.1.

Om juridische reden is het noodzakelijk dat er een duidelijk onderscheid in dit beheerplan is tussen de tekstdelen die betrekking hebben het Natura 2000-gebied en die betrekking hebben op Natte Graslanden en Kwelzone. Dit onderscheid is gemaakt door die tekstdelen die geen betrekking hebben op het Natura 2000-gebied grijs weer te geven.

TOPONIEMKAART VAN DE LEPELAARPLASSEN EN DIRECTE OMGEVING

- Jachthaven
- Bezoekerscentrum
- Provinciegrens
- Natura 2000 gebied
- Beheerplangebied

2.3 Het beheerplangebied

Het beheerplangebied bestaat uit:

1. het Natura 2000-gebied Lepelaarplassen (355 hectare);
2. de Natte Graslanden (128 hectare);
3. de Kwelzone (29 hectare).

Het beheerplangebied ligt in zijn geheel in de gemeente Almere (Provincie Flevoland). Het beheerplangebied wordt omgeven door (figuur 2.1):

- In het zuiden de Noorderplassen; een recreatie- en woongebied;
- In het noorden de Oostvaardersdijk; een primaire waterkering in beheer en eigendom bij Waterschap Zuiderzeeland. Achter de Oostvaardersdijk ligt het Natura 2000-gebied Markermeer;
- In het oosten de Hoge Vaart en daarachter de natuurgebieden het Vaartsluisbos, het Wilgenbos en het Wilgeneiland. Daarnaast ligt er de Verbindingszone Oostvaardersplassen-Lepelaarplassen, die in 1996 is aangelegd als ecologische verbindingzone tussen de Lepelaarplassen en de Oostvaardersplassen;
- In het westen de woonwijk Noorderplassen-West. Deze wijk ligt tussen de Natte Graslanden en de Pampushout in. Door de Pampushout en langs Almere Poort wordt een natte ecologische verbindingzone (ecozone Pampus) tussen de Lepelaarplassen en het Kromslootpark gerealiseerd (figuur 2.2).

2.4 Het doel van het beheerplan

De doelen van het beheerplan zijn:

1. Het formuleren van maatregelen in ruimte en tijd ten behoeve van het realiseren van de instandhoudingsdoelen;
2. Het borgen van de uitvoering van de maatregelen en het formuleren van een monitoringprogramma;
3. Toetsen van de effecten van het huidige gebruik aan de instandhoudingsdoelen. Doel van deze toetsing is om te bepalen welke vormen van gebruik zonder aanvullende voorwaarden doorgang kunnen vinden en bij welke activiteiten voorwaarden moeten worden gesteld.

4. Een afwegingskader bieden aan het bevoegd gezag voor de vergunningverlening in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998.

De opstellers van het beheerplan hebben in samenspraak besloten het beheerplan uit te breiden met het volgende doel:

5. Het formuleren van een lange termijn visie op het beheerplangebied op basis van de kerndoelen.

2.5 Bevoegdheden en Eigendom

Het Flevo-landschap is beheerder van de Lepelaarplassen, Natte Graslanden en Kwelzone en heeft een eeuwigdurend erfpachtrecht. Bloot eigendom is van Staatsbosbeheer.

Het meest zuidwestelijke deel van de Kwelzone is eigendom van Staatsbosbeheer en in bruikleen bij Het Flevo-landschap.

De Provincie Flevoland is voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan en in het kader van de vergunningverlening bevoegd gezag voor het Natura 2000-gebied Lepelaarplassen. Voor de vaststelling van het beheerplan is de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) bevoegd gezag.

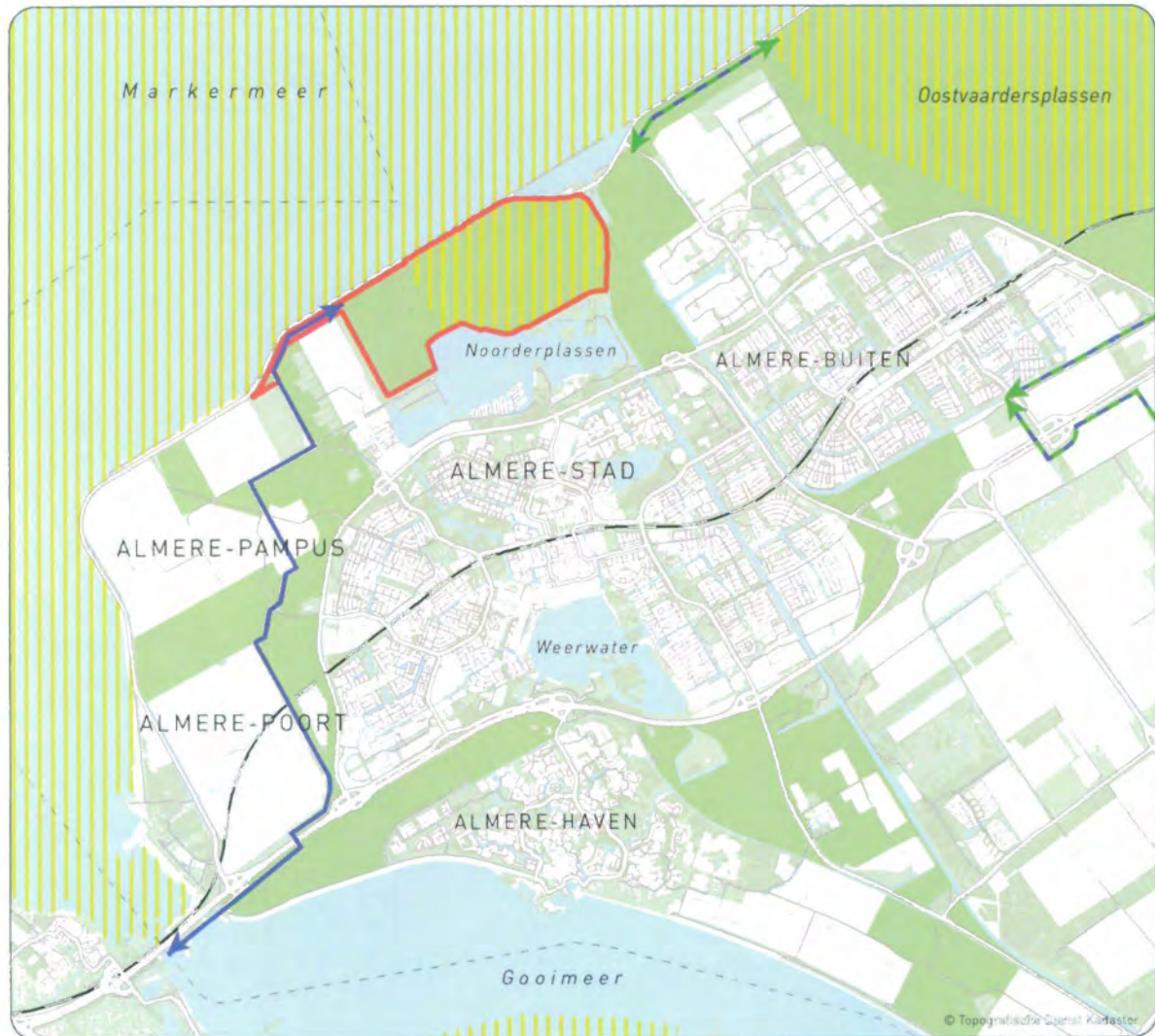
2.6 Totstandkoming

Voor de totstandkoming van het beheerplan Lepelaarplassen is overleg gevoerd met een klankbordgroep. De overleggen waren gericht op inhoudelijke afstemming, informatie-uitwisseling en creëren van draagvlak voor het beheerplan. De klankbordgroep bestond uit vertegenwoordigers van de volgende instellingen en organisaties:

1. Ministerie van EL&I als bevoegd gezag in het kader van de Natuurbeschermingswet voor het vaststellen van het beheerplan en als vertegenwoordiger van de eigenaar van de grond (het Rijk);
2. De gemeente Almere als verantwoordelijke voor de gemeentelijke taken en bevoegdheden;
3. Het Waterschap Zuiderzeeland als verantwoordelijke voor het implementeren van de Kaderrichtlijn Water, waterkwaliteit- en kwantiteits-

LIGGING VAN DE BESCHERMDE GEBIEDEN (NATURA 2000 EN EHS)

Bron: Omgevingsplan Flevoland 2006, Provincie Flevoland

- beheerder van het oppervlaktewater en dijkbeheerder van de Oostvaardersdijk;
4. Rijkswaterstaat directie IJsselmeergebied als beheerder van het aangrenzende Natura 2000-gebied Markermeer;
 5. De Stichting Vogel- en Natuurwacht 'Zuid-Flevoland' als natuurvereniging en vertegenwoordiger van de belangrijkste recreantengroep;
 6. Vogelbescherming Nederland, middels de WetlandWacht als vertegenwoordiger van het belang van natuurorganisaties.

Almere DEZE WEEK

Informatieavond over beheerplan Lepelaarplassen

NOORDERPLASSEN - De Provincie Flevoland, Het Flevoland-landschap en het ministerie van LNV nodigen belangstellende Almeerders uit voor het bijwonen van een informele informatieavond over het beheerplan Lepelaarplassen op dinsdag 1 september in het Boothouse.

Voor het Natura 2000-gebied Lepelaarplassen wordt momenteel gewerkt aan een beheerplan. Hierin komt te staan wat er moet gebeuren om de natuurdoelen te behalen en wie dat gaat doen. Ook wordt er in opgenomen welke activiteiten er in het gebied mogen plaatsvinden zonder dat daar een vergunning voor nodig is. Suggesties van belangstellenden tijdens de informatieavond worden in het vervolgproces meegenomen. De avond vindt plaats aan de Noorderplassenweg 150 duurt van 20.00 tot 22.00 uur. Aanmelden kan via RWNSecretariaatMedewerkers@flevoland.nl via 0320-265 512/510.

Figuur 2.3 Oproep informatieavond

Op 1 september 2009 is een informele voortlichtingsavond georganiseerd. Tijdens deze avond zijn de aanwezigen geïnformeerd over de beheervisie en de toets bestaand gebruik. Tegelijkertijd bestond er de mogelijkheid om aandachtspunten voor het beheerplan aan te dragen. Voor deze avond zijn ruim 400 uitnodigingen op naam verstuurd en is een oproep in de lokale krant geplaatst (figuur 2.3). Tijdens de avond zijn een aantal punten naar voren gebracht die tot aanscherping van dit beheerplan hebben geleid. Daarnaast zijn naar aanleiding van de avond vertegenwoordigers van de Kamer van Koophandel Gooi-, Eem- en Flevoland en LTO Noord uitgenodigd om alsnog deel te nemen aan de klankbordgroep.

Het concept ontwerp-beheerplan is vervolgens opgesteld door de Provincie Flevoland in samenwerking met Het Flevo-landschap en het ministerie van EL&I. Gedurende het tot stand komen van het concept ontwerp-beheerplan hebben meerdere

afstemmingen met de klankbordgroep plaats gevonden. Het concept ontwerp-beheerplan is twee maal getoetst door het zogenoemde 'bevin-dingenoverleg' van het ministerie van EL&I.

2.7 Vaststellingsprocedure

De voorbereiding voor de vaststelling van het beheerplan is uitgevoerd door de Provincie Flevoland.

Het concept ontwerp-beheerplan en met name de daarin opgenomen maatregelen en de financiële paragraaf, is voorgelegd aan alle relevante bestuurders. Hiertoe heeft op 19 oktober 2011 een bestuurlijk overleg plaats gevonden waarbij uitgenodigd waren: de Gedeputeerde van de Provincie Flevoland, de directeur van Het Flevo-landschap, een directielid van het ministerie van EL&I (Directie Regionale Zaken regio West) en bestuursleden van het Waterschap Zuiderzeeland, Staatsbosbeheer, LTO Noord, Kamer van Koophandel Gooi-, Eem- en Flevoland, Vogelbescherming Nederland en de Stichting Vogel- en Natuurwacht 'Zuid-Flevoland'.

Vervolgens is het ontwerp-beheerplan door het college van Gedeputeerde Staten van Provincie Flevoland aan de Staatssecretaris van het ministerie van Economische Zaken ter vaststelling aangeboden en verzocht het vrij te geven voor de ter inzage legging. De Staatssecretaris (van EZ) heeft het ontwerp-beheerplan voor het Natura 2000-gebied Lepelaarplassen op 27 november 2012 vastgesteld, waarna het van 25 februari 2013 tot 8 april 2013 ter inzage is gelegd. Binnen deze periode zijn geen zienswijze ingediend waarmee er geen aanleiding is om het ontwerp-beheerplan aan te passen. Het beheerplan is voor een periode van zes jaar door de staatssecretaris van het ministerie van EZ definitief vastgesteld.

3 BESCHRIJVING

Dit is een beschrijvend hoofdstuk waarin aan bod komen: de terreinbeschrijving, beschrijving van het bodemprofiel, de waterhuishouding, cultuurhistorie, archeologie, recreatie, het gevoerde beheer en regelgeving, beleid en ruimtelijke ontwikkelingen.

3.1 Terreinbeschrijving

3.1.1 De Lepelaarplassen

De Lepelaarplassen is ontstaan in de tweede helft van de twintigste eeuw, na drooglegging van Zuidelijk Flevoland. Het oorspronkelijke diepste deel van de drooggelegde polder, waar nu de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen liggen, is moerassig gebleven. Deze natte moerasgebieden lagen aan de rand van een gigantisch rietmoeras (Zuidelijk Flevoland) en een zeer voedselrijk water (Markermeer). De Lepelaarplassen is na de drooglegging van Zuidelijk Flevoland nooit in cultuur gebracht. De omgeving is volop veranderd via landbouwgebied naar stad en bos.

In de Lepelaarplassen liggen vier plassen met open water (figuur 2.1). Drie daarvan (Grote Plas, Middelste Plas en Kleine Plas) zijn ontstaan door zandwinning voor de aanleg van de dijken in de jaren vijftig en zestig.

De vegetatie in de Lepelaarplassen is spontaan ontstaan. Het gebied bestaat uit verschillende terreintypes (figuur 3.1 en tabel 3.1):

1. Rietland: dit betreft droge rietvegetaties. Natte rietvegetaties komen beperkt voor in een smalle zone rondom de Kwelplas en in het Plan Roerdomp-gebied en de Jacobslenk. Deze noord-zuid lopende geul is in 1994 gegraven.
2. Ruigte: struweel met grote brandnetel, akkerdistel, moerasmelkdistel en braam, vaak met opslag van gewone vlier. Aan de westzijde ligt 'Het Stort', een hoger gelegen gebied dat sterk is verruigd.
3. Wilgen (bos): dit is een door wilgen gedomineerde vegetatie, in de vorm van uitgestrekte bossen, boomgroepen, of geïsoleerde bomen. De meest voorkomende soort is de schietwilg.

Luchtfoto Lepelaarplassen met op de voorgrond de Kwelplas temidden van het rietland (foto Biofaan).

TERREINTYPEN 2005

Bron: Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek. Verdeling terreintypen vervaardigd op basis van Google Earth 2005

4. Nat grasland: dit deel is begroeid met pioniervegetatie en overstromingsgraslanden uit het zilverschoonverbond. Het Trekvogelgraslandje is de enige plek waar dit type voorkomt binnen het Natura 2000-gebied.
5. Open water: dit zijn verschillende wateren, te weten Grote Plas, Middelste Plas en Kleine Plas, de Kwelplas, de Jacobslenk en de sloten en overige open wateren in de Natte Graslanden en de Kwelzone.

omstandigheden voor de in nat rietland wonende vogels als roerdomp, waterral, bruine kiekendief, grote karekiet en porseleinhoen te verbeteren. De huidige ontwikkeling van de vegetatie voldoet aan de verwachtingen. De afgelopen jaren is er door successie een gebied ontstaan dat bestaat uit een vegetatie van nat rietland afgewisseld door waterpartijen met een rijke waterplantengroei. In 2008, 2009 en 2010 is in het vernatte deel van het plan een roerdompterritorium geconstateerd.

Het Plan Roerdomp (zie figuur 2.1) is een gebied van ongeveer 13 hectare dat in 2004-2008 is ingericht. Het doel van het project is om via de aanleg van ondiepe geulen en plassen, de broed-

3.1.2 Natte Graslanden

De Natte Graslanden zijn in het kader van het bestemmingsplan Lepelaar (Noorderplassen West) aangelegd als bufferzone tussen het toen

Tabel 3.1: Oppervlakteverdeling van terreintypen in het beheerplangebied.

Deelgebied	Oppervlakte per terreintype (afgerond in hectare)					
	rietland	ruigte	wilgen (bos)	nat grasland	open water	totaal
Natura 2000-gebied Lepelaarplassen	124	40	117	8	66	355
Natte Graslanden	1	19	-	86	21	127
Kwelzone	19	2	-	-	8	29
Totaal	145	61	117	94	95	511

Luchtfoto Plan Roerdomp en de Jacobslenk. Op de achtergrond de Natte Graslanden (foto Biofaan).

der tijd Beschermd Natuurmonument en het in ontwikkeling zijnde stadsdeel Noorderplassen West. In het najaar van 1996 zijn de oorspronkelijke akkerlanden als mitigatieproject omgevormd tot nat grasland met poelen, sloten en plaatselijk riet. Bij deze inrichting zijn de sloten en greppels verbreed en uitgegraven. De terreintypen die hierboven voor de Lepelaarplassen beschreven zijn, komen ook voor in de Natte Graslanden, met uitzondering van wilgen(bos) (tabel 3.1). De Natte Graslanden bestaan grotendeels uit natte overstromingsgraslanden uit het zilverschoonverbond met geknikte vossenstaart en fioringras. Een aantal sloten wordt omzoomd door een rietkraag. Vooral langs de zuidwestkant van het gebied zijn kale slootranden te vinden. De kaden rondom het gebied zijn begroeid met akkerdistelruigten (Brennikmeijer et al. 2002).

3.1.3 Kwelzone

Ten noorden van de Natte Graslanden ligt de Kwelzone. De Kwelzone is een lange (circa 2,5 kilometer) smalle (circa 100 meter brede) strook van ondiepe plassen, open slikkige delen (afhankelijk van de waterstand) en rietland langs de Oostvaardersdijk. Het gebied is in de jaren 1994-1995 ingericht als start van de ecologische verbindingzone naar het Kromslootpark. Na inrichting van de Kwelzone in 1995 heeft zich in de ondiepe delen van het gebied een rietvegetatie ontwikkeld.

Luchtfoto Natte Graslanden (foto Biofaam)

De Kwelzone bestaat uit een afwisseling van droog rietland en ondiepe plassen. In een smalle zone langs de plassen komen natte rietvegetaties voor.

In zuidwestelijke richting worden de rietvegetaties steeds droger en zijn ze meer verruigd. De kade langs de zuidzijde van de Kwelzone is begroeid met ruigte.

3.2 Bodem

Het bodemprofiel van het beheerplangebied en de directe omgeving bestaat uit een pakket met zware zavel en klei met een dikte van zes meter, op Pleistoceen zand.

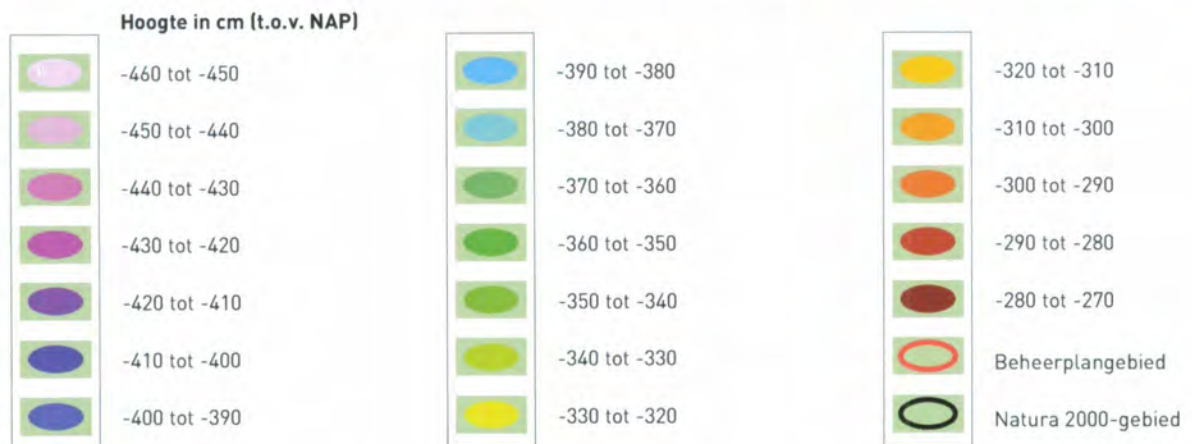
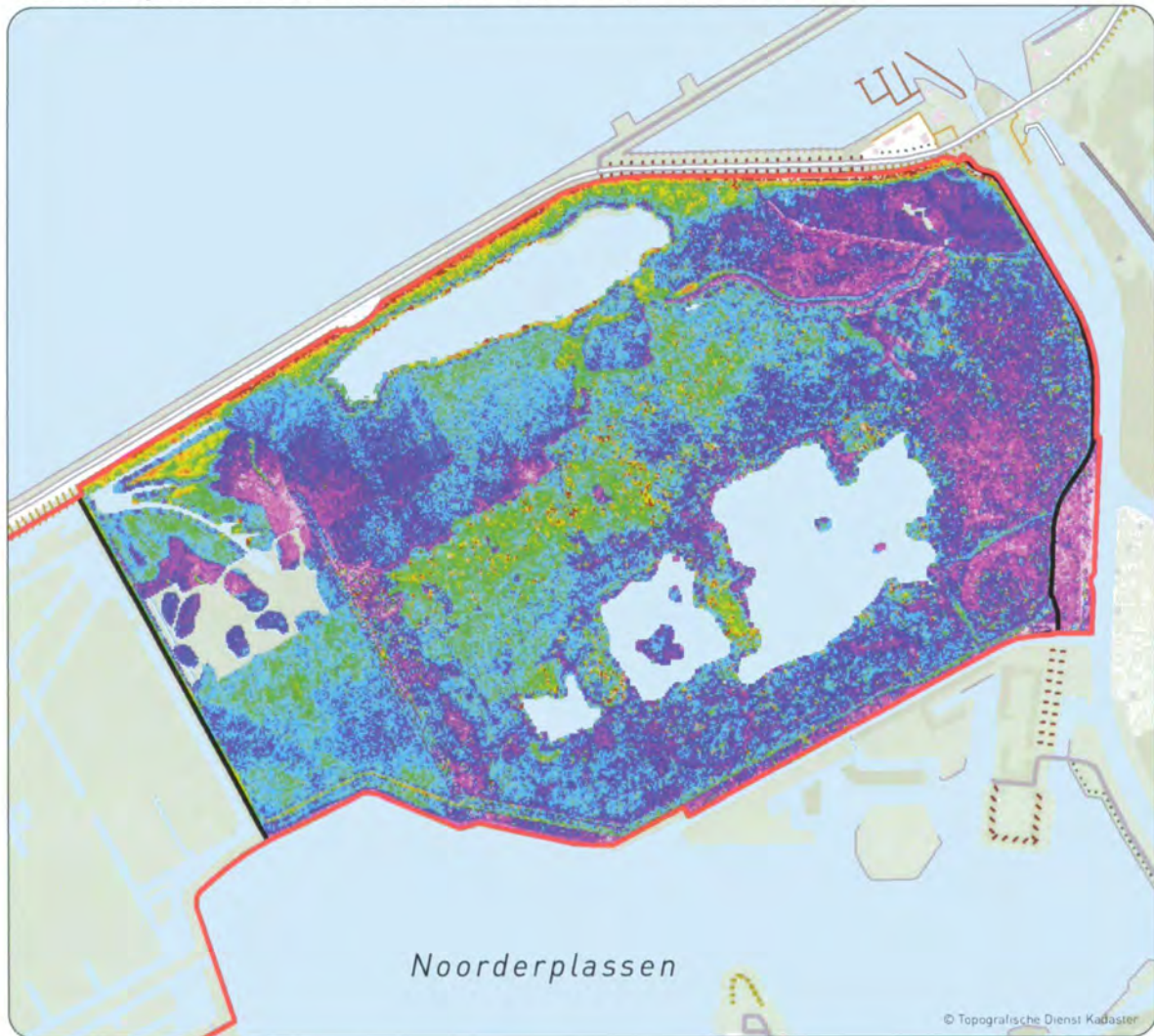
In de Lepelaarplassen liggen drie zandwinputten (de Grote, Middelste en Kleine Plas) waarin tot circa 15 meter onder maaiveld zand is gewonnen. Deze zandwinputten zijn nog vóór het droogvallen van de polder grotendeels gevuld met slib en plaatselijk zand. Verder zijn in het terrein stortgronden aanwezig (voornamelijk bij Het Stort). De dikte en samenstelling van deze gestorte grond is wisselend. Van de hoger gelegen stortgronden is de bovenste 35 tot 40 centimeter volledig gerijpt (Gemeente Almere 1983). De overige ongerijpte bodem van de Lepelaarplassen is veelal erg slap (Brennikmeijer et al. 2002).

Luchtfoto Kwelzone, direct achter de dijk (foto Biofaam)

HOOGTEKAART

Bron: Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN), gecorrigeerd op basis van actuele hoogtemetingen in het veld (2008).

De Lepelaarplassen kent een aanzienlijke variatie in bodemhoogte (figuur 3.2). Deze is het resultaat van de zandwinning en een variabele klink na het droogvallen van de polder. De tot nu toe opgetreden klink neemt toe van noordwest naar zuidoost. De bodemhoogte neemt van noordwest naar zuidoost geleidelijk af (figuur 3.3).

De Natte Graslanden en de Kwelzone zijn na de inpoldering in landbouwkundig gebruik geweest. Daartoe zijn ze diep ontwaterd en als gevolg daarvan relatief sterk geklonken. Deze gebieden liggen daardoor gemiddeld een halve meter lager dan de Lepelaarplassen.

3.3 Waterhuishouding

3.3.1 Algemeen

Het waterpeil in het beheerplangebied volgt een natuurlijk verloop. In de winterperioden wordt er water afgevoerd (als het maximaal haalbaar peil overschreden wordt).

3.3.2 Waterbeheer in de Lepelaarplassen

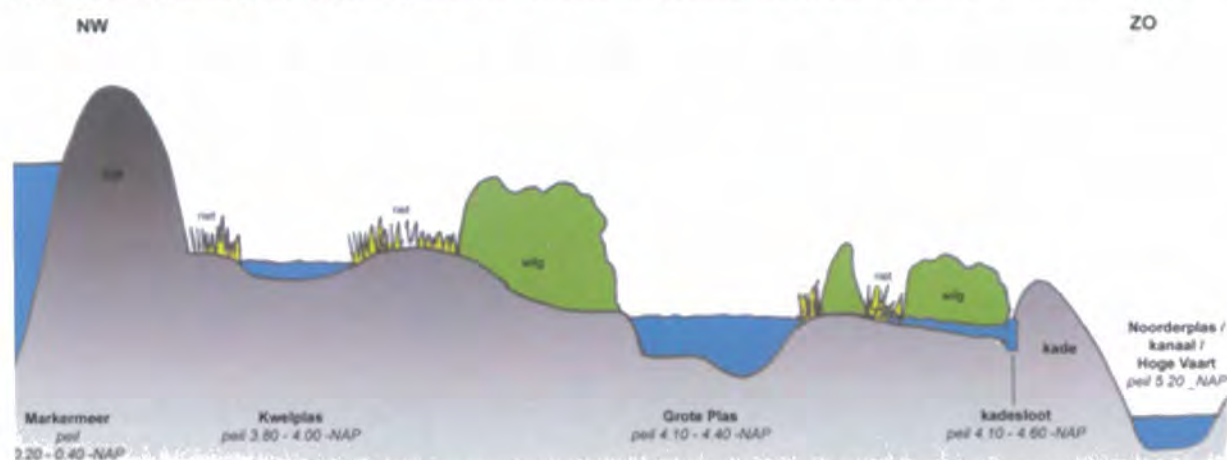
Tot 1989 stroomde bij een hoog peil van de Grote Plas, het overtollige water ongecontroleerd over het maaiveld naar de Hoge Vaart. Met de aanleg van het fietspad in 1989 en een lage kade met folie is hier een einde aan gekomen.

Tussen de Kwelplas en het meest oostelijk deel van de Ringsloot (figuur 3.4) is in 1989 een brede watergang gegraven met daarin twee dammen met stuwput inclusief vispassage (figuur 3.4). In de dam nabij de Kwelplas is volstaan met het aanbrengen van een duiker.

De watergang nabij de Kwelplas is snel na het ontgraven met slib dicht gespoeld en sindsdien is afvoer van water niet meer mogelijk. Omdat de bodem van de Kwelplas bijna ondoorlatend is, stroomt bij hoog water het water af naar het lager gelegen rietland ten zuiden van de Kwelplas. In de winter kan het waterpeil tot ongeveer 3.80 meter -NAP stijgen. In de zomer kan deze dalen tot 4 meter -NAP.

Zodra het peil in het najaar het maaiveld van het Trekvogelgraslandje bereikt, wordt begonnen met de afvoer van water via de centrale stuwput. Deze stuw blijft gedurende het winterhalfjaar vaak permanent water afvoeren tot het voorjaar. Afhankelijk van de hoeveelheid neerslag wordt de stuw hoger of lager ingesteld. In het voorjaar wordt de afvoer van water beëindigd zodra de plas op het Trekvogelgraslandje dreigt droog te vallen. Bij veel neerslag tijdens het broedseizoen wordt soms tijdelijk meer water afgevoerd om te voorkomen dat nesten verloren gaan. De peilen worden niet gemeten.

Figuur 3.3 Dwarsdoorsnede van de Lepelaarplassen (van noordwest naar zuidoost) met per plas het maximum en minimum waterpeil.

WATERHUISHOUDKUNDIGE VOORZIENINGEN

Bron: Het Flevo-landschap

Ter hoogte van de vogelkijkhut bij de Grote Plas zijn in het verleden twee watergangen gegraven. Om het waterniveau van de hoger gelegen Grote Plas en de Ringsloot te kunnen overbruggen zijn in beide watergangen enkele dammen met stuwen aangelegd (figuur 3.4). In de loop van de jaren zijn de stuwen nabij de Grote Plas buiten gebruik geraakt als gevolg van afzetting van slib in de watergangen vóór de stuwen en het dichtgroeien met riet. Afvoer van water is sindsdien alleen mogelijk in periodes met een hoog waterpeil.

Waterpeilgegevens van de Grote Plas en de Ringsloot van de Lepelaarplassen zijn weergegeven in figuur 3.5. Uit de figuur volgt dat het waterpeil in de Grote Plas in de winter tot ongeveer 4,10 meter -NAP kan stijgen. In de zomer kan het waterpeil uitzakken tot circa 4,45 meter -NAP.

3.3.3 Natte Graslanden

Aan de zuid- en westzijde van de Natte Graslanden ligt een hoge kade die opgeworpen is met grond afkomstig uit de aangrenzende Ringsloot. Aan de noordwest- en noordoostzijde liggen lage kades die een begrenzing vormen met de Kwelzone en de Lepelaarplassen. In 2001 is een

deel van de greppels verbreed en verondiept om de foerageermogelijkheden voor de lepelaar en reigerachtigen te verbeteren.

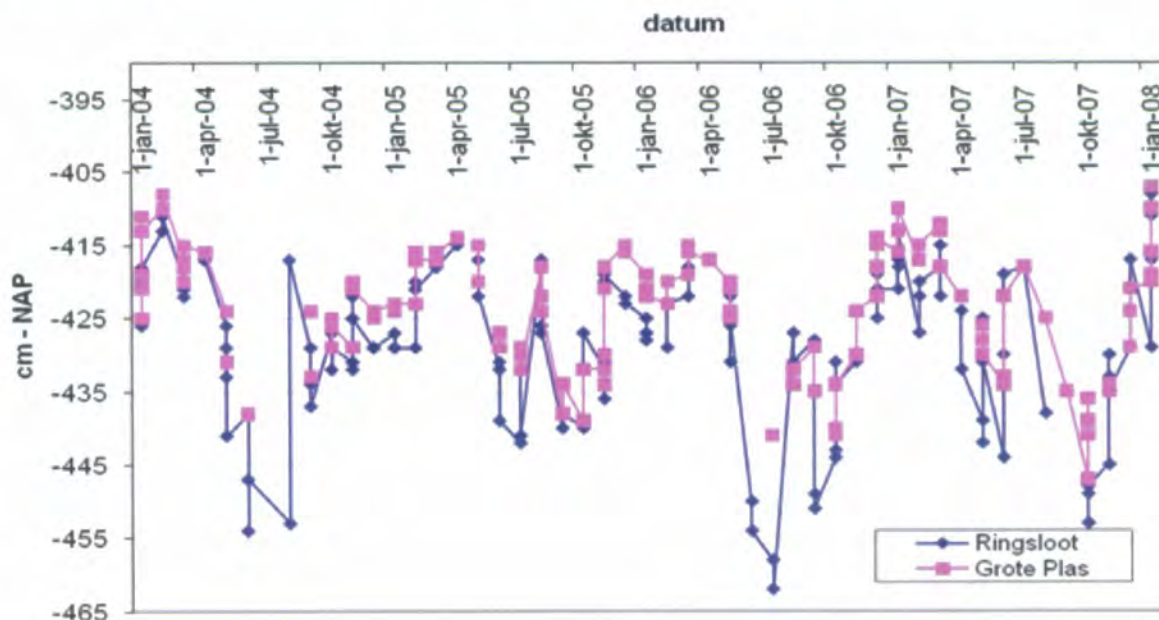
3.3.4 De Kwelzone

Het waterpeilbeheer in de Kwelzone is erop gericht het gebied als voedsel- en rustgebied voor vogels te behouden en om begroeiing van de slikvelden in het oostelijk deel zo veel mogelijk te voorkomen. Daarom worden wisselende peilen nagestreefd. Ook wordt tijdens het broedseizoen sterke stijging van waterstanden voorkomen. Het waterpeil in de Kwelzone beweegt zich afhankelijk van neerslag en verdamping maar ook door afvoer, tussen 4.20 meter -NAP in de winter en 4.45 meter -NAP in de zomer.

3.4 Cultuurhistorie en Archeologie

In de twintigste eeuw is het typische Flevolandse landschap ontstaan zoals we dat nu kennen (Geurts 1997). Als onderdeel van het Zuiderzeeproject zijn de IJsselmeerpolders drooggelegd. Veel landschappelijke en bouwkundige objecten herinneren hier nog aan. Tot de cultuurhistorische kernkwaliteiten

Figuur 3.5: Peilgegevens Grote Plas en Ringsloot Lepelaarplassen in de periode 2004-2008 (bron: Het Flevo-landschap).

worden die elementen en patronen gerekend die bepalend zijn voor het landschap van Flevoland. In en rond de Lepelaarplassen zijn dit de Oostvaardersdijk, de Hoge Vaart en het gemaal bij de Hoge Vaart (Omgevingsplan Flevoland 2006). Ook de Lepelaarplassen zelf heeft zijn ontstaan en landschap te danken aan de cultuurhistorische geschiedenis van Flevoland, waaronder het ontstaan van plassen door de zandwinning voor de aanleg van dijken, stort van overtollige grond en slib.

Het bezoekerscentrum de Trekvogel is een voormalige kantine van het Openbaar Lichaam Zuidelijke IJsselmeerpolders. Naast de kantine stonden de barakken waarin de arbeiders die aan het ontstaan van de polder werkten verbleven. In later tijd heeft het bezoekerscentrum nog een functie gehad als museum en kantoor.

In de Natte Graslanden ligt een wrak van een visserschip (waterschip) uit de late 16e eeuw. Het wrak is in 2004 aangewezen als archeologisch monument, wat betekent dat het object een beschermde status heeft. Het is verplicht om bij het beheer rekening te houden met het wrak. Dit betekent dat opslag van riet en andere diepwortelende beplantingen tegengegaan moet worden (Aanwijzingsbesluit Archeologisch Rijksmonument).

3.5 Recreatie

Het beheerplangebied is een van de grotere moerasgebieden in Flevoland. De meeste bezoekers aan de Lepelaarplassen komen naar het gebied voor natuurbeleving (figuur 3.6), waarbij vogelobservatie, wandelen of anderszins 'buiten zijn' de belangrijkste activiteiten zijn. In de effectanalyse bestaand gebruik zijn de verschillende recreatievormen in en om het gebied beschreven. Door de moerassige situatie is het grootste deel van het beheerplangebied ontoegankelijk.

3.6 Bestaand Beheer

3.6.1 De Lepelaarplassen

In de Lepelaarplassen vindt natuurbeheer plaats en beheer en onderhoud van voorzieningen. Alle beheerwerkzaamheden worden uitgevoerd conform de Gedragscode Natuurbeheer (Bosschap 2009).

Natuurbeheer:

1. Het Trekvogelgraslandje wordt extensief begraasd van 15 mei tot 1 november, met maximaal 3 GVE/hectare. Daarnaast wordt jaarlijks in oktober tot februari aanvullend gemaaid, met name de greppels. Het raster wordt jaarlijks onderhouden van mei tot november;
2. Eens in de 4 tot 6 jaar (afhankelijk van ijsdikte), worden in de winter maatregelen genomen om de eilanden (Grote en Middelste Plas) te beschermen tegen afkalving;
3. Het eiland in de Middelste Plas wordt jaarlijks, in de winterperiode, onderhouden (onderhoud raster, vegetatiebeheer);
4. De vistrap wordt jaarlijks onderhouden van oktober tot december;
5. Het op natuur gerichte waterbeheer.

Bezoekerscentrum de Trekvogel (foto website Het Flevoland-landschap).

RECREATIEVE VOORZIENINGEN

Bron: Het Flevo-landschap

- Horeca
- Boothelling
- Parkeerplaats
- Bezoekerscentrum 'De Trekvogel'
- Jachthaven
- Uitkijkpunt
- Observatiehut
- Dagcamping

- Fietspad
- Wandelpad
- Zwem- en surfstrand
- Provinciegrens
- Beheerplangebied

Vispassage bij Ringsloot (foto I.J. Zwart)

Beheer en onderhoud voorzieningen:

1. De vogelkijkhutten worden onderhouden door:
 - Het verwijderen van afval en graffiti het hele jaar door;
 - Schilderen eens in de 2 tot 3 jaar in augustus tot oktober;
 - Jaarlijks onderhoud toegangsschermen van oktober tot februari;
2. Paden (de wandel- en de beheerpaden en de bermen van de fietspaden) worden enkele malen per jaar gemaaid in mei tot oktober. Jaarlijks worden struiken langs de paden gesnoeid of verwijderd. Eens in de 4 tot 6 jaar wordt op een deel van de paden zand of halfverharding opgebracht;
3. In de Lepelaarplassen worden muskusratten en beverratten gevangen door Waterschap Zuiderzeeland;
4. Fietspaden en bruggen worden door gemeente Almere onderhouden.

3.6.2 De Natte Graslanden

In de Natte Graslanden vindt het volgende beheer plaats:

1. Extensieve begrazing door koeien van begin mei tot eind oktober met maximaal 3 GVE/hectare. Bemesting met vaste rundermest wordt van september tot maart toegestaan. De greppels en ruigtevegetatie worden jaarlijks van juli tot november aanvullend gemaaid. Het raster wordt jaarlijks onderhouden van mei tot november;
2. Voor het waterhuishoudkundige beheer wordt gedurende een groot deel van het jaar water afgevoerd. In het voorjaar (half maart) wordt het waterpeil zodanig verlaagd dat het grasland droog komt te liggen. Aan het eind van het groeiseizoen (november) wordt het

waterpeil weer zodanig opgezet, dat het zuidelijk deel onder water komt te staan. De waterpeilen worden niet gemeten;

3. Eens in 2 tot 5 jaar herprofilen van greppels en geulen en onderhoud dammen;
4. De grondafdekking van het scheepswrak wordt gemaaid als er houtig gewas groeit (eens in de 3 tot 6 jaar);
5. De bermen van het fietspad worden gemaaid van mei tot september;
6. De vogelkijkhutten worden onderhouden met het verwijderen van afval en graffiti het hele jaar door; schilderen eens in de 2 tot 3 jaar van augustus tot oktober;
7. Fietspad wordt door gemeente Almere onderhouden.

3.6.3 De Kwelzone

In de Kwelzone vindt het volgende beheer plaats:

1. In zeer natte periodes van november tot mei vindt afvoer van water plaats via de stuw naar de Natte Graslanden (figuur 3.4);
2. Eens in de 4 tot 6 jaar wordt verbossing bestreden van oktober tot februari.

3.7 Regelgeving, beleid en ruimtelijke ontwikkelingen

Onderstaand wordt kort ingegaan op voor dit beheerplan relevante regelgeving, beleid en ruimtelijke ontwikkelingen. Voor meer informatie wordt verwezen naar websites over het betreffende onderwerp. De verwijzingen naar de website zijn opgenomen in hoofdstuk 11.

3.7.1 Europa

De Europese Vogelrichtlijn/Natura 2000

De Europese Vogelrichtlijn (richtlijn 79/409/EG) stamt uit 1979. De Europese Unie heeft deze richtlijn ingesteld ter behoud van de vogelstand. De Vogelrichtlijn is complementair aan de Habitatrichtlijn en heeft voor een groot deel dezelfde werking. Waar het vogels betreft is de Vogelrichtlijn van toepassing, terwijl voor flora en alle andere fauna de Habitatrichtlijn van toepassing is. De Vogelrichtlijn regelt de bescherming, het beheer en de regulering van vogelsoorten. Voor bedreigde vogels en voor trekvogels zijn ter bescherming van hun leefgebied Speciale Beschermingszones

(SBZ's; nu Natura 2000-gebieden) ingesteld. Voor meer informatie zie website verwijzing in hoofdstuk 11.

Kaderrichtlijn Water

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) stelt dat in 2015 alle Europese wateren (waterlichamen) een goede ecologische en chemische toestand bereikt hebben. Voor beschermde gebieden, zoals Natura 2000-gebieden, stelt de KRW dat in 2015 aan alle normen en doelstellingen moet worden voldaan. Hierbij geldt voor deze gebieden dat de zwaarste opgave als doel gesteld moet worden. In veel gevallen is dat de Natura 2000-opgave.

Sinds 22 december 2009 is de Kaderrichtlijn Water van kracht. De doelstellingen zijn vastgelegd in het Omgevingsplan Flevoland. De maatregelen die uitgevoerd worden door Waterschap Zuiderzeeland zijn vastgelegd in het Waterbeheerplan van het Waterschap. Voor meer informatie over de kaderrichtlijn water zie website verwijzing in hoofdstuk 11.

De Lepelaarplassen is vanuit de Kaderrichtlijn Water aangewezen als zelfstandig waterlichaam. De doelstellingen voor de Lepelaarplassen luidt (Waterschap Zuiderzeeland, 2008): 'Moerasgebied, dat tevens is aangewezen als Vogelrichtlijngebied. De huidige situatie is het streefbeeld. De wateren zijn voedselrijk, omdat de belasting door vogels (guanotrofie) als een natuurlijk gegeven wordt beschouwd. Antropogene belasting moet echter worden vermeden.' Omdat de KRW-doelstelling gelijk gesteld is aan de huidige situatie, zijn er geen maatregelen nodig om de waterkwaliteit te verbeteren.

3.7.2 Rijk

Natuurbeschermingswet

In de nieuwe Natuurbeschermingswet (1 oktober 2005) is de bescherming geregeld van Natura 2000-gebieden en Beschermde Natuurmonumenten. Met de vernieuwde Natuurbeschermingswet is het onderscheid verdwenen tussen Staatsnatuurmonumenten (in eigendom van het Rijk) en Beschermde Natuurmonumenten (in particulier eigendom). De wet is sinds 2005 enkele malen op onderdelen gewijzigd. Voor de meest recente versie van de wet zie website verwijzing in hoofdstuk 11.

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet is op 1 april 2002 in werking getreden. Deze wet regelt de bescherming van plant- en diersoorten. Alle van nature in het wild levende vogels, amfibieën, reptielen en zoogdieren (met uitzondering van huismuis, zwarte rat en bruine rat) en selecties van soorten uit andere diergroepen en planten zijn beschermd. In de Flora- en faunawet is het soortenbeschermingsdeel van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn geïmplementeerd. Voor de meest recente versie van de wet zie website verwijzing in hoofdstuk 11.

Nota Ruimte

De Nota Ruimte geeft onder andere aan dat de verstedelijking van de Noordvleugel vooral plaats vindt in het gebied Haarlemmermeer-Amsterdam-Almere. Almere zal fors worden uitgebreid. Voor meer informatie zie website verwijzing in hoofdstuk 11.

Nationaal Waterplan

Het Nationaal Waterplan zet nadrukkelijk de functie als zoetwaterreservoir en natuurgebied voor het IJsselmeer en Markermeer centraal. Het Nationaal Waterplan geeft aan dat de ruimtelijke druk op IJsselmeer, Markermeer en IJmeer de laatste tijd is toegenomen. Voor meer informatie zie website verwijzing in hoofdstuk 11.

De Ecologische Hoofdstructuur

De Lepelaarplassen vormt samen met de Oostvaardersplassen belangrijke kerngebieden in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in Flevoland. Voor meer informatie zie website verwijzing in hoofdstuk 11.

Randstad Urgent

De Randstad is de economische motor van Nederland. Bijna de helft van alle Nederlanders woont in de Randstad. De helft van het nationaal inkomen wordt er verdiend. Bovendien genereert de Randstad driekwart van de Nederlandse export en trekt ze 60 procent van de buitenlandse directe investeringen aan. Kortom, sterke Randstad, sterk Nederland. Voor meer informatie zie website verwijzing in hoofdstuk 11.

Rijk-Regioprogramma Almere - Amsterdam - Markermeer (RRAAM)

Rijk en regio willen dat de noordelijke Randstad uitgroeit tot een duurzame, internationaal concurrerende Europese topregio. Daarvoor zijn nieuwe woningen nodig en extra arbeidsplaatsen, een verbetering van de bereikbaarheid en herstel van de natuurkwaliteit van het Markermeer en IJmeer. Almere biedt de ruimte om de groeiambitie te realiseren. Voor meer informatie zie website verwijzing in hoofdstuk 11.

Almere 2.0

In slechts enkele decennia tijd is Almere uitgegroeid tot een stad met meer dan 190.000 inwoners. Veel inwoners zijn tevreden met het Almere van vandaag - met Almere 1.0. Zij zijn verknocht geraakt aan de overmaat aan ruimte, het vele groen, het omringende water en de meerkernenstructuur, zoals de ontwerpers dat ooit bedachten. Voor meer informatie zie website verwijzing in hoofdstuk 11.

Toekomst Markermeer IJmeer

Wat wordt de toekomst van het Markermeer en het IJmeer? Dat is de centrale vraag waarmee overheden en maatschappelijke organisaties onder leiding van de Provincie Flevoland en Noord-Holland in 2007 aan de slag zijn gegaan. In september 2009 heeft dit samenwerkingsverband een Toekomstbeeld uitgebracht. Voor meer informatie zie website verwijzing in hoofdstuk 11.

3.7.3 Provincie Flevoland

Omgevingsplan Flevoland 2006

In het Omgevingsplan staat hoe de Provincie de komende jaren wil groeien en op welke manier. De kwaliteit van de omgeving is erg belangrijk, het belangrijkste doel van de Provincie is het creëren van een goede woon-, werk- en leefomgeving in Flevoland. Voor meer informatie zie website verwijzing in hoofdstuk 11.

Ecologische hoofdstructuur

Het beheerplangebied ligt geheel binnen de prioritair gebied van de Ecologische Hoofdstructuur (figuur 2.2). In de omgeving van de

Lepelaarplassen liggen andere waardevolle EHS-gebieden. Het gaat om het Markermeer, Oostvaardersplassen, Vaartsluisbos, Pampushout, Wilgeneiland, Wilgenbos en oudere bosgebieden in Almere Pampus en Almere Poort.

Binnen de EHS zijn ook de ecologische verbindingzones van groot belang, om het netwerk van natuurgebieden te laten functioneren. De Lepelaarplassen is via twee ecologische verbindingzones verbonden met de omgeving:

- Ecologische verbindingzone Ecozone Pampus tussen de Lepelaarplassen en het Kromslootpark (Gemeente Almere 2006);
- Ecologische verbindingzone De Vaart tussen de Lepelaarplassen en de Oostvaardersplassen.

Spelregels EHS

In de Spelregels EHS, die door het Rijk als handreiking is opgesteld, en door de Provincie zijn uitgewerkt, is beschreven onder welke voorwaarden en met welke instrumenten ruimtelijke ontwikkelingen in en nabij de EHS in beginsel wel mogelijk zijn. Voor meer informatie zie website verwijzing in hoofdstuk 11.

Wezenlijke kenmerken & Waarden

In augustus 2009 is door de Provincie een beschrijving opgesteld van de Wezenlijke kenmerken & Waarden van de EHS in Almere, waaronder de Lepelaarplassen en de Kwelzone en Natte Graslanden. De verwachting is dat deze in 2011 door de Provinciale Staten van Flevoland worden vastgesteld.

Natuurbeheerplan Flevoland 2011

Het Natuurbeheerplan Flevoland 2011 is opgesteld voor de uitvoering van het nieuwe subsidiestelsel voor Natuur- en Landschapbeheer (SNL). In het nu voorliggende natuurbeheerplan wordt op basis van de Index voor natuur en landschap aangegeven welke natuur- en beheertypen zijn toegekend aan de Flevolandse natuurgebieden en aan de gebieden voor agrarisch natuurbeheer. Ook staan in dit plan voor het eerst enkele landschapselementen in de vorm van landschapsbeheertypen aangegeven. Voor meer informatie zie website verwijzing in hoofdstuk 11.

Tabel 3.2: Terreinkenmerken van de Lepelaarplassen volgens het Natuurbeheerplan Flevoland 2011.

Kenmerken Lepelaarplassen	
Terreinnummer.	41
Naam terrein	Lepelaarplassen
Opp.	circa 727 hectare
Beheerder	Stichting Flevo-landschap
Status	EHS / Natura 2000
Natuurbeheertypen figuur 3.7	
N04.02	Zoete plas
N05.01	Moeras
N12.06	Ruigteveld
N13.01	Vochtig weidevogelgrasland
N14.03	Haagbeuken- en essenbos

Tabel 3.2 geeft de samenvatting van de beschrijving voor de Lepelaarplassen.

3.7.4 Gemeente Almere Structuurplan Almere 2010 (Gemeente)

Het Structuurplan Almere 2010 (2003), is een integraal ruimtelijk plan dat zich over de toekomst van de gehele stad uitlaat. Het geeft de hoofdlijnen weer van de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van Almere tot 2010.

Bestemmingsplannen (Gemeente)

De bestemmingen van de omliggende woonwijken en bedrijventerreinen van het beheerplangebied zijn binnen de gemeente Almere vastgesteld in:

- Bestemmingsplan 'De Lepelaar' (maart 1995). Het betreft de woonwijk Noorderplassen West aan de westzijde van de Natte Graslanden en de Natte Graslanden zelf;
- Bestemmingsplan 't Hoofd Noorderplassen' (april 1998). Een woonwijk aan de zuidzijde van de Noorderplassen;
- Bestemmingsplan 'Zuidoever Noorderplassen' (november 2002). Een woonwijk aan de zuidzijde van de Noorderplassen;
- Bestemmingsplan Noorderplassen (december 1983);
- Bestemmingsplan bedrijventerrein 'De Vaart IV/VI' (2003).

Ecologisch Masterplan

In 2005 heeft de gemeenteraad het Ecologisch Masterplan Almere vastgesteld. Dit masterplan vormt het beleidskader dat moet leiden tot

versterking van de ecologische kwaliteit van de stad. Het ecologische beleid is met oog voor landschappelijke, recreatieve en ruimtelijke ontwikkelingen tot stand gekomen. Het beheerplangebied Lepelaarplassen (inclusief Natte Graslanden) wordt in dit masterplan als belangrijk brongebied voor de natuur in de stad benoemd.

3.7.5 Waterschap Zuiderzeeland Waterkeringbeheer

Volgens de Waterschapswet en het Reglement van Waterschap Zuiderzeeland is het Waterschap Zuiderzeeland verantwoordelijk voor het beheer van de primaire waterkeringen in het beheergebied. De functie van de primaire waterkeringen is het keren van buitenwater om de veiligheid van het achterliggende gebied te garanderen. De waterkeringen dienen zodanig beheerd en onderhouden te worden dat deze duurzame bescherming bieden en voldoen aan de veiligheidseisen uit de Wet op de Waterkering (de Wet op Waterkering is per december 2009 opgegaan in de nieuwe Waterwet).

Peilbeheerder

Waterschap Zuiderzeeland voert het peilbeheer over het hoofdwatersysteem binnen zijn beheergebied. Het waterschap stemt het peilbeheer in de watergangen af op de functies in het hierop afwaterend gebied. Daarbij wordt bijvoorbeeld ook rekening gehouden met waterkwaliteit, infrastructuur en stabiliteit van de waterkeringen. Ten behoeve van dit peilbeheer worden in peilbesluiten streefpeilen vastgelegd.

NATUURBEHEERTYPEN

Bron: Natuurbeheerplan Flevoland, mei 2010 | 100018

- N04.02 Zoete plas
- N05.01 Moeras
- N12.06 Ruigteveld
- N13.01 Vochtig weidevogelgrasland
- N14.03 Haagbeuken- en essenbos
- N16.02 Vochtig bos met productie

- Provinciegrens
- Beheerplangebied

Voor het eventueel wijzigen van het tot nu toe gehanteerd peilregime in de Lepelaarplassen dient een aanvraag tot wijziging van het peilbesluit ingediend te worden bij het Waterschap. Bij de behandeling van de aanvraag wordt getoetst of de voorgestelde streefpeilen goed zijn afgestemd op het beoogde grondgebruik en de aanwezige belangen in het gebied, en of ten gevolge van de peilwijziging geen negatieve effecten optreden naar of in de omgeving.

Keur en Legger

Op de watergangen en waterkeringen in het beheergebied van Waterschap Zuiderzeeland is de Keur van kracht. De Keur is een verordening, dat wil zeggen dat de regels voor iedereen bindend zijn. De Keur bevat gebod- en verbodsbepalingen ter waarborging van de waterstaatkundige functie van watergangen en waterkeringen in het beheergebied van Waterschap Zuiderzeeland. In de Keur wordt specifiek aangegeven wat er wel en niet mogelijk is in een bepaalde keurzone (kernzones en beschermingszones), waarbij voor de keurzones wordt verwezen naar de legger. De concretisering van de keurzones vindt plaats in de legger. In de legger wordt tevens vastgelegd waaraan de watergangen en waterkeringen moeten voldoen naar inrichting, vorm, afmeting en constructie en hoe de onderhoudsplicht is geregeld.

Voor werkzaamheden aan of nabij watergangen en waterkeringen dient de initiatiefnemer bij het Waterschap ontheffing van de keur aan te vragen. Ontheffingen van de keur worden alleen verleend indien belangen van waterstaatkundige aard zich daartegen niet verzetten.

Bij ontheffingverlening behoort in alle gevallen een belangenafweging.

Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime
Het afstemmen van het waterbeheer in de Provincie op de diverse functies is een complexe zaak. De afweging van maatregelen voor het waterbeheer en de koppeling tussen in- en omliggend functies van het gebied worden uitgewerkt in het gewenste grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR).

In het Nationaal Bestuursakkoord Water is vastgelegd dat de Provincie hiervoor de kaders stelt en het Waterschap vóór 2010 het GGOR uitwerkt. In het Omgevingsplan Flevoland is opgenomen dat in 2015 in 80% van de als verdroogd aangewezen gebieden de verdrogingproblematiek moet zijn opgelost en in 2018 in 100% van de gebieden.

Met het opstellen van het GGOR zal het Waterschap de benodigde maatregelen, effecten en kosten in beeld brengen die nodig zijn om de verdroging in het gebied op te lossen.

Zo mogelijk worden de maatregelen genomen binnen de verdroogde gebieden. In voorkomende gevallen kan overwogen worden om de verdroging in natuurgebieden op te lossen door het treffen van maatregelen in landbouwgebieden. De afweging of maatregelen in landbouwgebieden die zullen worden uitgevoerd is een belangenafweging die op bestuurlijk niveau zal worden gemaakt. Hier zal tevens een afweging plaatsvinden over de mate waarin de verdroging kan worden opgelost en de hiervoor benodigde kosten.

Indien de uitvoering van de maatregelen leidt tot peilverhogingen in het oppervlaktewatersysteem, zal dit worden vastgelegd in een peilbesluit.

4 NATURA 2000-DOELEN EN NATUURWAARDEN

In dit hoofdstuk wordt een samenvatting gegeven van de Natura 2000-doelen van de Lepelaarplassen. Naast de Natura 2000-doelen worden de oude doelen van de aanwijzing als Beschermd Natuurmonument (de zogenaamde BN-waarden) uitgewerkt en gaat het hoofdstuk in op de overige natuurwaarden en de ecologische relaties.

4.1 Natura 2000-doelen

De Natura 2000-doelen bestaan uit de algemene doelen, de kernopgaven en de instandhoudingsdoelen.

4.1.1 Algemene doelen

In het aanwijzingsbesluit van de Lepelaarplassen zijn algemene doelen geformuleerd. Het gaat om behoud en indien van toepassing herstel van:

1. De bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. De bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. De natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. De op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

4.1.2 Kernopgaven

In het Natura 2000 Doelendocument (Ministerie EL&I, 2006) zijn de Natura 2000-gebieden landelijk ingedeeld in acht Natura 2000-landschapstypen. Die landschappen hebben elk hun eigen kenmerken, kernopgaven en specifieke aanpak om het Natura 2000-netwerk te versterken. Voor Lepelaarplassen is dit het Natura 2000-landschap 'Meren en

Moerassen'. De opgave voor landschappelijke samenhang en interne compleetheid voor het landschapstype Meren en Moerassen is als volgt geformuleerd:

'Behoud en herstel van samenhang tussen slaapplaatsen en foerageergebieden in het bijzonder voor grasetende watervogels en meervleermuizen. (...) Herstel van mozaïek van verlandingsstadia van open water tot moerasbos en herstel van gradiënt watertypen (inclusief brak) met name in het deellandschappen Laagveen'.

Voor elk van deze landschappen zijn de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden (knoppen waaraan gedraaid kan worden) geformuleerd; de kernopgaven. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Deze kernopgaven vormen feitelijk het kader van handvatten en maatregelen om de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren. De kernopgaven vormen dus geen doel op zich maar zijn een middel om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen halen. Elk gebied heeft één of meer kernopgaven toebedeeld gekregen. Elk Natura 2000-landschap én elk Natura 2000-gebied levert nu en op termijn een eigen specifieke bijdrage aan de instandhouding van de biodiversiteit van de Europese Unie. De toedeling van de kernopgaven geeft aan welke gebieden de relatief grootste bijdrage leveren voor de realisering van bepaalde landelijke doelen.

Voor de Lepelaarplassen zijn de volgende kernopgaven geformuleerd:

- 4.05 Rui- en rustplaatsen: Voldoende ruiplaatsen en rustgebieden voor watervogels zoals fuut, ganzen, slobbeend en kuifeend.
- 4.06 Overjarig riet: Herstel van grote oppervlakten/brede zones overjarig riet, inclusief waterriet, door herstel van natuurlijke peildynamiek en tegengaan verdroging t.b.v. noordse woelmuis en rietvogels, zoals roerdomp, woudaap, snor en grote karekiet.

Het Natura-2000 gebied Lepelaarplassen staat op de TOP-lijst verdroging (Van der Schans *et al.* 2009).

4.1.3 Instandhoudingsdoelen

Het Natura 2000-gebied Lepelaarplassen is aangewezen voor elf Vogelrichtlijnsoorten en twaalf instandhoudingsdoelstellingen. Eén soort is alleen als broedvogel aangewezen voor het gebied, één als broed- en niet-broedvogel en negen soorten zijn alleen als niet-broedvogel aangewezen (zie Tabel 4.1). Voor bijna alle soorten is een behoudsdoelstelling geformuleerd voor oppervlakte en kwaliteit van het leefgebied binnen de het Natura 200-gebied Lepelaarplassen. Uitzondering hierop is de aalscholver: voor deze soort is een doelstelling geformuleerd op regionaal niveau, te weten voor het IJsselmeergebied.

In hoofdstuk 5 wordt nader ingegaan op de instandhoudingsdoelstellingen, de trends van de soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden en de functie die het gebied voor de (niet-) broedvogelsoorten heeft. Van belang is dat de instandhoudingsdoelen de draagkracht van het gebied voor de soorten betreffen. De aantallen paren c.q. vogels dienen hierbij als indicatiewaarde. Deze aantallen vormen dus geen doel op zich.

4.2 Aanvullende doelen Beschermd Natuurmonument

In een brief van 23 februari 2011 van de staatssecretaris aan de Tweede Kamer is aangegeven dat voor de Natura 2000-gebieden die tevens de status van Beschermd Natuurmonument hebben de aanvullende doelen die voortvloeien uit de aanwijzing als Beschermd Natuurmonument geschrapt worden. Dit betekent dat deze paragraaf geen formeel onderdeel meer uitmaakt van de Natura 2000-opgave voor de Lepelaarplassen.

De Lepelaarplassen is op 29 juni 1989 in het kader van de oude Natuurbeschermingswet aangewezen als Staatsnatuurmonument (NMF-89-3422) en is na overgang van het Rijk naar een particuliere beheerder gekwalificeerd als Beschermd Natuurmonument. Omdat het gebied als Natura 2000-gebied is aangewezen (Natuurbeschermingswet 1998, artikel 15a, tweede lid) is de oorspronkelijke aanwijzing als Beschermd Natuurmonument komen te vervallen. Dit betekent niet dat ook de doelstellingen van het

Tabel 4.1: Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Lepelaarplassen.

	SVI Landelijk	Doelstelling leefgebied		Draagkracht		Functie
		oppervlakte	kwaliteit	aantal vogels*	aantal paren	
Broedvogels						
A017	aalscholver	+	=	=		8000***
A034	lepelaar	+	=	=		20
Niet-broedvogels						
A034	lepelaar	+	=	=	10	f
A043	grauwe gans	+	=	=	240	sf
A051	krakeend	+	=	=	210	f
A054	pijlstaart	-	=	=	20	f
A056	slobeend	+	=	=	140	f
A059	tafeleend	--	=	=	110	s
A061	kuifeend	-	=	=	2500**	s
A068	nonnetje	-	=	=	14	s
A132	kluut	-	=	=	4	f
A156	grutto	--	=	=	5	sf

SVI Landelijk= Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig, + gunstig).

=: Behoudsdoelstelling; s slaappleaatsfunctie; f foerageerfunctie; sf beide functies.

* seizoensgemiddelden ** seizoensmaximum *** regionale doelstelling IJsselmeergebied (Behoud van draagkracht voor 8000 paren heeft betrekking op de volgende gebieden: IJsselmeer, Markermeer & IJmeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen.

Beschermd Natuurmonument (BN) ten aanzien van het behoud, herstel en ontwikkeling van het natuurschoon zijn vervallen. Bij de definitieve aanwijzingsbesluiten Natura 2000 zijn de oude beschikkingen in het kader van de Natuurbeschermingswet opgenomen. Als gevolg van de Crisis- en herstelwet is een lichter regime voor de oude BN-doelen van kracht. Er is een keuzemogelijkheid in plaats van een verplichting om de oude doelen in een beheerplan uit te werken, te weten:

1. De oude doelen kunnen in hun geheel buiten het beheerplan worden gelaten. Het bestaand gebruik kan dan gereguleerd worden via een aanschrijvingsbevoegdheid. Voor nieuwe projecten en/of plannen zal een vergunningplicht (op basis van artikel 16) blijven bestaan.
2. Het bevoegde gezag kan de oude doelen uitwerken in het beheerplan als toetsingskader voor nieuwe projecten en voor het vastleggen van autonome groei.
3. Het bevoegde gezag kan, naast het toetsingskader en het vastleggen van autonome groei, ook nog instandhoudingsmaatregelen opnemen.
4. Tot slot kan in een beheerplan ook nog een toetsing van het bestaand gebruik aan de uitwerking van de oude doelen plaatsvinden.

In dit beheerplan is gekozen voor de tweede keuze. Omdat deze BN-waarden zijn gebaseerd op de beschrijving van de situatie van het moment van aanwijzen, wordt niet gesproken over doelen, maar over waarden.

Het kan voorkomen dat een waarde geheel samenvalt met een Natura 2000-doel of hier strijdig mee is (bijlage 1). Ook kan het zijn dat wanneer een Natura 2000-doel wordt gerealiseerd, BN-waarden als vanzelf meeliften. Afhankelijk van de mate van overeenkomst tussen een BN-waarden en Natura 2000-doelen, wordt de eerste aan een categorie toegekend zodat duidelijk wordt voor welke BN-waarden er apart doelen moeten worden geformuleerd. Dit is gedaan volgens een vaste methodiek welke is uitgewerkt in het stroomschema (bijlage 2, volgens de 'Toelichting en werkwijze handreiking BN-waarden opgenomen in Natura 2000'). Voor geen van de BN-waarden van de Lepelaarplassen wordt een aanvullende instandhoudings-

doelstelling geformuleerd, hetgeen in de hierna volgende paragrafen wordt toegelicht.

4.2.1 Broedvogels

De volgende vogelsoorten worden in het BN-aanwijzingsbesluit genoemd als broedvogels in het gebied: dodaars, roerdomp, grauwe gans, bruine en blauwe kiekendief, rietzanger, grote karekiet, velduil, grote gele kwikstaart, porseleinhoen, baardmannetje, watersnip, aalscholver, lepelaar en 'enkele soorten eendachtigen'.

Van deze soorten komen de grote karekiet, de velduil en de grote gele kwikstaart niet (meer) broedend voor in de Lepelaarplassen. De velduil geeft de voorkeur aan een broedbiotoop met meer lage, open vegetatie. Deze soort deed het in Flevoland goed vanwege grote aantallen muizen ten tijde van de drooglegging van de polder. De velduil is verdwenen door het in cultuur brengen van de gronden. De overgebleven natuurgebieden zijn niet geschikt (SOVON 2002). Het is dus ook niet waarschijnlijk dat de velduil als broedvogel terugkeert. Het openen van de grote gele kwikstaart berust vermoedelijk op een vergissing. Het leefgebied van de grote gele kwikstaart (stromend water en stenig substraat voor de broedplaatsen) is niet aanwezig (geweest). Deze soort zal waarschijnlijk niet meer broedend voorkomen binnen het gebied.

De overige als broedvogel genoemde soorten uit het aanwijzingsbesluit kunnen, vanwege overlappende ecologische vereisten, meeliften met (met name) de kernopgave 'Overjarig riet' en (in mindere mate) de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-soorten. Het betreft grotendeels typische soorten van rietmoerassen. Ondanks de verschillen tussen deze soortgroep enerzijds en de Natura 2000-soorten anderzijds, profiteren ook deze rietmoerasbroedvogels van het totaalpakket aan maatregelen voor de instandhoudingsdoelstellingen. Voor aalscholver en lepelaar zijn instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd in het aanwijzingsbesluit van het Natura 2000-gebied. Conclusie is dat voor geen enkele van de genoemde broedvogelsoorten een aparte doelstelling hoeft te worden geformuleerd in dit beheerplan.

4.2.2 Overige vogelsoorten

Naast broedvogelsoorten worden de volgende soorten genoemd in het BN-aanwijzingsbesluit: purperreiger, oeverzwaluw, paapje, tapuit, kolgans en nonnetje. Tevens worden 'ganzen' en 'steltlopers' benoemd, respectievelijk in relatie tot rust- en ruigebied en slikken van de Kwelplas.

De overige soorten liften, vanwege overlappende ecologische vereisten, mee met de kernopgaven en instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-soorten. Ze gebruiken de Lepelaarplassen als foerageergebied, al dan niet tijdens de trek. Voor het nonnetje (niet broedend) is een instandhoudingsdoelstelling geformuleerd in het aanwijzingsbesluit van het Natura 2000-gebied. Rust- en ruigebied voor ganzen is één van de kernopgaven van de Lepelaarplassen. Voor de steltlopers grutto en kluut (niet-broedend) is een instandhoudingsdoelstelling gesteld, waarbij behoud van de slikken van de Kwelplas van belang is. De tapuit komt weliswaar foeragerend voor, maar geeft doorgaans voorkeur aan meer open (zandige) terreinen met lage structuurrijke vegetatie. Maatregelen gericht op deze soort zouden ten koste gaan van rietlanden en ruigten.

Geconcludeerd wordt dat voor de genoemde niet-broedvogelsoorten een aparte doelstelling niet nodig is in dit beheerplan.

4.2.3 Vegetatie, terreintypen, landschap en abiotiek

In het BN-aanwijzingsbesluit worden rietvelden, wilgenbossen en ruigten als waarden van het gebied genoemd. Tevens is sprake van afwisseling van riet en ruigte en van wateren. Omdat deze terrein- c.q. vegetatietypen overeenkomen met kernopgaven en met broed- en foerageerbiotoop van Natura 2000-soorten, zijn aparte doelen voor deze typen niet nodig.

Het begrip 'natuurschoon' is weliswaar niet heel eenduidig te vertalen naar Natura 2000-instandhoudingsdoelen, maar toch is het behoud van deze waarde geborgd door het totaal aan doelen voor de Lepelaarplassen. Er hoeft voor natuurschoon dus geen aparte behoudsdoelstelling te worden geformuleerd.

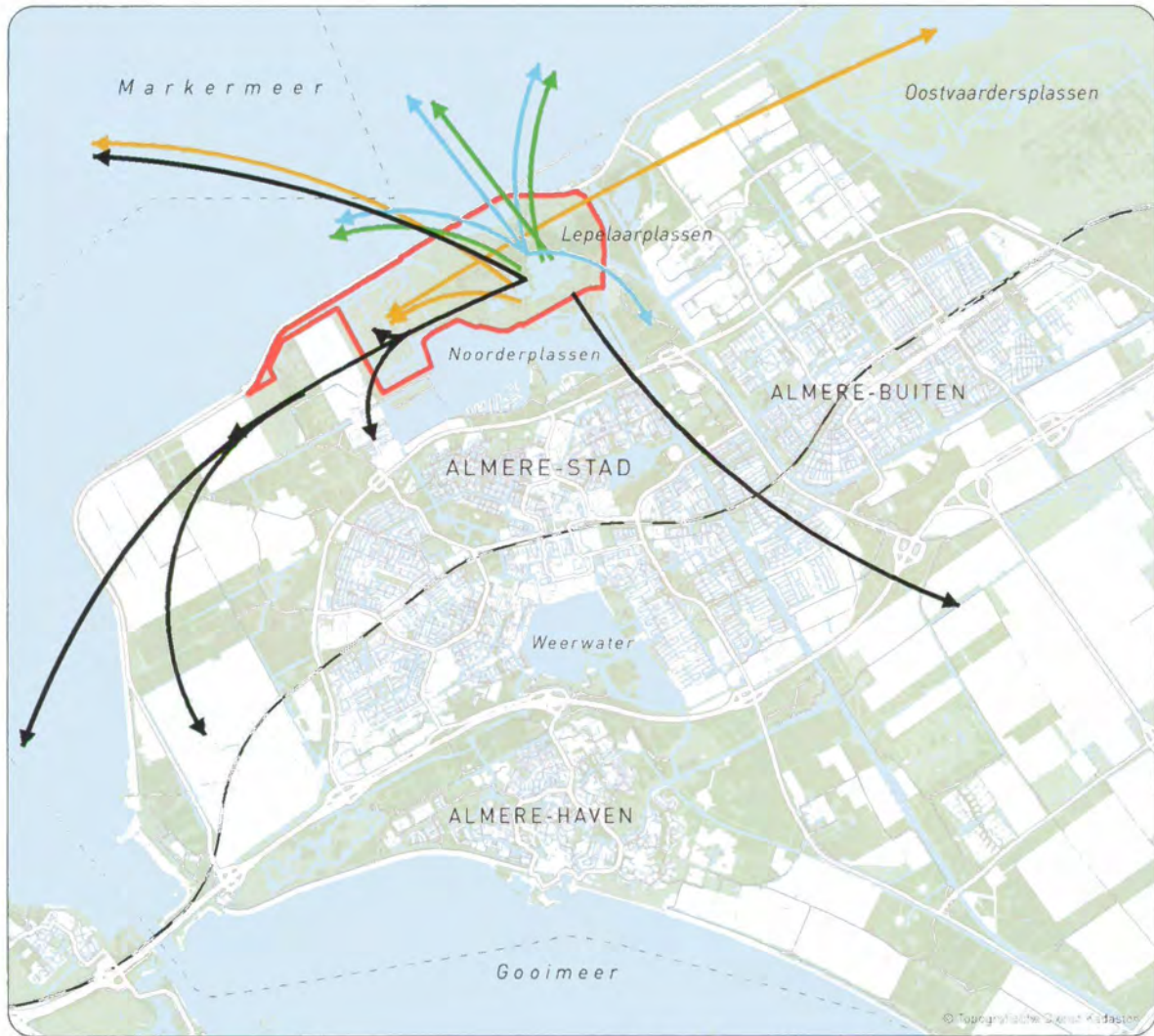
4.3 Ecologische relaties: gebieden buiten de Lepelaarplassen

Voor de ecologische relaties met de omgeving (figuur 4.1) gaat het om:

- De relatie met de Oostvaardersplassen; deze is voor de Lepelaarplassen van belang. Via de Verbindingszone de Vaart en het Wilgenbos vinden dagelijkse pendelbewegingen van moerasbroedvogels plaats tussen de gebieden. De verbindingszone functioneert als geleidend element.
- De relaties met de foerageergronden in de omgeving, waaronder:
 - Het Markermeer en IJmeer; De kwaliteit van het Markermeer en IJmeer als foerageergebied is de laatste decennia sterk achteruit gelopen. Dit heeft direct effect op de benthos (bodem leven)- en viseters van de Lepelaarplassen;
 - Het agrarisch gebied in midden Flevoland. De grauwe gans broedt, rust en slaapt in de Lepelaarplassen en foerageert op akkers. Door veranderend grondgebruik neemt deze ecologische relatie af;
 - Gras en akkerlanden van Waterland en Vechtplassengebied Het uitwijken naar Waterland en Vechtplassengebied blijft een belangrijke aanvulling.

ECOLOGISCHE RELATIES

Bron: Aitenburg & Wymeriga ecologisch onderzoek

Vliegbewegingen vogels

- Aalscholver
- Grauwe gans
- Kuifeend
- Lepelaar

- Provinciegrens
- Beheerplangebied

5 DE NATURA 2000-SOORTEN NADER TOEGELICHT

In dit hoofdstuk is op basis van de telgegevens tot aan 2009 een trendanalyse gemaakt van de instandhoudingsdoelen inclusief een mogelijke verklaring van de trend. Per doelsoort worden de ecologische vereisten beschreven, het voorkomen van de soort in de Lepelaarplassen en de benodigde oppervlakte en kwaliteit van het broed- of leefgebied benoemd. De beschrijvingen van voorkomen en ecologische vereisten zijn gebaseerd op de profielendocumenten en de speciaal voor dit beheerplan vervaardigde rapportage van Bureau Waardenburg met betrekking tot de trends van de Natura 2000-soorten van de Lepelaarplassen (Lensink 2011).

5.1 Broedvogels

5.1.1 Aalscholver (A017)

Ecologische vereisten

De in Nederland broedende ondersoort van de aalscholver *P. c. sinensis* broedt in bomen zoals wilgen, elzen en populieren en andere verticale landschapselementen zoals hoogspanningsmasten en boorplatformen in de buurt van visrijke wateren in het binnenland en langs de kust. Soms broeden aalscholwers ook in grondnesten, maar dan wel in predatorvrije omgevingen.

Het voedsel van de aalscholver bestaat vrijwel uitsluitend uit vis. De soort is opportunistisch wat betreft zijn prooikeuze en de selectie van de visgrootte. Hij past zich aan het lokale voedselaanbod aan voor zo ver zijn keel dat toelaat.

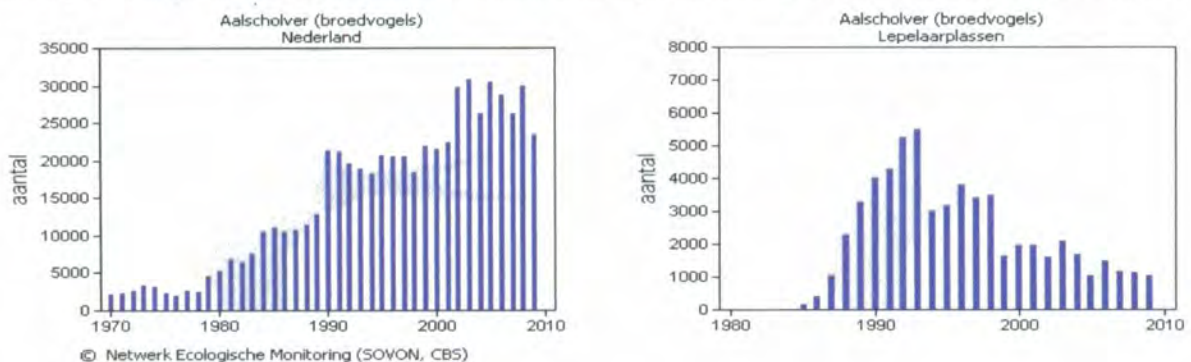

Aalscholver (foto Chivas-Design)

In zoete wateren wordt voornamelijk in scholen levende vis gegeten als spiering, baars, pos, blankvoorn en karperachtigen.

In zoute wateren eet de aalscholver vooral platvis (schol), maar ook zandspiering, kleine zeenaald en driedoornige stekelbaars. De aalscholver jaagt als eenling op individuele vis of groepsgewijs. Ze duiken tot een minuut lang, het meest in 1-3 m diep water en soms dieper, tot op een maximale diepte van circa 9 meter. Het voedselgebied ligt maximaal 15 tot 20 kilometer van de nestplaats. De aalscholwers die in de Lepelaarplassen broeden, maken gebruik van het Markermeer, maar ook van het verder weg gelegen IJsselmeer als voedselgebied. Het toepassen van de succesvolle sociale vistech-niek, is in het verleden gestimuleerd door verslech-tering van doorzicht in het water als gevolg van vermessing. Veranderingen in waterkwaliteit en helderheid van het water kunnen resulteren in een veranderde voedselkwaliteit (ander visaanbod en

Figuur 5.1: Ontwikkeling van de aalscholver als broedvogel in de lepelaarplassen (links) en Nederland (rechts). Deze gegevens zijn afkomstig van landelijke tellingen van kolonievogels en zeldzame broedvogels, het Landelijk Soortonderzoek Broedvogels. www.sovon.nl.

slechter vangbare vis) en zodoende de populatie-ontwikkeling beïnvloeden.

De aalscholver is een toppredator die aan het einde van een voedselketen staat en daarom kan hij worden vergiftigd door ophoping van gifstoffen in zijn prooi. Waterverontreiniging, resulterend in ophoping van PCB's en zware metalen in vis, heeft in het verleden geleid tot sterfte en verlaagd broedsucces van de aalscholver.

De aalscholver is als kolonievogel tijdens de broedtijd zeer gevoelig voor verstoring. De gevoeligheid voor verstoring van zijn leefgebied is matig. Rust- en slaappleaatsen met frequente verstoring worden spoedig gemeden of slechts door kleine aantallen bezocht. De aalscholver gebruikt vaak rustplaatsen in ontoegankelijke gebieden (eilanden) of in voor publiek gesloten terreinen. Bij toename van de zeearend in Nederland is een toename van verstoring van aalscholverrustplaatsen te verwachten. Ofschoon plaatselijk kleine aantallen aalscholwers verdrinken in vistuig, zijn deze vogels minder gevoelig voor dit type sterfte dan bijvoorbeeld futen en duikeenden. Vooral verstoring door waterrecreatie vormt een bedreiging voor de soort. Voor een duurzame sleutelpopulatie van de aalscholver zijn ten minste 100 paren vereist. Voor een gunstige staat van instandhouding zijn op nationale schaal ten minste 20 kolonies van meer dan 100 paren nodig. De landelijke staat van instandhouding wordt beschouwd als gunstig, zowel voor broedvogels als voor niet-broedvogels.

Voorkomen

De aalscholverkolonie in de Lepelaarplassen is ontstaan in 1985. De broedkolonie bevindt zich in bomen rondom de Centrale Plassen (wilgenbos) en op de eilanden in de Grote en Middelste plas. De omvang bereikte een maximum in 1993 met 5.000 paren. Nadien is het aantal teruggelopen tot ruim 1.100 paren in 2007-2008. De aalscholwers van de Lepelaarplassen foerageren van oudsher vooral op het Markermeer/IJmeer, vaak in grote groepen en tot op grote afstand van de kolonie (tot 60 kilometer). Door het afgenomen doorzicht en de afname aan prooivis in het Markermeer is het voedselaanbod afgenomen.

De aalscholver neemt sinds de jaren zeventig in bijna alle Europese landen toe. Deze stijging komt vooral door afname/beëindiging van vervolging in verschillende Europese landen en een toegenomen aanbod van prooivissoorten. Daarnaast zijn aalscholwers vogels met een opportunistische leef- en foerageerwijze die zich goed aanpassen aan verschillende leefomstandigheden.

Tot de jaren zeventig bevonden zich enkele kleine (naar de huidige begrippen) kolonies van aalscholwers langs de zuidelijke helft van het IJsselmeergebied (Naardermeer, Wieden). Met de eerder genoemde toename en uitbreiding, ontstonden meer kolonies in de zuidelijke helft met als meest omvangrijke die in de Oostvaardersplassen (sinds 1978) en de Lepelaarplassen (sinds 1985).

Aalscholwers broedend in de Lepelaarplassen (foto's IJ. Zwart).

In de loop van drie decennia hebben zich twee belangrijke processen voorgedaan. Allereerst nam het aantal broedparen in het IJsselmeergebied (dat wil zeggen waarvan de vogels gedurende het broedseizoen hoofdzakelijk foerageerden in het IJsselmeergebied) toe tot een maximum van 16.000 paren begin jaren negentig om nadien rond de 12.500 paren te schommelen. Een belangrijke factor in deze stabilisatie was de verminderde jongenproductie tussen 1991 en 1994. Daarnaast is, in de loop van de laatste twee decennia, het zwaartepunt van de verspreiding naar het noorden verschoven waardoor de aantallen in de zuidelijke helft afnamen en in de noordelijke helft sterk toenamen. Een belangrijke factor hierin was de afname van het doorzicht in vooral het Markermeer (toenemende slib opwerveling).

Oppervlakte en kwaliteit broedgebied

De aalscholver maakt gebruik van de Lepelaarplassen als broedgebied. Het wilgenbos rondom de drie centrale plassen wordt gebruikt als broedgebied. Er is in de huidige situatie ongeveer 117 hectare wilgenbos aanwezig in het gebied. Voor een broedkolonie als in de Lepelaarplassen is een bosoppervlak nodig van naar schatting 25 hectare, zeker omdat bomen door feces van aalscholvers kunnen afsterven. Ook de eilanden (bij elkaar ongeveer 0,22 hectare) zijn geschikt als broedgebied, omdat deze ontoegankelijk zijn voor predatoren zoals de vos. In het recente verleden (begin jaren negentig) broedden tot maximaal 5.000 paren in het gebied.

Lepelaar (foto Ed van Zoonen).

Naast geschikte nestgelegenheid is de nabijheid van open water als foerageergebied van belang. Met het Markermeer op zeer korte afstand is dit in voldoende omvang aanwezig. De huidige draagkracht van het gebied is dan ook ruim voldoende voor de instandhoudingsdoelstelling.

5.1.2 Lepelaar (A034)

Ecologische vereisten

In het binnenland nestelt de lepelaar in uitgestrekte moerassen met veel waterriet en een wisselend waterpeil. De nestplaats ligt in uitgestrekte rietvelden, waar bodemnesten worden gemaakt op een kniklaag van oud, niet te dicht, maar sterk riet in ondiep water. Ook maken lepelaars nesten in wilgen- of andere struiken, incidenteel in moerasbos. De soort is in het verleden gevoelig gebleken voor bepaalde gifstoffen, en voor vermisting, resulterend in beperkt doorzicht van water. Verder is de lepelaar gevoelig voor een gebrek aan inundatiezones in rietlanden door kunstmatig waterpeilbeheer met een 'onnatuurlijk' patroon. Het verdwijnen van periodiek overstromde laagten en rietzomen vergroot ook de toegankelijkheid van broedterreinen voor grondpredatoren zoals de vos. Van invloed op de keuze van de broedlocatie zijn voorts de al dan niet mogelijke intrek van vissen en verstoring, met name in vestigingsperiode. De soort blijkt zowel in broed- als trek- en overwinteringsgebieden sterk afhankelijk van soort- en habitatbescherming, wat hem kwetsbaar maakt.

Het voedsel van de lepelaar is zeer gevarieerd. Het hoofdvoedsel bestaat uit vis die tot circa 15 centimeter lang en ongeveer 4 centimeter hoog is, zoals (in zoetwatergebied) driedoornige- en tiendoornige stekelbaarzen. Ze eten ook kleinere prooien, waaronder aquatische insecten en hun larven, zoals watertorren, libellen, kokerjuffers, sprinkhanen, krekels, vliegen, muggen en wantsen. Ook vlokreeften, mollusken, wormen, bloedzuigers, amfibieën en hun larven, alsook plantaardig materiaal maken onderdeel uit van het dieet. Bij de broedvogels strekt het voedselgebied zich uit tot op 40 kilometer van de broedkolonie.

De voedselbiotoop bestaat uit waterpartijen met veel ondiep (10 tot 30 centimeter), helder en visrijk water. De lepelaars zoeken hun voedsel

evenwel ook veel op Natte Graslanden en in sloten in het boerenland. Geschikte voedselgebieden zijn gebieden met een vaste bodem, een matig dichte begroeiing en een hoge dichtheid aan prooidieren. Lepelaars zoeken zowel overdag als 's nachts naar voedsel.

De lepelaar heeft als kolonievogel een grote verstoring gevoeligheid, rust is een absolute voorwaarde voor broedende vogels. De gevoeligheid voor verstoring van zijn leefgebied is matig tot gemiddeld, waarbij met name broedkolonies in de vestigingsfase gevoelig zijn. Ook buiten de broedtijd zijn lepelaars schuw, ze kiezen bij voorkeur veilige, rustige plekken uit met weinig storende factoren. Dat geldt zowel voor het voedselgebied als de gemeenschappelijke rustplaatsen. In binnenwateren rust de lepelaar in de rustig gelegen ondiepe wateren of oevers. In binnendijkse gebieden zoekt hij vaak de beschutte delen in voedselgebieden op. (Water)recreatie kan het foerageren en rusten van lepelaars nadelig beïnvloeden, omdat de soort bij benadering snel opvliegt (vanaf een afstand van gemiddeld meer dan 100 meter). Andere storende factoren zijn voor de lepelaar onder meer het ongeschikt worden van voedselbiotopen, beperking van het voedselaanbod, vergiftiging en sterfte door aanvliegen van obstakels. Voedselbiotopen zijn ongeschikt geworden door te hoog opzetten van het waterpeil, door ontwatering van polders, door dichtslibben van poldersloten en door kaal houden van steile slootoevers. Het voedselaanbod is achteruit gegaan door voor vissen niet te passeren waterkeringen en door afname van de visstand ten gevolge van algenbloei. Lepelaars hebben in het verleden te

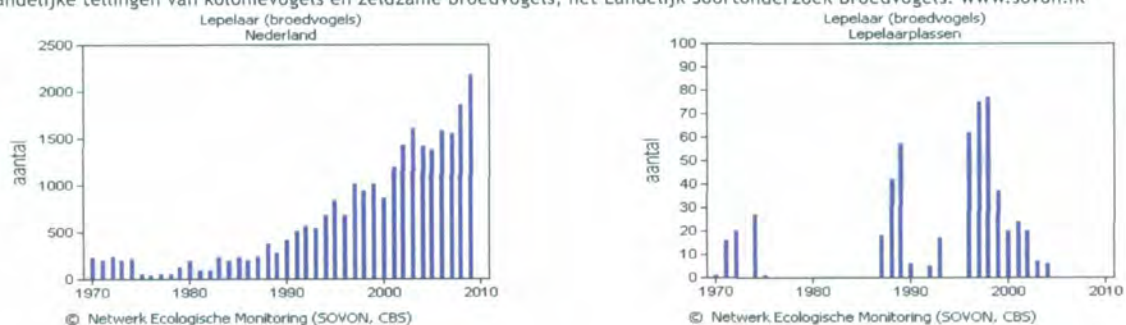
lijden gehad onder directe vergiftiging of vergiftiging via het voedsel, door waterverontreiniging of door uitspoeling van bestrijdingsmiddelen of andere toxische stoffen. Soms sneuvelen de vogels omdat ze tegen hoogspanningsleidingen vliegen en langs de oever opgestelde windturbines.

Voorkomen

In Nederland is de broedpopulatie de afgelopen decennia gestaag gegroeid van circa 220 paar in de jaren zeventig tot ruim meer dan 2.000 paar in 2009. De sterkste groei heeft zich voorgedaan in het Waddengebied waar de eerste vestigingen begin jaren tachtig verschenen (Texel, Vlieland) gevolgd door de jaren negentig (Ameland, Schiermonnikoog, Griend). Recent zijn ook zoetwatermoerassen in het binnenland gekoloniseerd, al blijven deze vestigingen relatief klein. De aantallen buiten de broedtijd zijn de afgelopen decennia navenant toegenomen, al lijkt er de laatste jaren sprake van een afvlakking. In het IJsselmeergebied zijn de belangrijkste kolonies die in Naardermeer, Oostvaardersplassen, Lepelaarplassen, De Ven en Houtribdijk. De trend in de eerste drie is negatief, in de laatste twee stabiel tot positief. Een belangrijke factor in de afname van de eerste drie gebieden is de teruggang in het aanbod aan geschikt foerageergebied in de omgeving van de gebieden door de ontginning van Flevoland en de successie van moerasgebieden waardoor ondiep water met een groot voedselaanbod (stekelbaars) afneemt.

De lepelaar is in de Lepelaarplassen voor het eerst broedend vastgesteld in 1971-1972, gevolgd door 1974, 1987-1990, 1992-1993 en 1996-2004.

Figuur 5.2: Ontwikkeling van de lepelaar als broedvogel in de lepelaarplassen; eerste vestiging in 1970. Deze gegevens zijn afkomstig van landelijke tellingen van kolonievogels en zeldzame broedvogels, het Landelijk Soortonderzoek Broedvogels. www.sovon.nl

Sindsdien ontbreekt de soort. De broedvogels uit de Lepelaarplassen foerageren in de directe omgeving (Natte Graslanden, Trekvogelgraslandje) en in Waterland (Van der Winden et al. 1998) en mogelijk ook in de Vechtstreek.

Oppervlakte en kwaliteit broedgebied

In de Lepelaarplassen heeft de lepelaar op het eiland in de Middelste Plas gebroed (tot en met 2004). Dit eiland is tevens een belangrijke broedlocatie van aalscholvers in het gebied. In de loop der jaren is een belangrijk deel van de houtige gewassen op dit eiland door de aalscholvers 'vernietigd'. Daarnaast is door vraat van grauwe ganzen het riet dat op het laaggelegen eiland groeide in de loop der jaren verdwenen. De kwaliteit van het eiland als broedplaats voor lepelaars is door beide factoren geminimaliseerd.

In de Lepelaarplassen is ongeveer 124 hectare droog rietland aanwezig, en ongeveer 10 hectare nat rietland (voornamelijk in Plan Roerdomp). Waarschijnlijk is het droge rietland niet geschikt als broedgebied vanwege de toegankelijkheid voor predatoren (de vos en zeearend). Het rietland op de eilanden in Plan Roerdomp is in de huidige situatie vermoedelijk te dicht om als broedbiotoop te dienen.

Broedvogels in de Wadden hebben geschikte foerageergebieden in de directe nabijheid van de kolonies, terwijl de kolonies in het zuidelijke

IJsselmeergebied grotere afstanden moeten afleggen (tot 40 kilometer). Dit zou een factor kunnen zijn in de afname aldaar en de toename in het noorden van het land.

Gezien de draagkracht van het gebied en de ontwikkeling onder broedende lepelaars elders in Flevoland, is de kans op terugkeer van de lepelaar als broedvogel in het gebied klein (Lensink 2011).

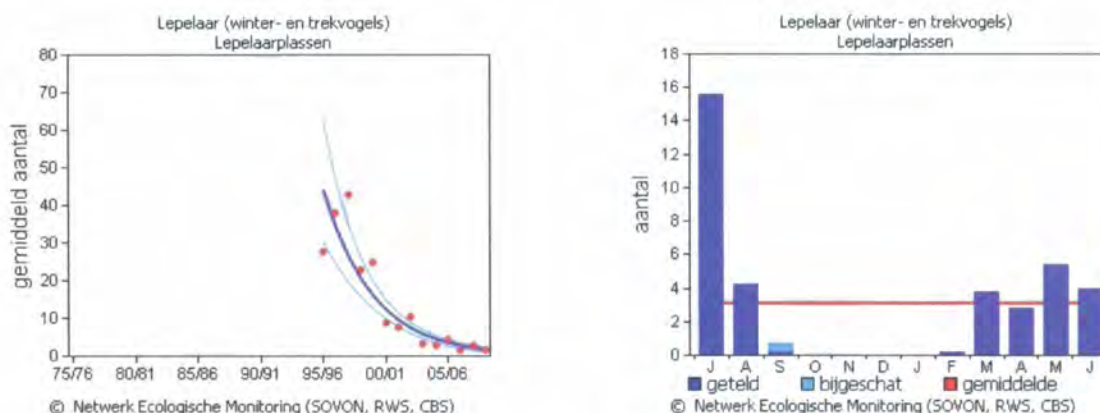
5.2 Niet-broedvogels

5.2.1 A034 Lepelaar

Ecologische vereisten

Voor de algemene beschrijving zie 5.1.2. Na het broedseizoen (vanaf half juni) verzamelt de soort zich in gebieden met een veilige rustplaats en gunstig voedselaanbod, veelal binnen 10 kilometer van de rustplaats. Rustplaatsen en voedselgebieden van de niet-broedende lepelaars liggen meestal op korte afstand in hetzelfde gebied. In de nazomer concentreren de lepelaars zich in gebieden met een gunstig voedselaanbod en veilige rustplaatsen. Ook concentreren ze zich in grote ondiepe plassen en merengebieden, vooral van natuurterreinen. Op deze pleisterplaatsen brengen lepelaars een deel van de rui door en bouwen ze reserves op voor de trek naar de Afrikaanse winterkwartieren. De soort is gevoelig voor verstoring door geluid en licht en optische verstoring in met name het gebied van de Kwelplas.

Figuur 5.3: Ontwikkeling van de lepelaar als niet-broedvogel (links) en voorkomen door het jaar heen (rechts). Deze gegevens zijn afkomstig van het watervogelmeetnet. www.sovon.nl.

Voorkomen

Voor de algemene beschrijving zie 5.1.2.

Foeragerende lepelaars zijn tussen februari en september in het beheerplangebied aanwezig. Tot in juni gaat het vermoedelijk vooral om lokale broedvogels uit de Oostvaardersplassen (en tot 2005 ook de Lepelaarplassen). De piek in juli valt samen met het uitvliegen van de kolonies waarna de vogels naar het zuiden vertrekken. De neergang in het aantal niet-broedvogels loopt parallel aan die van het aantal broedparen in de Lepelaarplassen. In de Oostvaardersplassen schommelde het aantal paren tussen 1995 en heden, zonder eenduidige toe- of afname. Dit duidt erop dat het vooral vogels uit de Lepelaarplassen zelf geweest zijn die hier in de zomermaanden verblijven, ter voorbereiding op de reis naar Afrika.

Oppervlakte en kwaliteit leefgebied

In de Kwelplas, de Natte Graslanden en de Kwelzone tezamen kunnen ongeveer 5 à 10 lepelaars dagelijks foerageren (mondelijke mededeling Het Flevo-landschap), wat een indicatie is voor draagkracht van het gebied in de huidige situatie. De kwaliteit van de Kwelplas als foerageergebied is in de afgelopen decennia terug gelopen door toeneemende successie van de rietvegetatie (verlies aan ondiep water met slibrijke bodem). Dankzij diverse beheermaatregelen is de kwaliteit van het Trekvogellandje op orde gebleven. Deze is echter onvoldoende om voldoende oppervlak aan foerageergebied binnen de Lepelaarplassen te bieden. De draagkracht voor de niet-broedvogel lepelaar (foerageerfunctie), ligt grotendeels buiten het Natura 2000-gebied Lepelaarplassen (de Natte Graslanden en elders in de verre omgeving). De draagkracht is daarmee strik genomen niet op orde en zal als gevolg van successie naar verwachting er niet op vooruit gaan.

5.2.2 A043 Grauwe gans**Ecologische vereisten**

De grauwe gans verblijft overwegend in agrarisch gebied. Meer dan andere ganzensoorten is de grauwe gans ook in moerassen en estuaria te zien. De soort is minder gebonden aan open landschappen. In de winter, in december en januari, leeft de soort zelfs overwegend in moerassen of 'wetlands'.

Grauwe gans (foto Herbert Koopman).

Voedselterreinen en slaapplekken liggen traditioneel vast, net als bij andere ganzen. De afstanden daartussen zijn bij de grauwe gans vaak relatief kort, in de regel kleiner dan 10 kilometer. In het najaar, augustus-november, verblijven de grauwe ganzen in de akkergebieden en in november verhuizen ze naar de wetlands en graslanden.

De vogels die niet broeden trekken zich voor de vleugelrui (eind mei tot begin juli) terug op speciale ruiplaatsen in ontoegankelijke moerasgebieden of in waterplassen. Ze blijven daar ongeveer een maand.

Grauwe ganzen zijn planteneters. Ze leven gedurende het grootste deel van het jaar voornamelijk van gras. Ook oogstresten van bieten en aardappelen en kweldervegetatie staan op het menu. In de ruiperiode eten grauwe ganzen voornamelijk riet, maar kort voor en na de ruiperiode zijn ze soms ook afhankelijk van gras of akkergewassen zoals zomergraan. Het foerageren op graanstoppels in augustus en september gebeurt vaak uitsluitend 's ochtends vroeg en 's avonds, terwijl de grauwe ganzen dan overdag in een nabijgelegen moeras blijven om te rusten en zich te poetsen. Eiwitrijke productiegroenlanden hebben de voorkeur, maar meer dan kleinere ganzensoorten kan de grauwe gans ook met wat ruigere graslanden soorten uit de voeten. Doordat hij een relatief zware snavel heeft is de grauwe gans minder dan andere ganzensoorten gebonden aan cultuurgrasland.

De grauwe ganzen zoeken vooral in de winter en in het vroege voorjaar ook voedsel in ruige graslanden met vezelige grassoorten en kruiden in bijvoorbeeld natuureservaten, of in minder intensief benutte agrarische percelen. Ze rusten op beschut gelegen open water, binnen een dagelijks haalbare vliegafstand (tot 30 à 40 kilometer) vanaf geschikte voedselgronden.

Door zijn optreden in kleinere groepen is de grauwe gans meestal minder gevoelig voor verstoring dan andere ganzensoorten en bovendien waarschijnlijk minder kwetsbaar bij verdichting van het landschap. Bij windmolens worden voor de grauwe gans verstoringsafstanden gemeld van 50 tot 300 meter, bij wegen 100 tot 150 meter en bij gebouwen 100 meter. Enige variatie is mogelijk door overheersing van andere omstandigheden. Verstoringsbronnen voor de grauwe gans op voedselterreinen zijn vooral landbouwwerkzaamheden, jacht en vliegverkeer (laagvliegende sportvliegtuigen en helikopters). Door zijn minder uitgesproken voorkeur voor eiwitrijk en goed verteerbaar gras is de grauwe gans minder gevoelig voor extensivering van grasland dan andere ganzen. (Water)recreatie en veranderingen in waterpeil kunnen het gebruik van slaap- en rustplaatsen beïnvloeden, en daarmee ook de aantallen van de grauwe gans in nabijgelegen voedselgebieden. In de ruiperiode is de grauwe gans sterk afhankelijk van grote ongestoorde en

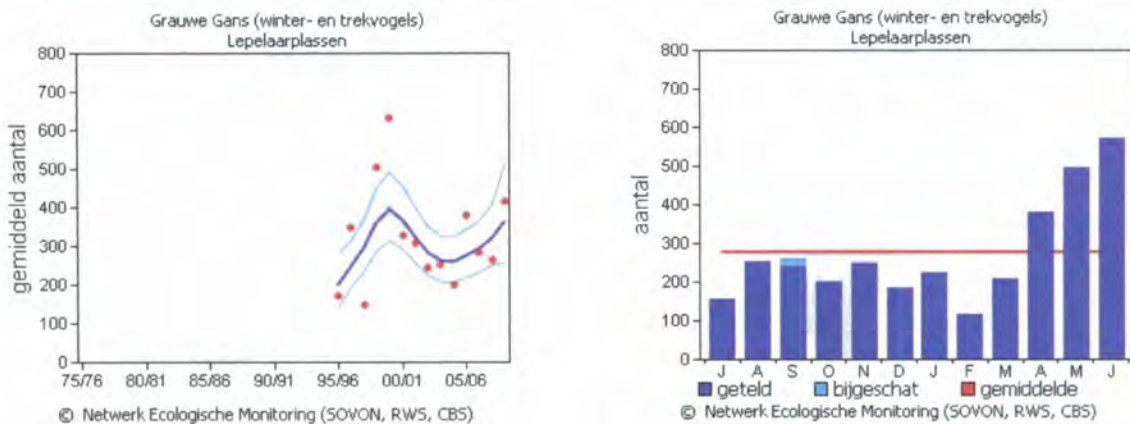
roofdiervrije moerasgebieden. Windmolenparken en hoogspanningsleidingen werken waarschijnlijk als barrières voor de pendelbewegingen tussen voedselterrein en slaapplaats.

Voorkomen

Uit de actuele trendgegevens van SOVON blijkt dat de populatie de laatste jaren stabiel is rond de 280 vogels. Dit wijst erop dat het vooral lokale vogels zijn die hier het jaarrond verblijven. In het najaar (vooral september-november) zijn de aantallen van de grauwe gans op zijn hoogst (vogeltellingen Waterdienst). De grauwe ganzen slapen in de Lepelaarplassen, met name op de Kwelplas. Ze foerageren op de graslanden en de landbouwgronden (op oogstresten) in de omgeving. De landbouwgronden ten zuidwesten van de Lepelaarplassen zijn daarbij bijzonder in trek. Vooral in het voorjaar foerageren de ganzen op grasland, voornamelijk op de Natte Graslanden en in de Oostvaardersplassen. Of grauwe ganzen vanuit de Lepelaarplassen ook het centrale deel van Zuidelijk Flevoland bezoeken is onduidelijk, maar niet ondenkbaar. Daarnaast zijn er waarnemingen van foeragerend grauwe ganzen uit de Lepelaarplassen in Waterland en Amstelland-Gooi.

In de Lepelaarplassen ruien grauwe ganzen; de laatste jaren tot 100 vogels. Deze verblijven vooral in het moeras, een deel trekt ook de graslanden in het westelijk deel van het gebied op.

Figuur 5.4: Ontwikkeling van de grauwe gans als niet-broedvogel (links) en voorkomen door het jaar heen (rechts). Deze gegevens zijn afkomstig van het watervogelmeetnet. www.sovon.nl.

Oppervlakte en kwaliteit leefgebied

Momenteel is de omvang en kwaliteit van het leefgebied in de Lepelaarplassen gunstig. Met name het voedselaanbod in de omgeving is sturend voor de aanwezigheid van de grauwe gans. Er is voldoende open water in de Lepelaarplassen aanwezig om te dienen als ruiplaats voor tenminste 100 grauwe ganzen. De doelstelling voor ruiende ganzen komt voor uit de Kernopgave (zie paragraaf 4.1.2). Er is geen aantal ganzen gespecificeerd. De aanwijzing van het gebied voor de grauwe gans betreft draagkracht voor 240 foeragerende en rustende grauwe ganzen. Dit aantal betreft dus niet het ruien.

De foerageergebieden in de omgeving van de Lepelaarplassen zijn de afgelopen jaren steeds meer bebouwd geraakt. Uit waarnemen blijkt dat de grauwe ganzen uit de Lepelaarplassen tot ver buiten het gebied foerageren (er zijn structurele waarnemingen uit het Gooi, Vechtplassengebied en Waterland). De draagkracht van het gebied en haar (verre)omgeving is ruim voldoende om de instandhoudingsdoelstelling te halen.

**5.2.3 A051 Kraakeend
Ecologische vereisten**

De kraakeend heeft een voorkeur voor ondiepe, voedselrijke (eutrofe) zoete wateren. Het kan stilstaand water zijn of zwakstromend water. De soort komt ook voor in brak water, maar mijdt zoute wateren. Grote aantallen kraakeenden worden

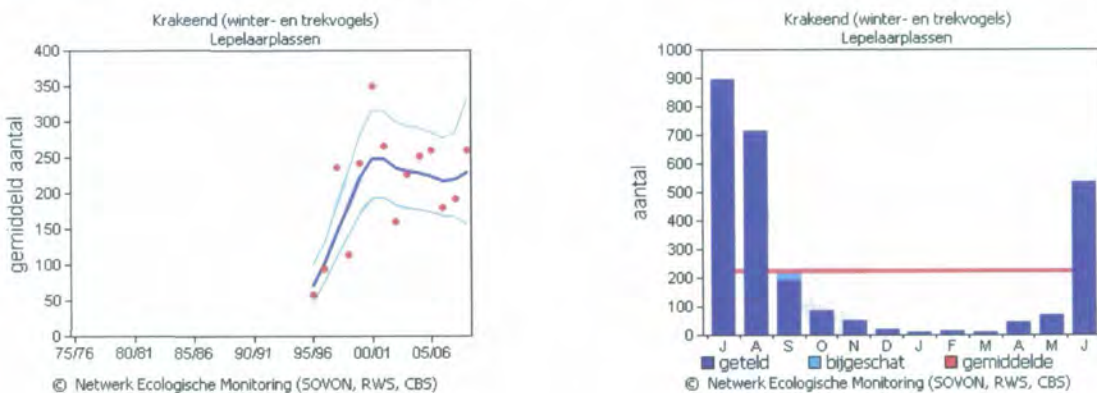

Kraakeend (foto Ed van Zoonen).

aangetroffen in grote moerasgebieden (Lauwersmeer en Oostvaardersplassen) en grote 'wetlands' (IJsselmeergebied en Beneden-Rivieren). Minder algemeen is de kraakeend in de uiterwaarden van de grote rivieren.

Het dieet van de kraakeend is grotendeels plantaardig. Hij eet loof, wortels en zaden van waterplanten zoals krans- en draadwieren en vegetatieve delen van waterplanten, soms ook valgraan op stoppelvelden. Daarnaast eet hij dierlijk voedsel zoals zoetwaterslakken, waterinsecten, wormen en kleine vis. Hij zoekt zijn voedsel in ondiep zoet water waarin kranswieren en andere waterplanten groeien, bij voorkeur langs natuurlijke oevers. In voedselrijkere wateren foerageert hij op draadwieren op stortstenen oevers. Kraakeenden foerageren grotendeels grondelend. Na de oogsttijd gaan de kraakeenden soms 's nachts op stoppelvelden foerageren.

Figuur 5.5: Ontwikkeling van de kraakeend als niet-broedvogel (links) en voorkomen door het jaar heen (rechts). Deze gegevens zijn afkomstig van het watervogelmeetnet. www.sovon.nl.

Hoewel de kraakeend vooral een waterplanten- en algeneter is, is hij minder gevoelig voor vermessing dan andere zwemeenden.

Kraakeenden zijn vrij gevoelig voor verstoring door watersporters. Ze vluchten weg op afstanden van rond de 300 meter. Een bijvoorbeeld door windsurfers sterk verstoord gebied kan tijdelijk worden verlaten. Windturbines op dijken en oevers kunnen de ligging van rust- en voedselgebied beïnvloeden.

Voorkomen

Het aantal kraakeenden in de Lepelaarplassen is vanaf 1995 enkele jaren toegenomen. Daarna is het min of meer stabiel met in afzonderlijke jaren aanzienlijk afwijkingen (figuur 5.5). Seizoensgemiddelden liggen rond 210 kraakeenden in de Lepelaarplassen.

Oppervlakte en kwaliteit leefgebied

Er is 66 hectare open water aanwezig in de Lepelaarplassen. Aangezien het streefaantal van 210 kraakeenden (seizoensgemiddelde) wordt gehaald en de open wateren van voldoende kwaliteit zijn als foerageergebied, kan gesteld worden dat de draagkracht van het gebied voldoet aan de instandhoudingsdoelstelling. Door de uitbreiding van riet (verlanding) zal de oppervlakte open water in de toekomst afnemen. Dit zou mogelijk een negatieve invloed op de draagkracht van het gebied voor kraakeenden kunnen hebben.

5.2.4 A054 Pijlstaart

Ecologische vereisten

De pijlstaart leeft in zowel zoete als zoute wateren. De soort bezoekt vooral in het najaar kwelders, zandplaten en slikken in estuaria, evenals akkerland (stoppelvelden) in het agrarische gebied. Het akkerland wordt uitsluitend 's nachts bezocht, waarbij de vogels overdag op open water rusten en grotere afstanden afleggen om geschikte akkers te vinden. In het voorjaar zijn ook ondiepe zoetwaterplassen en geïndeerde of vochtige graslanden voor de pijlstaart van belang. Omdat ze graag foerageren op pionierplanten en de daarin levende bodemfauna in een vochtige tot natte omgeving, vertonen de pijlstaarten voorkeur voor gebieden met dynamiek (door getij of peilfluctuaties). Daarbij zwemmen of grondelen ze in ondiep water en duiken ze incidenteel dieper, tot op circa

1 meter diepte. De pijlstaart eet een grote variatie aan voedsel. Hij voedt zich vooral met zaden en worteldelen van (pionier)planten en ondergedoken waterplanten (vooral in het najaar; overdag en 's nachts) zoals fonteinkruiden en kranswieren, maar ook bijvoorbeeld met zaden van zuring en andere landplanten. Ook dierlijk voedsel versmaadt hij niet, zoals slakken en (larven van) aquatische insecten (waterkevers), vliegen, muggen, kokerjuffers, libellen, sprinkhanen en krekels.

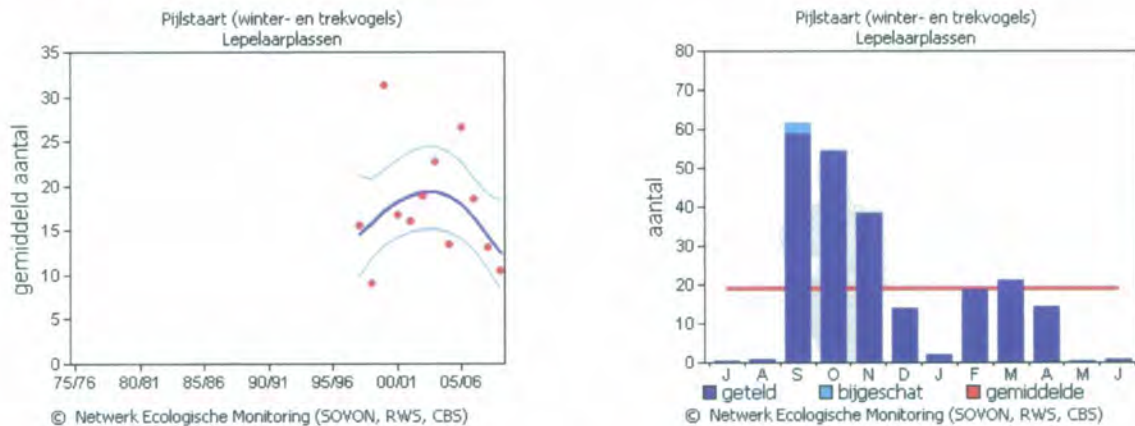
Soms weet hij ook mollusken, bloedzuigers, vlokreeften, amfibie-larven en kleine vis te bemachtigen. Daarnaast foerageert de pijlstaart (in het vroege najaar; vooral 's nachts) ook op valgraan op stoppelvelden. Foerageergebieden in akkerbouwgebieden kunnen tot 30 kilometer van de rustplaats liggen.

De pijlstaart rust overdag aan de randen van grote wateren. Verstoring door wandelende recreanten treedt op bij afstanden van boven 100 meter, waarmee de soort een gemiddelde verstoring gevoeligheid heeft. Foeragerende groepen zijn gevoelig voor verstoring door windsurfers. Eveneens bestaat verstoringrisico door windturbines langs de oever. De voedselkwaliteit kan nadelig worden beïnvloed door vermessing waardoor verarming van het aanbod van waterplanten optreedt. Gebrek aan dynamiek of onnatuurlijk peilbeheer belemmert foerageermogelijkheden.

Pijlstaart (foto Ed van Zoonen).

Figuur 5.6: Ontwikkeling van de pijlstaart als niet-broedvogel (links) en voorkomen door het jaar heen (rechts). Deze gegevens zijn afkomstig van het watervogelmeetnet. www.sovon.nl.

Voorkomen

Pijlstaarten komen met name in de periode september tot en met april foeragerend en rustend voor op alle plassen in het beheerplangebied. De centrale plassen hebben een functie als dagrustplaats voor deze soort. Tussen 1997 en 2007 is het aantal pijlstaarten in het gebied variabel zonder eenduidig negatieve of positieve trend (SOVON 2010a). De hoogste aantallen in het gebied zijn in september geteld (gemiddeld 60 exemplaren), waarna het aantal afneemt tot in december. In het voorjaar is in februari en maart een tweede maximum vastgesteld van ongeveer 30 exemplaren.

Oppervlakte en kwaliteit leefgebied

Er is 66 hectare open water aanwezig in de huidige situatie. De pijlstaart kent een stabiele trendlijn die net onder de indicatieve streefwaarde uit de instandhoudingsdoelstelling ligt. De open wateren zijn van voldoende kwaliteit als foerageergebied; er kan dan ook gesteld worden dat de draagkracht van het gebied voldoet aan de instandhoudingsdoelstelling. Door de uitbreiding van riet zal de oppervlakte open water in de toekomst afnemen. Dit zou mogelijk een negatieve invloed op de draagkracht van het gebied voor de pijlstaart kunnen hebben.

5.2.5 A056 Slobeend

Ecologische vereisten

De slobeend komt voornamelijk op zoet water voor. De soort mijdt grote estuaria en het inter-getijdengebied. De voedselhabitat bestaat uit zoetwatermoerassen, natte natuurgebieden, rivierarmen, plassen en meren. De slobeend foerageert bij voorkeur in beschutte waterpartijen. Concentraties van ruiende vogels worden eveneens op zulke plekken aangetroffen. De brede spatelvormige snavel van de slobeend is aangepast op het filteren van het wateroppervlak en/of dunne sliblagen om kleine diertjes en zaden te bemachtigen.

De slobeend eet een grote verscheidenheid aan voedsel, maar is gespecialiseerd in watervlooien en ander zoöplankton. Daarnaast foerageert de soort op kleine (zoetwater) mollusken, insecten en hun larven, maar ook op zaden en plantenresten.

In de late zomer maken slobeenden de slagpenrui door, waarbij voldoende rust belangrijk is. Voor een deel verzamelen ze zich dan in zoetwatermoerassen die beperkt toegankelijk zijn. De soort is gevoelig voor waterrecreatie en heeft een verstoringafstand van circa 300 meter ten opzichte van watersporters. Waterrecreatie kan daarmee van invloed zijn op de aantallen en de verspreiding van slobeenden, evenals de opstelling van windturbines op de waterkant. Aangezien slobeenden profiteren van hoge dichtheden aan zoöplankton kan een sterke vermesting van ondiepe wateren, met als

gevolg massale algenbloei, een storende invloed hebben op de voedselbeschikbaarheid.

Voorkomen

In het beheerplangebied broeden jaarlijks tegen de veertig paren, waarvan enkele in de Natte Graslanden. Buiten het broedseizoen verblijven het hele jaar door slobeeden in het gebied. De centrale plassen hebben een functie als dagrustplaats voor deze soort. Alleen tijdens vorst (met ijs) is de soort afwezig. De maxima worden in de nazomer bereikt, met tot 250 exemplaren in september en oktober. Dit patroon wijst op doortrek van vogels van elders. Tussen 1997 en 2007 is het aantal in het gebied licht afgenomen. De verschillen tussen jaren zijn evenwel groot waardoor het niet mogelijk is de trend eenduidig te duiden. In de Oostvaardersplassen is een vergelijkbare ontwikkeling vastgesteld.

Oppervlakte en kwaliteit leefgebied

Voor de slobeed is de trendlijn de laatste jaren stabiel maar wel met de helft van de populatieomvang uit het instandhoudingsdoel. Er is 66 hectare open water aanwezig in de huidige situatie.

Door de uitbreiding van riet zal de oppervlakte open water in de toekomst afnemen. Dit zou mogelijk een negatieve invloed op de draagkracht van het gebied voor slobeeden kunnen hebben.

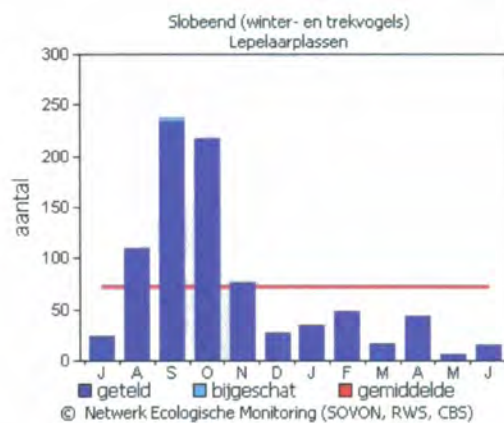
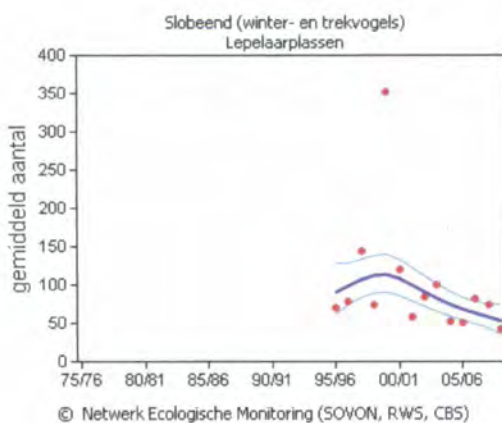
Slobeed (foto Ed van Zoonen).

5.2.6 A059 Tafeleend

Ecologische vereisten

De tafeleend is een zoetwatersoort, met voorkeur voor grotere meren en plassen. De soort is vooral bij vorst ook te zien op kanalen en in estuaria en andere zoute of brakke kustwateren. Er zijn grote concentraties van ruiende tafeleenden in het IJsselmeergebied in de zomer. De tafeleend concentreert zich in veel gebieden op dagrustplaatsen, vliegt bij het invallen van de duisternis naar voedselgebieden die meestal tot op 5 kilometer (soms tot op 15 kilometer) van de rustplaats vandaan kunnen liggen en keert voor zonsopkomst terug naar de dagrustplaats.

Figuur 5.7: Ontwikkeling van de slobeed als niet-broedvogel (links) en voorkomen door het jaar heen (rechts). Deze gegevens zijn afkomstig van het watervogelmeetnet. www.sovon.nl.

De dagrustplaatsen bevinden zich vaak op rustige zoete wateren, bijvoorbeeld in de luwte van dijken of eilanden. De tafeleend duikt tot op circa 4 meter diepte.

De tafeleend leeft van zowel plantaardig als dierlijk voedsel al naar gelang het aanbod, de tijd van het jaar en de locatie. Ondergedoken waterplanten, kranswieren en fonteinkruiden, evenals vlokreeften, zoetwatermollusken, waterinsecten(larven), amfibieënlarven, kikkervisjes en kleine vis vormen de belangrijkste voedselbron. In het Markermeer is de tafeleend daarnaast een belangrijke consument van driehoeksmosselen (vooral 's nachts, in het winterhalfjaar). De tafeleend eet in de ruiperiode ook muggenlarven.

De tafeleend is gevoelig voor vermessing en verslechtering van waterkwaliteit (en daardoor verminderde draagkracht van het gebied qua voedselbronnen). De soort is gevoeliger voor waterrecreatie dan andere eendensoorten.

Tafeleend (foto Ed van Zoonen).

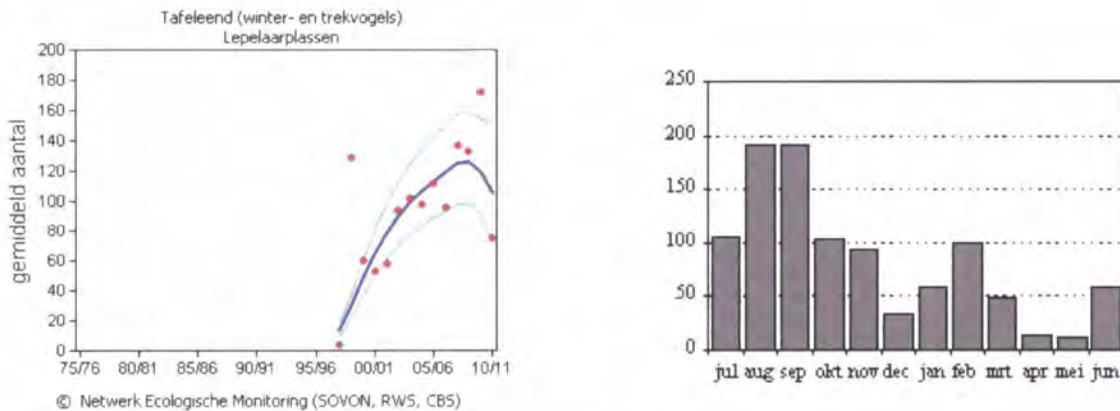
Men heeft verstoringsafstanden van 300 tot 400 meter vastgesteld ten opzichte van watersporters en boten, en een deel van de eendengroep is al op grotere afstanden waakzaam. Waterrecreatie en scheepvaart kunnen daarmee van invloed zijn op de aantallen en de verspreiding van de tafeleend. Door het pendelen tussen dagrustplaatsen en voedselgebieden is de soort bovendien gevoelig voor ingrepen die één van beide gebieden beïnvloeden of hindernissen vormen op het af te leggen traject zoals windmolens. De verspreiding van de tafeleend in de oeverzone kan worden beïnvloed door het opstellen van windturbines op de oever. Grote aantallen tafeleenden kunnen verdrinken in visnetten, maar de effecten zijn minder groot dan bij verwante soorten als kuifeend en topper.

Voorkomen

Het seizoensgemiddelde van de tafeleend in de Lepelaarplassen ligt rond 115 exemplaren. De laatste jaren is een lichte stijging merkbaar. Tafeleenden gebruiken de Lepelaarplassen in de wintermaanden vooral als dagrustplaats. Hier vinden zij vooral bij winderig weer voldoende luwte om zonder veel energie de volgende nachtelijke foerageertrip op het Markermeer af te wachten. In de luwte van de dammen van de Blocq van Kuffeler verblijven overdag ook geregeld groepjes rustende vogels. Hierdoor kan het aantal tafeleenden in het gebied van dag tot dag wisselen, afhankelijk van het weer en van de geschiktheid van alternatieven in de nabijheid (onder andere verstoring). Daarmee is het gemiddeld aantal vogels dat in de wintermaanden in het gebied verblijft vooral een afspiegeling van de mogelijkheden voor de soort in het nabijgelegen foerageergebied Markermeer/IJmeer.

In de zomermaanden verblijven de meeste tafeleenden in het gebied. Gezien de timing van hun aanwezigheid heeft het gebied de functie als ruigebied. Dan kunnen de vogels niet vliegen, en foerageren zij volledig binnen het gebied. Het aantal in deze periode van het jaar lijkt toe te nemen. In de wintermaanden lijkt het aantal min of meer stabiel.

Figuur 5.8: Ontwikkeling van de tafeleend als niet-broedvogel (links; Gegevens afkomstig van het watervogelmeetnet, www.sovon.nl) en voorkomen door het jaar heen (rechts; Lensink 2011).

Oppervlakte en kwaliteit leefgebied

De tafeleend maakt van de Lepelaarplassen gebruik om te rusten in luwe open wateren. Er is 66 hectare open water aanwezig. Dit zal (afhankelijk van de windrichting) echter niet allemaal voldoende windluw water zijn. Omdat het streefaantal van 110 (seizoensgemiddelde) wordt gehaald en de luwe open wateren behouden blijven, is de oppervlakte en kwaliteit van het leefgebied in orde en niet in gevaar. Toekomstige ontwikkelingen van aantallen tafeleenden hangen echter zeer sterk samen met de (afnemende) kwaliteit van foerageerwateren, met name het Markermeer.

5.2.7 A061 Kuifeend Ecologische vereisten

Het leefgebied van de kuifeend zijn voornamelijk zoete wateren. De grootste concentraties verblijven op grote meren en plassen. Kuifeenden zijn verder ook te vinden op zand- en grindplassen en drinkwaterbekkens. Afgezien van de brakke (voormalige) estuaria in het Deltagebied verblijft de soort weinig tot nauwelijks op zoute wateren. De kuifeenden houden er vaak dagrustplaatsen op na, en vliegen van daaruit 's nachts naar voedselgebieden die tot op ongeveer 5 kilometer (met uitschieters tot 15 kilometer) van de rustplaats vandaan liggen. Dagrustplaatsen bevinden zich meestal in de beschutting van dijken of eilanden. Voedselgebieden zijn wateren die tot circa 15 meter diep zijn, maar kuifeenden duiken bij voorkeur niet dieper dan enkele meters.

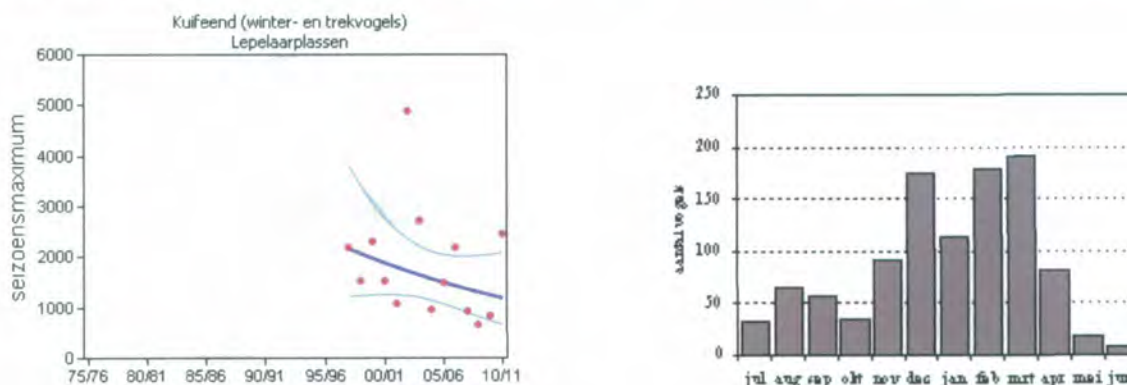
De kuifeend foerageert op de onderwaterbodem (benthos) en is een voedselspecialist. Hij eet in onze wateren in de winter overwegend driehoeksmosselen; in de zomer ook andere (kleine) zoetwatermollusken en muggenlarven en incidenteel plantzaden en kleine vis.

De soort is wat zijn rusteisen betreft vooral kwetsbaar voor waterrecreatie en scheepvaart. De kuifeend reageert op naderende boten op meer dan 400 meter afstand en doorgaans treedt ernstige verstoring op bij afstanden van 200 tot 400 meter. Omdat kuifeenden overdag vaak ook rusten in de luwte van dijken en oevers kan ook landrecreatie langs oevers en opstelling van windturbines op de oever verstorend werken.

Kuifeend (foto Herbert Koopman).

Figuur 5.9: Ontwikkeling van de kuifeend als niet-broedvogel (links; gegevens afkomstig van het watervogelmeetnet. www.sovon.nl) en voorkomen door het jaar heen (rechts; Lensink 2011)

Veranderingen in de waterkwaliteit in combinatie met andere factoren (bijvoorbeeld hoge slibgehalten in het Markermeer) hebben in sommige situaties geleid tot afname van het aanbod van driehoeksmosselen. De kuifeenden moeten dan nieuwe voedselgebieden gaan zoeken. De samenhang van dagrustplaatsen en voedselgebieden kan verstoord raken door veranderingen in één van beide gebieden. Daarnaast is de soort gevoelig voor hindernissen zoals windmolens tussen dagrustplaats en voedselgebied. Overmatig gebruik van vistuig kan bij de kuifeend tot hoge aantallen verdrinkings-slachtoffers leiden.

Voorkomen

Kuifeenden gebruiken de Lepelaarplassen vooral als dagrustplaats. Hier vinden zij vooral bij windrig weer voldoende luwte om zonder veel energie de volgende nachtelijke foerageertrip op het Markermeer af te wachten. In de luwte van de dammen van de Blocq van Kuffeler en Pampushaven verblijven overdag ook geregeld groepjes rustende vogels. Hierdoor kan het aantal kuifeenden in het gebied van dag tot dag wisselen, afhankelijk van het weer en van de geschiktheid van alternatieven in de nabijheid. Daarmee is het gemiddeld aantal vogels dat in het gebied verblijft vooral een afspiegeling van de mogelijkheden voor de soort in het nabijgelegen foerageergebied Markermeer/IJmeer.

Oppervlakte en kwaliteit leefgebied

De kuifeend maakt van de Lepelaarplassen gebruik om te rusten in luwe open wateren.

Er is 66 hectare open water aanwezig en deze blijven behouden. Dit zal (afhankelijk van de windrichting) echter niet allemaal voldoende windluw water zijn. Het streefaantal van 2500 kuifeenden (seizoens-maximum) wordt niet gehaald. Wel is duidelijk dat de afnemende foerageermogelijkheden op het Markermeer de aanwezigheid van de kuifeend in de Lepelaarplassen beïnvloeden of zelfs in hoge mate bepalen.

5.2.8 A068 Nonnetje

Ecologische vereisten

Het nonnetje leeft voornamelijk op visrijke grote zoetwatermeren. Kleinere aantallen nonnetjes komen voor op estuariene wateren, rivieren, zand- en grindgaten. Estuariene wateren en rivieren fungeren vooral als alternatief leefgebied bij strenge vorst en ijsvorming op de zoete meren. Het nonnetje foerageert vaak in sociaal verband, in grote groepen op visrijke locaties, met name bij geringer doorzicht van het water. Zijn mogelijkheden voor voedseldetectie zijn beter in helder water, maar een lichte troebelheid kan de vis beter beschikbaar maken voor samenwerkende groepen vissende vogels. De soort trekt bij het vallen van de avond vanaf de foerageerplaats naar ongestoorde en beschutte wateren om te overnachten en vliegt daarbij over de kust-, polder- en rivierdijken heen. De aantallen vogels die gebruik maken van deze slaapplekken variëren sterk van dag tot dag. Op elke slaapplek kunnen 's avonds, waarschijnlijk afhankelijk van de foerageerplaats van de betreffende dag, enkele tot vele duizenden nonnetjes worden aangetroffen.

Nonnetje (foto Ed van Zoonen).

Het nonnetje is in ons land een viseter, met voorkeur voor vis van 5 tot 8 centimeter grootte. De prooi wordt onder het wateroppervlak door achtervolging bemachtigd. Het favoriete stapelvoedsel is spiering. Daarnaast foerageert het nonnetje ook op jonge baars en snoekbaars en in mindere mate ook op pos en driedoornige stekelbaars. In de broedtijd bestaat zijn voedsel, naast vis, uit macrofauna en het is mogelijk dat het aandeel van de macrofauna in zijn winterdieet wordt onderschat en meer afhankelijk is van waar de vogels precies overwinteren.

Het nonnetje is kwetsbaar vanwege zijn voorkomen in grote concentraties tijdens het voedselzoeken en het gezamenlijke overnachten. De soort reageert op afstanden van meer dan 300 meter op verstoring door waterrecreatie en scheepvaart. Daarnaast is het nonnetje zeer gevoelig voor verdrinking in visnetten. Als jager op het zicht is hij gebaat bij goed doorzicht van het water.

Een minder goed doorzicht compenseren de nonnetjes door hun sociale manier van vissen. Visserijactiviteiten veroorzaken naast directe sterfte van nonnetjes ook veranderingen in visgemeenschappen en voedselaanbod die negatief doorwerken op de populatie. Waar pendelbewegingen naar slaappleaatsen optreden kunnen windturbines die langs de waterkant verschijnen mogelijk als barrières voor het nonnetje werken. Het nonnetje houdt in zijn voedselgebied afstanden tot 150 meter aan bij windmolenparken. Dit is afhankelijk van andere omstandigheden ter plaatse.

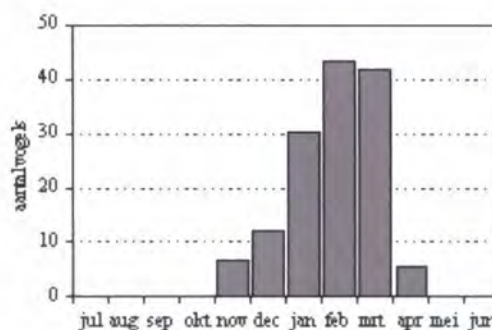
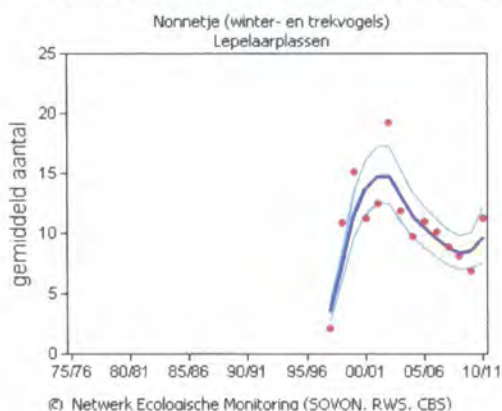
Voorkomen

In de Lepelaarplassen verblijven in de winter maanden geregeld enkele tientallen nonnetjes, met name op de Kwelplas en de Grote Plas. Deze vogels wisselen uit met soortgenoten op het Markermeer. De vogels rusten en foerageren in het gebied. De trend is neergaand, wat kenmerkend is voor de soort binnen het IJsselmeergebied. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat als gevolg van de klimaatverandering de soort vaker in Noord-Europa kan overwinteren.

Oppervlakte en kwaliteit leefgebied

Het nonnetje toont een dalende trendlijn die onder het streefaantal van de instandhoudingsdoelstelling is gezakt. Er is 66 hectare open water aanwezig. Dit zal (afhankelijk van de windrichting) echter niet allemaal voldoende windluw water zijn. De slechte stand van de spiering in het Markermeer (mede door klimaatverandering) is de vermoedelijk oorzaak van de dalende trend.

Figuur 5.10: Ontwikkeling van de nonnetje als niet-broedvogel (links; gegevens afkomstig van het watervogelmeetnet, www.sovon.nl.) en voorkomen door het jaar heen (rechts; Lensink 2011).

5.2.9 A132 Kluut

Ecologische vereisten

Het voorkomen van doortrekkers, nazomerpleisterraars (inclusief ruiende vogels) en overwinterraars van de kluut is gebonden aan getijdengebieden en in mindere mate aan grote moerasgebieden (Oostvaardersplassen, Lepelaarplassen). De voedselbiotoop is slibrijke intergetijdenplaten, de oevers van kreken of prielen en gebieden met 0 tot 15 centimeter diep water in getijdengebieden en in zoetwatermoerassen, bijvoorbeeld inlagen en grote moerasgebieden. Kluten zoeken bij voorkeur voedsel op kleiige slikken (met een lutumgehalte van meer dan 17%). Gebieden met zandige bodems worden niet gemeden maar zijn minder goede voedselgebieden voor de kluten omdat de soort hier met de kenmerkende voedingstechniek niet uit de voeten kan (maaiende bewegingen in de bovenste water- en bodemlaag). De rustbiotoop bestaat uit ondiep water. Binnendijks rusten de kluten in inlagen en open moerassen. Specifieke slaapplaatsen worden in het binnenland niet gebruikt. In het binnenland rusten kluten soms in voor- en najaar ook op vloeivelden en grotere wateren, indien het water 0 tot 15 centimeter diep is of er slikkige strandjes aanwezig zijn (vaak in beschutte bochten).

Kluten zoeken in ondiep water en losse, slikkige bodems naar kleine kreeftachtigen, insecten en wormen. In zoetwatergebieden bestaat hun voedsel voornamelijk uit muggenlarven en aasgarnalen. In intergetijdengebieden staan hoofdzakelijk zeeduizendpoten op het menu, en wordt het aangevuld met kleine kreeftachtigen.

De prooigrootte is bij de kluut 4 tot 15 millimeter, maar de gegeten wormen zijn vaak langer. Wanneer het voedselaanbod bestaat uit kleine kreeftachtigen vormen de kluten vaak grote sociale groepen die gezamenlijk op de prooien jagen.

De kluut brengt de ruitijd in de nazomer deels in grote concentraties in optimaal voedselrijk habitat door (in Nederland vooral in de Dollard). In zoetwatermoerassen kunnen voedselgebieden voor de kluut verdwijnen door een verhoging of verlaging van het waterpeil waarbij slikken onbereikbaar worden of uitdrogen. De soort verblijft slechts in enkele gebieden in Nederland tijdens de rui en die plaatsen kunnen ongeschikt worden door kunstma-

Kluut (foto Ed van Zoonen).

tige ingrepen zoals de Deltawerken. Waterpeilveranderingen kunnen grote gevolgen hebben voor de soort. Het aantal kluten is in zoetwatermoerassen sterk afhankelijk van het waterpeil. Grote aantallen treden alleen op bij waterstanden die het foerageren mogelijk maken. Verder zijn kluten gevoelig voor botulisme (een ziekte), en voor verstoring van vliegroutes door hoge bouwwerken, zoals hoogspanningsleidingen en windmolens. Ook veranderende omstandigheden in de buitenlandse overwinterings- en doortrekgebieden (door landaanwinningswerken, vervuiling of jacht) beïnvloeden de klutenpopulatie.

De kluut is een nerveuze soort die snel is verstoord door recreanten zoals wandelaars, kitesurfers en wadlopers, door laag vliegende vliegtuigen en helikopters of in zoetwatergebieden, door kanoërs en ander bootverkeer. De kluut wordt verstoord vanaf een afstand van 100 tot 300 meter. In hun leefgebied (open kustgebieden en wateren) is de verstoring gevoeligheid groot. Doordat de soort afhankelijk is van open kustgebieden, in het broedseizoen alsook daarbuiten, kan een hoge recreatiedruk verstoring zijn. Aangetoond is dat verstoring van de kluten kan optreden wanneer hoogwatervluchtplaatsen binnen een straal van 500 meter benaderd worden. Vooral landrecreatie in de kustgebieden bedreigt de rust van de kluut. Verstoring van de kluut door recreatie, ook tijdens

de broedtijd, speelt vooral een rol op kwelders langs de Friese en Groningse kust, waar boeren een beheervergoeding krijgen wanneer hun gebied voor recreatieve doeleinden wordt opengesteld.

Voorkomen

Direct na de inpoldering van de Flevopolders was de kluut een verspreid voorkomende broedvogel in de polders. Na het broedseizoen verzamelden deze vogels zich in ondermeer de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen. In de jaren negentig, parallel aan de afname van het aantal broedgevallen in Flevoland, is het aantal niet-broedvogels in beide moerasgebieden fors afgenomen. In het afgelopen decennium was het aantal in beide gebieden laag, met in beide gebieden nog immer een negatieve trend. De laatste jaren worden slechts één of enkele exemplaren waargenomen.

Oppervlakte en kwaliteit leefgebied

Het foerageergebied van de kluut in de Lepelaarplassen bestaat met name uit ondiep water met slikkige bodem, zoals de Kwelplas. Dit is naar schatting maximaal 5 hectare (afhankelijk van de waterstand). Het is niet bekend hoeveel kluten op deze oppervlakte zouden kunnen foerageren. De uitbreiding van riet zal de oppervlakte van de slikken doen afnemen. Dit zou mogelijk een negatieve invloed op de draagkracht van het gebied voor de kluut kunnen hebben.

5.2.10 A156 Grutto

Ecologische vereisten

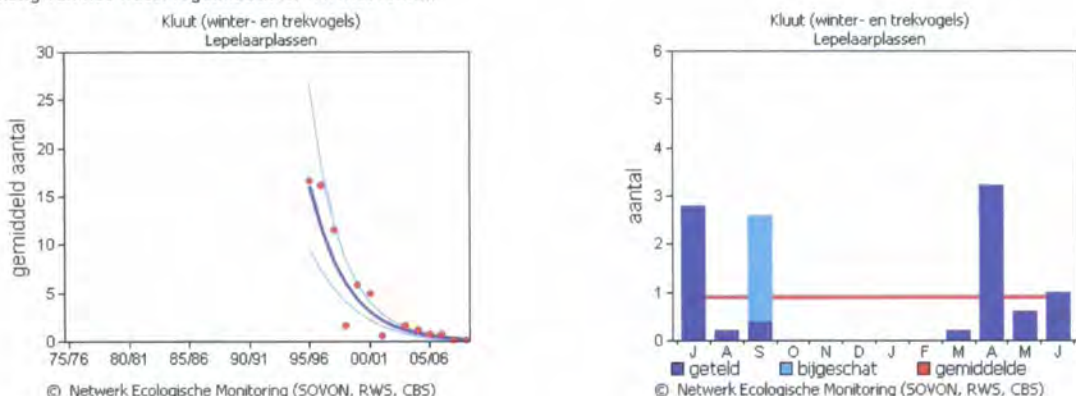
De grutto foerageert buiten de broedtijd vooral in open, natte en vochtige gebieden. Grutto's zoeken hun voedsel zowel in moerassen en ondiepe meren als in overstroomde graslanden, bijvoorbeeld in boezemlanden en uiterwaarden. Ze gebruiken zowel voor als na het broedseizoen ondiepe wateren in dergelijke gebieden als gemeenschappelijke slaappleatsen.

Soms zijn rust- en slaappleats en voedselgebied echter tientallen kilometers van elkaar gescheiden. Grutto's die voorkomen in estuariene gebieden zijn meestal IJslandse vogels. De IJslandse ondersoort wordt tijdens de voorjaarsstrek ook wel in het binnenland waargenomen, in 'wetlands' en langs rivieren.

De grutto eet voornamelijk kleine ongewervelden. In graslanden voedt hij zich vooral met regenwormen, larven van langpootmuggen (emelten) en muggenlarven. In moerassen voedt de grutto zich overwegend met muggenlarven en aasgarnalen. De overwinterende IJslandse grutto's foerageren op het wad vermoedelijk op wadpieren, zeeduizendpoten en kleine schelpdieren.

Grutto's zijn gevoelig voor verstoring, vooral als ze zich concentreren op gemeenschappelijke slaappleatsen. Vooral verstoring door recreatie, door lichtbronnen en werkzaamheden vormt een bedreiging. Voedselgebieden worden ook aangetast door

Figuur 5.11: Ontwikkeling van de kluut als niet-broedvogel (links) en voorkomen door het jaar heen (rechts). Deze gegevens zijn afkomstig van het watervogelmeetnet. www.sovon.nl.

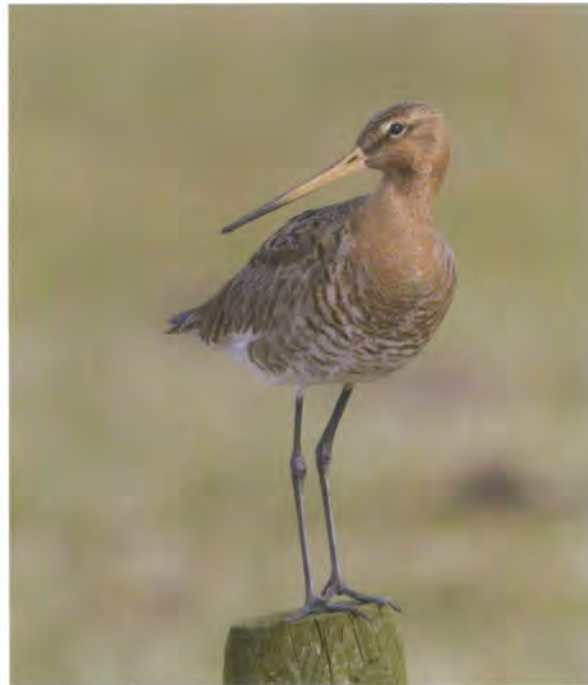
verminderde openheid als gevolg van oprukkende infrastructuur, bebouwing en windmolenparken.

Voorkomen

De Lepelaarplassen vervullen vooral in de zomer een functie als pleisterplaats voor grutto's. Het aantal in het gebied is vanaf de jaren negentig gestaag afgenomen. De laatste jaren worden als maximum hooguit enkele tientallen vogels opgemerkt tegen meer dan 150 exemplaren twintig jaar geleden.

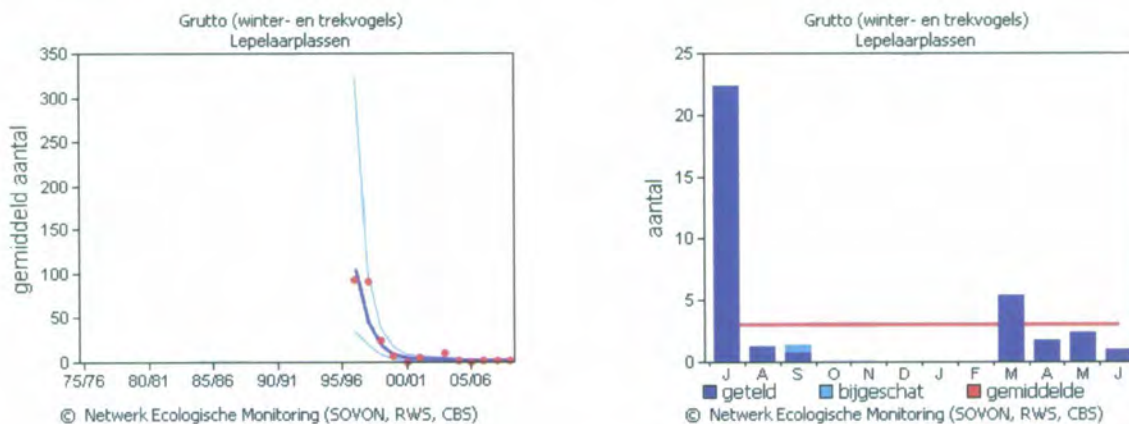
Oppervlakte en kwaliteit leefgebied

Uit de trendlijn volgt dat de grutto nagenoeg niet meer in het gebied aanwezig is. Door de uitbreiding van riet zal de oppervlakte van de ondiepe wateren en bereikbare slikkige bodems afnemen. Dit heeft mogelijk een negatieve invloed op de draagkracht van het gebied voor de grutto. Aantalsontwikkelingen van de grutto hangen echter zeer sterk samen met de landelijke negatieve trend.

Grutto (foto Ed van Zoonen).

Figuur 5.12: Ontwikkeling van de grutto als niet-broedvogel (links) en voorkomen door het jaar heen (rechts). Deze gegevens zijn afkomstig van het watervogelmeetnet. www.sovon.nl.

5.3 Overige natuurwaarden

In het algemeen heeft het gebied een belangrijke waarde vanwege de rust, openheid en (relatieve) duisternis, zeker in contrast met de hoogdynamische omgeving van Almere op korte afstand. In het gebied komen veel soorten planten en dieren voor van met name de waterrijke milieus op voedselrijke bodem. Lang niet alle soortgroepen zijn onderzocht. Naast de al eerder besproken vogels is het voorkomen bekend van:

1. Zoogdieren: naast diverse algemene soorten komen de bever, hermelijn en wezel voor. Van de boomarter zijn in het verleden waarnemingen gedaan op de Oostvaardersdijk. Vleermuizen zijn in 2008 onderzocht. Er zijn zes soorten waargenomen. Bijzonder is het voorkomen van

- paarplaatsen van de ruige dwergvleermuis;
2. Amfibieën en reptielen: de gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker. Verder is de ringslang waargenomen;
3. Dagvlinders en libellen: algemene soorten zijn waargenomen. Twee rode lijstsoorten: de glassnijder en vroege glazenmaker;
4. Planten: de rode ogentroost, moerasandijvie, moerasmelkdistel, heelblaadjes, rietorchis, eikvaren en de hop.

In 2010 is in het kader van de provinciale verantwoordelijkheid ten aanzien van het uitwerken van de Ecologische Hoofdstructuur een beschrijving gemaakt van de Wezenlijke Kenmerken en Waarden van het beheerplangebied (zie 3.7.3).

6 BESTAAND GEBRUIK EN 'EFFECTANALYSE BESTAAND GEBRUIK'

In dit hoofdstuk wordt het bestaand gebruik kort beschreven. De volledige effect analyse bestaand gebruik is in het rapport 'Effectanalyse bestaand gebruik' (Provincie Flevoland 2011) opgenomen. Aangegeven wordt op welke wijze de 'Effectanalyse bestaand gebruik' is uitgevoerd en wat wel en niet is meegenomen. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een globaal kader voor vergunningverlening.

6.1 Bestaand gebruik: juridische aspecten

Het beheerplan heeft een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In de 'Effectanalyse bestaand gebruik' is in beeld gebracht wat het verwachte effect is van bestaande activiteiten op de instandhoudingsdoelen.

De Crisis- en herstelwet heeft geleid tot een essentiële verandering in de Natuurbeschermingswet ten aanzien van bestaand gebruik. Voor de Crisis- en herstelwet was bestaand gebruik vergunningvrij na het onherroepelijk worden van het eerste beheerplan. Nu is al het 'bestaand gebruik' vergunningvrij (ook als het negatieve effecten heeft). Alleen voor huidige activiteiten met een mogelijk significant negatief effect kan door het bevoegd gezag een vergunningplicht worden opgelegd middels een aanschrijfbevoegdheid.

Omdat bestaand gebruik in beginsel vergunningvrij is, heeft het bevoegd gezag de bevoegdheid gekregen om 'passende maatregelen' te treffen. Dit om te voorkomen dat bestaand gebruik leidt tot verslechtering van de habitats in een Natura 2000-gebied of tot significante verstoring van soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Deze bevoegdheid bestaat niet als het bestaand gebruik 'conform' het beheerplan plaatsvindt.

6.1.1 Wat is het bestaand gebruik?

In dit beheerplan wordt als bestaand gebruik beschouwd (Natuurbeschermingswet 1998, artikel 1, onderdeel m):

1. Iedere handeling die op 1 oktober 2005 werd verricht en sedertdien niet of niet in betekende mate is gewijzigd.

2. Iedere handeling die op het moment van aanwijzing van een gebied als beschermd natuurmonument of ter uitvoering van richtlijn 79/409/EEG dan wel op het moment van aanmelding bij de Europese Commissie van een gebied ter uitvoering van artikel 4, eerste lid, van richtlijn 92/43/EEG werd verricht en sedertdien niet of niet in betekende mate is gewijzigd, voor zover die aanwijzing of aanmelding plaatsvindt na 1 oktober 2005.

Het in dit hoofdstuk opgesomde bestaand gebruik heeft alleen betrekking op het Natura 2000-gebied Lepelaarplassen en de daarvoor geformuleerde instandhoudingsdoelen.

6.1.2 Bestaande stad en bedrijfslocaties in relatie tot bestaand gebruik

De bestaande stad en bedrijfslocaties (actuele situatie op 1 oktober 2005) zijn tot stand gekomen via vastgestelde bestemmingsplannen en een uitwerkingsplan. Het grootste deel van de bestaande stad en de bestaande bedrijvenlocaties in de omgeving van de Lepelaarplassen zijn gerealiseerd onder de oude Nb-wet. Uitgangspunt is dat vooraf aan de realisatie van deze plannen er een Nb-wet procedure doorlopen is en dat het bevoegd gezag deze beoordeeld heeft. De bestaande stad en de bestaande bedrijvenlocaties voldoen daarmee aan de Nb-wet vereisten. Hierbij gaat het om de situatie zoals die op het moment van vaststelling van dit beheerplan fysiek gerealiseerd is of in de uitvoeringsfase is.

6.1.3 Bestemmingsplanruimte in relatie tot de Effectanalyse

Met bestemmingsplanruimte wordt de in het kader van de WRO bestemde ruimte uit bestemmingsplannen bedoeld, die nog niet feitelijk ingericht zijn. Hierbij gaat het om die kavels of deelgebieden uit een bestemmingsplan waar op 1 oktober 2005 nog geen invulling heeft plaats gevonden. De 'effectanalyse bestaand gebruik' dient op de concrete activiteit uitgevoerd te worden. Dat is in de lijn met de Habitatrichtlijn waar steeds gesproken wordt over feitelijke effecten. Omdat de bestemmingsplanruimte geen concrete activiteit kent, is deze als bestaand gebruik niet meegenomen in dit beheerplan.

6.2 Methode van de 'Effectanalyse bestaand gebruik'

Voor de Lepelaarplassen is de 'Effectanalyse bestaand gebruik' uitgevoerd door Bureau Altenburg & Wymenga. Deze analyse is in 2008 uitgevoerd (voor de Crisis- en herstelwet). De 'Effectanalyse' is als apart document bij het beheerplan gevoegd. In de 'Effectanalyse bestaand gebruik' is per bestaand gebruik een beschrijving gegeven van de effecten op de instandhoudingsdoelen van de

Lepelaarplassen.

Er is een overzicht gemaakt van de gevoeligheid van de voor de Lepelaarplassen relevante soorten voor diverse verstoringfactoren. Hierbij is gebruik gemaakt van de effectenindicator van het ministerie van EL&I. Tabel 6.1 geeft de verstoring gevoeligheid weer van de aangewezen soorten van het Natura-2000 gebied Lepelaarsplassen. Op deze manier wordt zichtbaar welke factoren wel of geen negatieve invloed hebben op de instandhoudingsdoelen.

Tabel 6.1: Verstoringgevoeligheid van de soorten in de Lepelaarplassen, op basis van de Effectenindicator.

Verstoringgevoeligheid		aalscholver	lepelaar	grauwe gans	grutto	kluut	krakeend	kuiffeend	nonnetje	pijlstaaart	slobeend	tafeleend
Leefgebied	1 oppervlakteverlies											
	2 versnippering											
	3 verzuring											
	4 vermesting											
	5 verzoeting											
	6 verzilting											
	7 verontreiniging											
	8 verdroging											
	9 vernatting											
	10 verandering stroomsnelheid											
	11 verandering inundatiefrequentie											
	12 verandering dynamiek substraat	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb
Individen	13 verstoring door geluid											
	14 verstoring door licht											
	15 verstoring door trillingen		nb									
	16 optische verstoring											
	17 mechanische verstoring	nb		nb	nb			nb		nb	nb	nb
Overig	18 verandering populatiedynamiek											
	19 bewuste verandering soortensamenstelling	nb	nb									

■ zeer gevoelig
 ■ gevoelig
 ■ niet gevoelig
 X niet van toepassing
 nb niet bekend

Voor de aangewezen soorten van de Lepelaarplassen zijn met name vermessing, verdroging, vernatting en verandering van inundatiefrequentie van belang. Voor de 'Effectanalyse bestaand gebruik' zijn daarnaast ook de verstoringfactoren 13 tot en met 17 van belang.

Voor het vaststellen van effecten door verstoring is gebruik gemaakt van de meest recente studies over verstoringsevoeligheid van vogels (Van der Hut 2007) en de daaraan gekoppelde verstoringafstanden. In de literatuur wordt algemeen aangegeven dat verstoringseffecten op vogels als gevolg van geluid en beweging tot maximaal 500 meter waarneembaar zijn. Voor effecten van licht is onvoldoende wetenschappelijk onderzoek bekend. Aangenomen wordt dat hiervoor een verstoringafstand van maximaal 200 meter geldt (afhankelijk van de vogelsoort). Van de broedende lepelaar is bekend dat deze vooral in de periode van aankomst in het gebied tot dat de eieren gelegd zijn extreem gevoelig zijn voor elke vorm van verstoring.

Aanvullend op de best beschikbare wetenschappelijke kennis is, via expert judgement, een effectinschatting gemaakt. Hierbij is onderscheid gemaakt in :

- Kwantitatieve effecten: Verlies aan habitat kan optreden doordat het ruimtebeslag van gebruik leidt tot het verdwijnen van kwetsbaar habitat dan wel het verdwijnen van leefgebieden van beschermde soorten. Het verlies van habitat kan een tijdelijk of een permanent karakter hebben.
- Kwalitatieve effecten: De kwaliteit van habitats kan door chemische effecten, fysieke effecten en/of verstoring van gebruik verminderen. Dit kan op een directe manier gebeuren door de aanwezigheid van activiteiten binnen het gebied, maar ook op een minder directe wijze door bijvoorbeeld activiteiten buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied. Fysieke effecten die de kwaliteit van leefgebied verminderen zijn bijvoorbeeld verstoring door geluid in de periode dat de koloniebroeders zich vestigen, veranderingen in de waterhuishouding, verbosing van open gebied.
- Achteruitgang in ruimtelijke samenhang: Versnippering treedt op als gevolg van het uiteen-

vallen van leefgebieden in kleine 'snippers', waarbij de 'weerstand' van het tussenliggende landschap toeneemt.

Waar uit de 'Effectanalyse bestaand gebruik' volgde dat een significant negatief effect niet is uit te sluiten, is een 'Nadere Effectanalyse' uitgevoerd. Dit is het geval geweest voor de activiteiten die vallen onder de noemer van recreatieve luchtvaart.

Voor het bestaande gebruik dat buiten het Natura 2000-gebied ligt, zijn alleen die activiteiten in beeld gebracht waarvan redelijkerwijs kan worden aangenomen dat ze direct of indirect een effect hebben op de instandhoudingdoelen van de Lepelaarplassen.

6.3 Samenvatting 'Effectanalyse bestaand gebruik'

In de tabellen 6.2 en 6.3 zijn de uitkomsten van de 'Effectanalyse bestaand gebruik' (Provincie Flevoland 2011) en van de nadere effect analyse bestaand gebruik onder elkaar gezet. De volledige onderbouwing van de uitkomsten is weergegeven in de rapportage. De betekenis van de gebruikte symbolen is als volgt:

+	Positief effect op het instandhoudingsdoel.
0	Noch een positief, noch een negatief effect op het instandhoudingsdoel.
0*	(Kans op) verstoring, deze is echter beperkt en leidt zeker niet tot een negatief effect; eventueel mitigerende maatregelen nodig;
0*	Kans op een negatief effect, aanvullend onderzoek noodzakelijk of er sprake is van een aanvaardbaar negatief effect of een significant negatief effect.
-	Kans op een significant negatief effect.

6.3.1 De bestaande activiteiten binnen de Lepelaarplassen

De bestaande activiteiten in de Lepelaarplassen, inclusief de voorgestelde mitigerende maatregelen, scoren allemaal geen (0) of een positief effect (+), met uitzondering van de recreatieve luchtvaart.

Mitigerende maatregelen zijn in de 'Effectanalyse bestaand gebruik' benoemd voor de activiteit muskusrattenbestrijding en de KRW monitoring. Hierbij gaat het om respectievelijk het aanscherpen van het bestrijdingsprotocol voor muskusratten (als maatregel benoemd in paragraaf 8.2.3) en aanscherping van het KRW monitoringsprogramma (als maatregel benoemd in paragraaf 9.2.4).

In de 'Effectanalyse bestaand gebruik' is ten aanzien van recreatieve luchtvaart geconcludeerd dat er een kans op een negatief effect is. Om hier zekerheid over te krijgen is een 'Nadere Effectanalyse' (Provincie Flevoland 2011) opgesteld. Daarnaast is in opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Milieu, Directoraat-Generaal Luchtvaart en Maritieme Zaken (DGLM) de beoordeling van de bestaande activiteiten door de kleine luchtvaart voor alle Natura 2000-gebieden uitgevoerd (Lenselink 2011). Uit beide analyses volgt dat er geen significant negatieve effecten vanuit de

bestaande activiteiten van de recreatieve luchtvaart op de instandhoudingsdoelen van de Lepelaarplassen optreden. Voor de Lepelaarplassen zijn daarom met betrekking tot de bestaande activiteiten van de kleine luchtvaart geen extra maatregelen nodig. De wettelijke minimale vlieghoogte van 500 voet blijft gehandhaafd. In de praktijk zal het gebied, gezien de gedragscode van de Kleine Luchtvaart 'Verantwoord Vliegen' nauwelijks worden overvlogen. Dit volgt uit de gedragscode van de kleine luchtvaart die voorschrijft Natura 2000-gebieden zoveel als mogelijk te vermijden en in gevallen waarin dat niet mogelijk is een minimale vlieghoogte aan te houden van 1.000 voet (circa 300 meter), behoudens situaties waarin lager overvliegen vanuit operationeel of veiligheidsoogpunt noodzakelijk is.

De cumulatie van effecten van de bestaande activiteiten in de Lepelaarplassen leidt niet tot een effect op de instandhoudingsdoelen.

Tabel 6.2: Cumulatie van effecten bestaande activiteiten binnen het Natura 2000-gebied (voor 1 september 2005) op de instandhoudingsdoelen van de Lepelaarplassen.

Bestaande activiteiten binnen de Lepelaarplassen	aalscholver (b)	grauwe gans (nb)	grutto (nb)	kluut (nb)	krakeend (nb)	kuifeend (nb)	nonnetje (nb)	lepelaar (b)	lepelaar (nb)	pijstaart (nb)	tafeleend (nb)	slobeend (nb)
Recreatief gebruik												
fietsen, wandelen, gebruik vogelkijkhut	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
schaatsen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
excursies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Beheer												
natuurbeheer algemeen	+	+	0	0	+	+	+	+	+	+	+	+
beheer Trekvogelgraslandje	0	+	+	+	0	0	0	0	+	0	0	0
beheer Plassen (onderhoud eilanden)	+	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0
waterbeheer												
muskusrattenbestrijding*	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Monitoring en vogeltellingen												
vogeltellingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KRW monitoring *	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vliegen												
burgerluchtvaart	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
recreatieve luchtvaart	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

* Voor deze activiteit is een mitigerende maatregel in dit beheerplan opgenomen.

Tabel 6.3: Cumulatie van effecten van de bestaande activiteiten buiten het Natura 2000-gebied (voor 1 september 2005) op de instandhoudingsdoelen van de Lepelaarplassen.

Bestaande activiteiten buiten de Lepelaarplassen	aalscholver (b)	lepelaar (b)	lepelaar (nb)	grauwe gans (nb)	krakeend (nb)	pijlstaaart (nb)	slobeend (nb)	tafeleend (nb)	kuifeend (nb)	nonnetje (nb)	kluut (nb)	grutto (nb)
Recreatief gebruik												
fietsen en wandelen op paden langs Natte Graslanden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
watersport op de Noorderplassen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
recreatievoorzieningen op zuidoever Noorderplassen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
dagcamping recreatie-eilanden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
bezoekerscentrum 'De Trekvogel' en bebouwing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
jachthaven de Blocq van Kuffeler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
sportvissen in de omliggende wateren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overig gebruik												
landbouw	0	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0
infrastructuur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
maaien Oostvaardersdijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

6.3.2 De bestaande activiteiten buiten de Lepelaarplassen

Alle bestaande activiteiten buiten de Lepelaarplassen scoren de effecten geen (0) of een positief effect (+). Het gemotoriseerd verkeer dat gebruik maakt van de Oostvaardersdijk is in de effectanalyse beoordeeld als kans op een negatief effect. Het klopt dat het wegverkeer een negatief effect heeft op de aanwezigheid van soorten binnen de invloedssfeer van de weg. Dit geldt echter niet voor de staat van instandhouding, immers is deze behaald met de aanwezigheid van de weg.

Uit de cumulatie van effecten volgt dat de som van de effecten van al de bestaande activiteiten niet leidt tot een significant negatief effect op instandhoudingsdoelstellingen uit het aanwijzingsbesluit voor de Lepelaarplassen.

6.4 Vergunningverlening

Voor de vergunningverlening in het kader van de Natuurbeschermingswet artikel 19d is Gedeputeerde Staten van de Provincie Flevoland bevoegd gezag. De Provincie staat op het standpunt dat elk Natura 2000-gebied zijn eigen specifieke instandhoudingsopgave heeft en zijn eigen ecologische kenmerken en processen. Ook plannen en initiatieven hebben ieder afzonderlijk hun eigen kenmerken en locatie.

6.4.1 Vergunningverlening is maatwerk

De aanpak bij de vergunningverlening is voor de Provincie maatwerk, gericht op overleg. Het advies luidt dat elke initiatiefnemer in een vroeg stadium van zijn plan of initiatief contact opneemt met de vergunningverlener van de Provincie Flevoland. De Provincie zal dan aangegeven of een vergunningprocedure wel of niet nodig is. Indien deze wel nodig is zal in een voorgesprek samen met de initiatiefnemer bekeken worden welke informatie beschikbaar moet komen om een toetsing uit te

kunnen voeren. Waar relevant zal in gezamenlijk overleg bekeken worden of het project of plan op voorhand iets anders uitgevoerd kan worden, zodat effecten (en vaak ook de vergunningplicht) niet optreden. Deze werkwijze is al enkele jaren met succes gebruikt binnen de Provincie Flevoland en naar wederzijdse tevredenheid.

6.4.2 Indicatie van te hanteren afwegingen bij vergunningverlening

De 'Effectanalyse bestaand gebruik' en de in tabel 6.1 aangegeven verstoringgevoeligheid van de soorten in de Lepelaarplassen, geven een beeld van de te hanteren afwegingen om een inschatting te maken van mogelijke effecten als gevolg van een plan of initiatief. Vanuit de provinciale maatwerkaanpak mag duidelijk zijn dat de 'Effectanalyse bestaand gebruik' enkel indicatief is voor zover het om gelijke effecten gaat qua aard, omvang, plaats en dergelijk.

Belangrijke (maar niet de enige) elementen die bij de beoordeling mee gewogen worden zijn:

1. Is het plan/initiatief in lijn met het beheerplan?
Met andere woorden, draagt het bij aan het behalen van de gunstige staat van instandhouding van de Natura 2000-soorten en versterkt het de ontwikkeling van een duurzaam en vitaal moerassysteem;
2. Is er sprake van aantasting of verstoring van de broedlocaties van de broedvogels dan wel van hun foerageergebieden binnen het gebied?;
3. Is er sprake van een afname van foerageergebieden van de niet-broedvogels buiten het Natura 2000-gebied (zoals voor de herbivore soorten maar ook de benthos- en viseters), waardoor de instandhoudingsdoelen bedreigd worden?;
4. Is er sprake van significante verstoring als gevolg van geluid, licht en visuele verstoring, al dan niet in cumulatie van effecten, met name in de randen van het Natura 2000-gebied?

6.4.3 Vergunningverlening en bestemmingsplanruimte

Ten aanzien van de bestemmingsplanruimte doen zich twee situaties voor:

1. In de situatie dat een bestemmingsplan is vastgesteld zonder dat er een Natuurbeschermingswettoets heeft plaatsgevonden dient op basis van de concrete planuitwerking per project (nieuw en uitbreiding) getoetst te worden aan de natuurbeschermingswet. De betreffende projecten zijn vergunningplichtig conform artikel 19d van de Natuurbeschermingswet.
2. In de situatie dat een bestemmingsplan is vastgesteld en er heeft een Natuurbeschermingswettoets plaats gevonden op het niveau van het bestemmingsplan, dan is de invulling van de bestemmingsplanruimte (nieuwe ontwikkeling) en uitbreiding van bestaande activiteiten vergunningvrij, mits deze uitgevoerd worden binnen de in het bestemmingsplan beschreven en getoetste milieu- en ruimtelijke kaders. Deze situatie doet zich bijvoorbeeld voor bij de Vaart IV. In 2010 is een passende beoordeling op het bestemmingsplan de Vaart IV uitgevoerd. Deze passende beoordeling en de op basis daarvan aan de gemeente Almere verstrekte Nb-wet vergunning dienen als handreiking voor de verdere vergunningverlening bij uitgifte van de kavels. De passende beoordeling geeft aan dat zolang realisatie van bedrijven plaatsvindt binnen de door de milieuzonering geldende normen ten aanzien van licht, geluid, trillingen en geur, er geen significant negatieve effecten te verwachten zijn.
Geadviseerd wordt om bij uitgifte van bestemmingsplanruimte en uitbreiding van bedrijvigheid vroegtijdig contact op te nemen met de afdeling vergunningverlening van de Provincie Flevoland.

7 VAN BESCHRIJVING NAAR MAATREGEL

De Habitatrictlijn verplicht tot het nemen van passende maatregelen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de speciale beschermingszones niet verslechtert en er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen, voor zover die factoren, gelet op de doelstellingen van de richtlijn een significant effect zouden kunnen hebben (artikel 6, lid 2). In dit hoofdstuk wordt een aantal stappen doorlopen om te komen tot oplossingen om de draagkracht te versterken.

De stappen zijn:

- Een analyse van de staat van instandhouding;
- Het benoemen van de knelpunten;
- Het aandragen van kansen om de draagkracht op orde te krijgen;
- Het formuleren van de visie op toekomstig beheer en onderhoud;
- Het benoemen van de oplossing om de draagkracht te versterken.

7.1 De opgave voor het beheerplan

De waarden waarvoor in het Natura 2000-gebied Lepelaarplassen een opgave ligt zijn weergegeven in tabel 7.1. Dit betreft de natuurwaarden zoals herleid is uit hoofdstuk 4 en 5.

Uit de beschrijving van de BN-waarden en de analyse in relatie tot de instandhoudingsdoelen in paragraaf 4.2 en verder, volgt dat er voor de BN-waarden van de Lepelaarplassen geen aanvullende opgave voor het beheerplan is.

In de 'Effectanalyse bestaand gebruik' (Provincie Flevoland 2011) is voor een drietal activiteiten mitigerende maatregelen benoemd, te weten:

1. Aanscherpen bestrijdingsprotocol voor muskusratten (beheermaatregel L3);
2. Voorlichting recreatief vliegen boven Natura 2000-gebieden (beheermaatregel L4);
3. Monitoringsprogramma KRW monitoring (beheermaatregel M4).

Met het opnemen van deze maatregelen in het beheerplan zijn er geen aanvullende opgaven voor het beheerplan vanuit het bestaand gebruik.

7.2 De analyse van de staat van instandhouding

In deze paragraaf wordt een samenvatting gegeven van de actuele situatie en trends van de Natura 2000-vogelsoorten in de Lepelaarplassen.

Tabel 7.1: Waarden waarvoor in Natura 2000-gebied Lepelaarplassen een opgave ligt.

	Leefgebied	Vogelsoorten		Functie
		broedend	niet-broedend	
Natura 2000-Kernopgaven				
rust- en ruiplaatsen	x			
overjarig rietland	x			
Natura 2000-soorten				
aalscholver		X		broedplaats
lepelaar		X	X	broedplaats & foerageer
grauwe gans			X	slaapplaats & foerageer
krakeend			X	foerageer
pijlstaart			X	foerageer
slobeend			X	foerageer
tafeleend			X	slaapplaats
kuifeend			X	slaapplaats
nonnetje			X	slaapplaats
kluut			X	foerageer
grutto			X	slaapplaats & foerageer

7.2.1 Broedvogels

Er geldt een behoudsdoelstelling voor de aantallen broedende aalscholvers en lepelaars in de Lepelaarplassen. Er broeden gemiddeld rond de 1.250 paar aalscholvers in het gebied. De trend is licht negatief, waarschijnlijk vanwege verminderd doorzicht en afname van de visstand in het belangrijkste foerageergebied het Markermeer.

De draagkracht voor broedende aalscholvers in het gebied is voldoende, gezien de eerdere zeer hoge aantallen broedparen en onverminderde beschikbaarheid van broedbiotoop.

Lepelaars komen momenteel niet meer broedend voor. De verwachting is dat hier geen verandering in zal optreden. De verplichting van de Habitatrictlijn om soorten in een gunstige staat van instandhouding te brengen en te houden, heeft betrekking op het netwerk van habitats als geheel en niet op iedere soort in ieder gebied (PBL 2011). De landelijke staat van instandhouding van de lepelaar is positief. De geschiktheid van de Lepelaarplassen als broedgebied is niet met zekerheid te duiden. Er is geen systematisch onderzoek gedaan naar de geschiktheid van de Lepelaarplassen als broedplaats voor de lepelaar. Bestaande oordelen zijn gebaseerd op een beperkt aantal waarnemingen. Mogelijk zijn er één of meer verschillende oorzaken waardoor de lepelaar als broedvogel afwezig is. Gedacht wordt aan:

- Minder geschiktheid van de (broed)eilanden door aanwezigheid van aalscholvers en grauwe ganzen;

- Het gebrek aan geschikte foerageergebieden. In het verleden foerageerden de lepelaars in de Kwelplas, het Trekvogellandje, in de nog niet bebouwde omgeving en de verder weg gelegen foerageergebieden zoals Waterland. De Kwelplas is minder geschikt geworden als foerageergebied als gevolg van de successie van de rietvegetatie. Daar tegenover staat dat het Trekvogellandje door inrichtingsmaatregelen als foerageergebied versterkt is. De omgeving is verder bebouwd geraakt. Daar tegenover staat dat de Natte Graslanden gerealiseerd zijn als belangrijk foerageergebied. Desondanks lijkt het erop dat in het gebied en in de omgeving onvoldoende foerageermogelijkheden zijn voor de broedende lepelaar;
- Een verschuiving van de Nederlandse populatie naar de Waddeneilanden en de Zeeuwse Delta. In deze gebieden wordt een toename aan broedparen signaleerd;
- De aanwezigheid van de vos als predator.

7.2.2 Niet-broedvogels

De (hoofdzakelijk) herbivore eenden slobeend en pijlstaart liggen net op of ruim onder (slobeend) de aantallen uit de instandhoudingsdoelstellingen. Zij foerageren vooral op de kleinere waterlichamen in het gebied zelf. Door verlanding is de afgelopen decennia het oppervlak aan kleine waterlichamen in het gebied afgenomen. Tegelijkertijd is er met de aanleg van de Jacobslenk en Plan Roerdomp nieuw water bijgekomen. De combinatie van verlanding en menselijke natuurontwikkeling leveren netto op dat het oppervlak open water de afgelopen 10 jaar ongeveer gelijk gebleven is.

Tabel 7.2: Samenvatting van actuele situatie en trends met betrekking tot aantallen broedparen en hun leefgebied, voor Natura 2000-broedvogels in de Lepelaarplassen.

Soorten	ISD	Draagkracht		Leefgebied binnen Lepelaarplassen		Foyerageergebied omgeving (trend*)
		actueel	trend*	actueel**	trend*	
aalscholver	8000	1250	0	≥	0	-
lepelaar	20	0	-	?	?	-

ISD = instandhoudingsdoelstelling. Rood = ongunstig; Groen = gunstig; Oranje = onbekend.

* + = positief; - = negatief; 0 = stabiel; ? = onbekend

** ≥ = tenminste voldoende oppervlakte of kwaliteit; - = te lage oppervlakte en kwaliteit

Zonder de natuurontwikkelingsprojecten zou het oppervlak verkleind zijn. Mogelijke externe factoren zijn de occupatie van Flevoland waaronder de ontwikkeling van intensieve landbouw alsook de uitbreiding van Almere. Hierdoor nemen de foerageermogelijkheden gestaag af. Het is niet uitgesloten dat de Natte Graslanden voor deze twee soorten 's nachts van belang zijn.

De aantallen van de bodemdier- en visetende eenden liggen voor de tafeleend net op en voor kuifeend en nonnetje ruim onder de aantallen uit de instandhoudingsdoelstellingen (Tabel 7.3). Door successie dichtgroeïende open wateren leveren vooralsnog binnen het gebied geen beperkingen op voor de rustende eenden. Mogelijke externe factor is de achteruitgaande kwaliteit van het Markermeer als foerageergebied.

Voor de afname van het nonnetje speelt dat als gevolg van de klimaatverandering de soort steeds vaker in Noord-Europa overwintert, waardoor hij in geringere aantallen in Nederland overwintert. Dit heeft een negatief effect op de aanwezigheid van het nonnetje als wintergast in de Lepelaarplassen.

De aantallen van de kluut liggen onder de aantallen uit de instandhoudingsdoelstellingen. Hier ligt de oorzaak vermoedelijk in de successie van het gebied waardoor met name de Kwelplas minder geschikt geworden is als foerageergebied.

De aantallen van de lepelaar liggen onder de aantallen uit de instandhoudingsdoelstellingen. De exacte oorzaak hiervan is onbekend. Vermoedelijk gaat het om een combinatie van factoren, waaronder:

- Een verandering van de foerageermogelijkheden in het gebied en in de omgeving;
- Een afname van het aantal broedvogels in de Lepelaarplassen;
- Een afname van de lepelaar in de regio waardoor minder exemplaren uit de Oostvaardersplassen de Lepelaarplassen bezoeken.

Voor de afname van grutto speelt een grootschalig proces waarbij vooral in de broedgebieden het samenspel van reproductie en overleving negatief uitpakt.

Alleen grauwe gans en krakeend kennen een positieve ontwikkeling binnen het gebied. Deze soorten hebben op alle schaalniveaus de wind mee.

Tabel 7.3: Samenvatting van actuele situatie en trends met betrekking tot aantallen niet-broedvogels (seizoensgemiddelde) en leefgebied, voor Natura 2000-niet-broedvogels in de Lepelaarplassen.

Soorten	ISD	Aantallen vogels		leefgebied binnen Lepelaarplassen		Foerageer-gebied omgeving (actueel**)
		actueel	trend*	actueel**	trend*	
lepelaar	10	3	-	?	-	+
grauwe gans	240	312	+	≥	0	≥
krakeend	210	211	+	≥	-	≥
pijlstaart	20	19	0	≥	-	≥
slobeend	140	69	?	≥	-	≥
tafeleend	110	115	0	≥	0	-
kuifeend***	2500	1536	?	≥	0	-
nonnetje	14	10	-	≥	0	-
kluut	4	1	-	?	-	-
grutto	5	1	-	≥	-	-

ISD = instandhoudingsdoelstelling. Rood = ongunstig; Groen = gunstig; Oranje = onbekend.

* + = positief; - = negatief; 0 = stabiel; ? = onbekend

** ≥ = tenminste voldoende oppervlakte of kwaliteit; - = te lage oppervlakte en kwaliteit

*** aantallen vogels betreffen seizoensmaxima

De afvlakking in de toename in de Lepelaarplassen duidt erop dat beide hier aan de grens van hun mogelijkheden zitten, voornamelijk als gevolg van het beperkende areaal aan foerageergebied buiten de Lepelaarplassen.

7.3 Beschrijving van de ecologische knelpunten

Uit de in hoofdstuk 5 beschreven ecologische vereisten is te herleiden dat in algemene zin de soorten gevoelig kunnen zijn voor:

- Verstoring door recreanten. Het huidige recreatief gebruik van de Lepelaarplassen is in de 'Effectanalyse bestaand gebruik' beoordeeld als een activiteit die niet leidt tot significant negatieve effecten;
- Verstoring door watersport. In de Lepelaarplassen vindt geen waterrecreatie plaats waardoor dit item geen knelpunt is;
- Aanwezigheid van windturbines/windmolens. In de nabijheid van de Lepelaarplassen zijn geen windturbines aanwezig;
- Verandering van de waterkwaliteit. In veel gevallen gaat het om vermessing en in het

algemeen door chemische verontreiniging. Van chemische verontreiniging is in de Lepelaarplassen nooit melding gedaan. Vermesting speelt in de Lepelaarplassen niet. Door de voedselrijke kleibodem is het oppervlaktewater van nature voedselrijk.

- Verstoring door licht, geluid en optische verstoring. Op deze aspecten is in de 'Effectanalyse bestaand gebruik' beoordeeld. Hieruit is naar voren gekomen dat dit voor alle getoetste activiteiten niet leidt tot significant negatieve effecten.

In Tabel 7.4 wordt aangegeven op welke instandhoudingsdoelstellingen de verstoringfactoren een effect hebben.

Uit de analyse van de staat van instandhouding volgt dat voor acht van de twaalf instandhoudingsdoelen de trend negatief of onduidelijk is. Dit terwijl het huidige beheer juist gericht is op het behoud van de draagkracht van het gebied voor deze soorten. De oorzaak van deze trend is terug te brengen tot twee processen die niet via dagelijks beheer te sturen zijn:

Jonge zeearend komt af en toe op bezoek (foto Geert Smit)

1. De successie van het gebied.

Moerassen zijn natte gebieden. Figuur 7.1 geeft een beeld van hoe nat de Lepelaarplassen op dit moment is. Watergedreven dynamiek als overstromingen en tijdelijke droogtes zijn sturende mechanismen achter moerassystemen. In het beheerplangebied is sprake van een te geringe watergedreven dynamiek. Naast een geringe kwelstroom is de regenwaterdynamiek de enige sturende waterkracht in het gebied. Beide zijn onvoldoende krachtig om op gezette tijden de successie terug te zetten in de tijd. Als de waterdynamiek ontbreekt hoopt het organisch materiaal op waardoor een voedselrijke strooisellaag ontstaat. Samen met een laag waterpeil (het freatisch grondwater komt voor de planten dieper te liggen) leidt dit tot verruiging en veroudering van de rietvegetatie. In de Lepelaarplassen is dit proces van verdroging waarneembaar in de ontwikkeling van de vegetatie. Het open water groeit dicht, slikranden en ondiep water met slikkige bodems gaan verloren en de rietvegetaties worden ongeschikt als leefgebied voor de soorten. Op termijn zal het gebied verbossen, wat op de aalscholver na voor alle instandhoudingsdoelstellingen nadelig is. In Tabel 7.4 wordt aangegeven op welke soorten de successie een effect heeft.

2. Verlies aan areaal of verandering/verslechtering van foerageergebieden buiten de Lepelaarplassen. Tijdens het ontstaan van Zuidelijk Flevoland liggen de Lepelaarplassen en de Oostvaardersplassen aan de rand van een gigantisch rietmoeras (Zuidelijk Flevoland) en een zeer voedselrijk water (Markermeer). De omgeving van de Lepelaarplassen is enorm veranderd. Na de periode van rietland begon de ontginningslandbouw. Deze landbouwgronden vormden als foerageergebied een belangrijke basis voor de soorten uit de Lepelaarplassen. De stedelijke ontwikkeling startte met opspuitvlaktes, tijdelijke landbouw en slibdepots. Ideale foerageergronden voor de soorten uit de Lepelaarplassen. De ontginningslandbouw veranderde in commerciële landbouw met

eenzijdige gewassen en het gebruik van bestrijdingsmiddelen. De betekenis voor de Lepelaarplassen nam af. De opspuitvlaktes en slibvelden veranderde in stedelijk gebied. De moerasnatuur was teruggedrongen tot de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen. De vogels van deze gebieden vormden samen één populatie. Als broedgebied vulden deze twee gebieden elkaar aan. Begin negentiger jaren zijn de bossen rond de Lepelaarplassen aangeplant (met uitzondering van het Wilgenbos dat natuurlijk ontstaan is). Ook de jonge bosaanplant vormde een foerageergebied voor verschillende soorten uit de Lepelaarplassen. Inmiddels is de gehele omgeving van de Lepelaarplassen volledig veranderd. De Lepelaarplassen raakt steeds meer geïsoleerd van de wijde omgeving. Dit effect treedt ook op naar het Markermeer, waar de verslechterende voedselsituatie de oorzaak is van de achteruitgang van enkele soorten (aalscholver, kuifeend en nonnetje). De ecologische relatie die dan overblijft is die met de Oostvaardersplassen (via de Verbindingszone de Vaart), De Noorderplassen, het Markermeer, Waterland en Gooi en Amstelland en de Vechtstreek. De omgeving van de Lepelaarplassen veranderde in een hoog tempo. Het agrarisch gebruik is de afgelopen decennia veranderd van ontginningslandbouw naar commerciële landbouw. De verstedelijking vond plaats in hoog tempo. In de fase van bouwrijp maken vormen opspuitterreinen en slibbassins tijdelijke natuurparadijzen die later verloren gaan door stedelijke inrichting. Over enkele jaren is de Lepelaarplassen aan de landzijde voor een belangrijk deel begrensd door stedelijk gebied. Voor een groot aantal soorten draagt de afname aan foerageermogelijkheden in de omgeving bij aan hun negatieve trend. Als gevolg van de veranderende omgeving loopt het areaal foerageergebied terug. Met name voor herbivore soorten de grauwe gans, pijlstaart en tafeleend, maar ook voor soorten als de lepelaar (die in sloten foerageert) nemen de foerageermogelijkheden hierdoor af.

Tabel 7.4: knelpunten per waarde.

Actuele situatie (conform tabel 7.2 en 7.3)	Natura 2000-soort											
	aalscholver (b)	lepelaar (b)	lepelaar (nb)	grauwe gans	krakeend	Pijlstaart	slobeend	tafeleend	kuifeend	nonnetje	kluut	grutto
Verstoringsfactoren												
recreatie		x	x								x	x
watersport	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
windturbines		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
waterkwaliteit	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
licht & geluid ed.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Successie												
laag freatisch grondwaterpeil		x	x	x			x				x	x
verlies open water		x	x		x	x	x	x	x	x		
verlies waadbaar water met slikbodem		x	x			x	x				x	x
verbossing		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Externe factoren												
achteruitgang foerageergebied Markermeer	x							x	x	x		
verlies foerageergebied als gevolg van occupatie		x	x	x	x	x					x	x

x = is een item dat voor de betreffende soort speelt.

7.4 Kansen om de draagkracht te versterken

In deze paragraaf worden de kansen neergezet die leiden tot het formuleren van passende maatregelen in ruimte en tijd om de instandhoudingsdoelen en de waarden van de Lepelaarplassen te behouden.

7.4.1 Broedplaats voor de lepelaar

Eén van de mogelijke verklaringen voor de afwezigheid van de lepelaar als broedvogel is dat de (broed)eilanden minder geschikt zijn geraakt (zie 7.2.1). Onderdeel van het regulier beheer betreft het nemen van maatregelen tegen het afkalven van de eilanden. Het is niet aangetoond dat het bestaande beheer onvoldoende is om de noodzakelijke kwaliteit van de broedeilanden te bereiken. Daarom wordt dit beheer gecontinueerd. Via monitoring zal moeten blijken of deze maatregel voor de lange termijn toerijkend is.

Of de aanwezigheid van andere soorten de broedeilanden ongeschikt maakt is niet met zekerheid te zeggen. In het verleden broedde de lepelaar ook

op de eilanden in aanwezigheid van de aalscholver. Er worden geen extra beheermaatregelen geformuleerd in aanvulling op het bestaande beheer, zeker gezien het gegeven dat binnen het netwerk van Natura 2000 de staat van instandhouding van de broedende lepelaar op orde is.

7.4.2 Het ingrijpen in de successie van het gebied

De Lepelaarplassen zullen zich zonder verdere maatregelen of ingrepen als gevolg van natuurlijke successie geleidelijk aan ontwikkelen tot een droger moeras waarin bos overheerst en open water, met uitzondering van de drie voormalige zandwinplassen, ontbreekt.

Geconstateerd wordt dat de verbossing en verdroging de resultanten zijn van een natuurlijk proces. In en rond het gebied zijn geen krachten werkzaam waardoor de successie in de tijd teruggedrukt wordt. Ook de grauwe ganzen zijn niet in staat om de uitbreiding van riet ten koste van open water tegen te gaan. Een mechanisme dat in de Oostvaardersplassen een sterk sturende factor is. Dat de ganzen

INUNDATIEKAART HUIDIGE SITUATIE

Bron: Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, hoogtedata: AHN (aangepast)

- Water dieper dan 30 cm
- Waterdiepte tussen 20 en 30 cm
- Water ondieper dan 20 cm
- Droog bij aangegeven waterpeil
- Beheerplangebied
- Grens gebied rondom Kwelplas

het riet niet begrazen heeft vermoedelijk te maken met (mondelijke mededeling N. Dijkshoorn & M. van Eerden):

- De kwaliteit van het riet dat in de Lepelaarplassen te stug en taai is om massaal te kunnen begrazen;
- Het waterpeil in het rietmoeras dat niet de juiste hoogte kent waardoor de ganzen niet al zwendend tot diep in de rietkraag kunnen doordringen;
- Dat ruiende ganzen makkelijk kunnen uitwijken naar het veel eiwitrijkere gras op de Natte Graslanden.

De soorten die zijn opgenomen in het aanwijzingsbesluit Lepelaarplassen zijn kenmerkend voor diepe en ondiepe wateren die deel uitmaken van moerassystemen. Soorten broedvogels die kenmerkend zijn voor rietmoerassen en moerasbossen ontbreken in de aanwijzing, dit terwijl zij wel in het gebied voorkomen, maar niet in voldoende aantal om te kwalificeren als instandhoudingsdoelstelling. Hierbij gaat het om de typische rietmoerassoorten als dodaars, roerdomp, woudaapje, grote zilverreiger, bruine kiekendief, blauwe kiekendief, porseleinhoen, waterral, blauwborst, snor, grote karekiet en baardmannotje. Voortgaande successie zal de functie van het gebied voor deze soorten en de soorten uit de aanwijzing verder verminderen.

Om zowel de draagkracht van de Lepelaarplassen te optimaliseren voor de instandhoudingsdoelstellingen en het realiseren van een leefgebied voor de typische rietmoerassoorten is een aanpak nodig waardoor de ontwikkeling in het gebied wordt teruggedrukt in de tijd (en de successiereeks).

Hierbij kan gedacht worden aan:

- Het vergraven van de bodem waardoor nieuwe waterpartijen en jong riet ontstaan, vergelijkbaar met Plan Roerdomp. Plan Roerdomp heeft echter geleerd dat als gevolg van de ongerijpte kleibodem deze maatregel zeer kostbaar is in de uitvoering en zeker niet geschikt om op grote schaal toe te passen.
- Het sturen van de waterstand. Het huidige maximaal haalbare waterpeil in natte periodes ligt net 5 centimeter boven het maaiveld. Dit is te beperkt om de regenwaterdynamiek te kunnen benutten als sturende kracht. Vaak staat

te vroeg in het seizoen het waterpeil al te laag. Om regenwater als sturende kracht in het moerassysteem te kunnen benutten is het de opgave om een hoger peil in het voorjaar te behalen.

De waterstand is van belang voor het wel of niet voorkomen van het biotooptype waterriet en inundatieriet, wat nodig is als broedbiotoop voor diverse moerasvogelsoorten. De waterstand bepaalt tevens in hoeverre langjarig overstaand riet haalbaar is en verruiging en verbossing beperkt wordt. De haalbaarheid van een hoger waterpeil vroeg in het voorjaar zal hydrologisch onderzocht moeten worden. Dit onderzoek zal in een GGOR-studie in 2011 worden uitgevoerd.

7.4.3 De foerageergebieden in de omgeving.

Veel van de soorten van de Lepelaarplassen zijn afhankelijk van het areaal en de kwaliteit van de foerageergebieden buiten de Lepelaarplassen. Het beheerplan biedt niet de ruimte om maatregelen buiten het gebied af te dwingen. Wel biedt het de mogelijkheid om mogelijke oplossingen te benoemen.

Foerageergebieden op land

Door de verdere groei van Almere zullen de meeste foerageergebieden in de omgeving van de Lepelaarplassen op termijn verloren gaan of in kwaliteit verder achteruit gaan (toename verstoring van de betreffende gronden). De Natte Graslanden zullen een belangrijk foerageergebied voor met name de herbivore soorten en de lepelaar blijven. Het veiligstellen en versterken van de functie als foerageergebied is dan ook een belangrijke opgave.

De opgave is het beheer van de Natte Graslanden dusdanig uit te voeren, zodat zij een optimaal foerageergebied voor de vogels uit de Lepelaarplassen zijn. In dit geval is het een gelukkige bijkomstigheid dat de Natte Graslanden in beheer zijn bij het Flevo-landschap, waardoor via dit beheerplan deze opgave gewaarborgd wordt.

Markermeer

Wat betreft de kwaliteit van het Markermeer (en IJsselmeer) als foerageergebied zijn reeds verschillende trajecten gaande die zullen leiden tot een

betere voedselsituatie. In de eerste plaats is er het beheerplan van het Natura 2000-gebied Markermeer waaraan gekoppeld de Autonom Neergaande Trend studie. Ook de KRW opgave voor dit gebied zal leiden tot een verbetering van de voedselsituatie.

Daarnaast loopt er het traject van het Toekomstbeeld Markermeer IJmeer (TMIJ). In 2014 zal dit vastgelegd worden in de Rijksstructuurvisie RAAM. Belangrijke opgave binnen dit traject is te komen tot een veerkrachtig en toekomstbestendig ecologisch systeem. Van deze ecologische impuls zullen ook de instandhoudingsdoelstellingen van de Lepelaarplassen profiteren. Binnen het TMIJ traject ligt het voorstel om een vooroever bij de Lepelaarplassen te realiseren. Deze vooroever van circa 500 hectare groot zal een aanzienlijke toevoeging aan areaal waterriet en golfluw water opleveren. De ecologische relatie Lepelaarplassen/Markermeer wordt door deze vooroever versterkt. Zekerheid over wanneer de realisatie plaatsvindt is er op het moment van het opstellen van het beheerplan niet.

7.5 Visie op toekomstige inrichting en beheer

Vanuit de analyse, knelpunten en kansen voor het behalen van de waarden waarvoor er in het beheerplan een opgave ligt, is een visie op toekomstige inrichting en beheer van de Lepelaarplassen geformuleerd. Deze luidt als volgt:

De Lepelaarplassen is het kloppende hart van het toekomstige vitale en robuuste moerassysteem. Ze is één van de kerngebieden in een netwerk van wetlands in Europa en het IJsselmeergebied. Het gebied is een leefgebied voor een belangrijk deel van de Nederlandse moerasfauna. Voor watervogels tijdens de trek en de overwintering functioneert het gebied als foerageer- en rustplaats. Koloniebroeders als lepelaar en aalscholver hebben er hun broedplaats. De ontwikkeling voor de lange termijn is gericht op het realiseren van een robuust en duurzaam vitaal moerasgebied.

Baardman komt veel voor in de rietlanden van de Lepelaarplassen (foto Geert Smit).

De Lepelaarplassen en de naastliggende Natte Graslanden en Kwelzone vormen een functioneel geheel. Het behalen van de instandhoudingsdoelen is kansrijker als deze gebieden in het beheer in samenhang worden meegenomen.

Om in het beheerplangebied een robuust en duurzaam vitaal moeras te krijgen dat recht doet aan de te beschermen waarden is het van belang dat:

- Jonge moerasstadia in natte tot zeer natte omstandigheden (waterplantenvegetaties, waterriet, lisdodde en dergelijke) aanwezig zijn;
- Er een op regenwater geënt variërend waterpeil aanwezig is; hoog in de winter en uitzakkend in het zomerhalfjaar, waarbij méérjaarlijkse uitschieters naar boven en beneden kunnen optreden;
- Er zowel veilige broedplaatsen als voldoende goede foerageergebieden aanwezig zijn.

7.6 De oplossing om de draagkracht te versterken

7.6.1 Lepelaarplassen

Voor het versterken van de draagkracht van de Lepelaarplassen en het behouden van de voor de Lepelaarplassen zo typische rietmoerassoorten volgt uit de in paragraaf 7.4. beschreven kansen dat er maatregelen getroffen moeten worden die gericht zijn op het realiseren van een moeras met een aanzienlijk aandeel jonge successiestadia. Dit kan bereikt worden door een hogere waterpeil (op het maaiveld) in het vroege voorjaar mogelijk te maken. Via het bereiken van een hoger inundatiepeil treedt er vernatting van de rietvegetatie op en daarmee naar verwachting verjonging en wordt verbossing voorkomen.

Een eerste indicatie van het te bereiken effect van integraal vernatting is in figuur 7.2 te zien (vergeleijk dit met figuur 7.1 waarin de huidige situatie is weergegeven).

Vooruitzichten voor de soorten

Op basis van expert judgement is een analyse uitgevoerd waarin beoordeeld is wat het effect is van het huidige peilbeheer en wat het effect zou zijn

van vernatting (met maximaal 40 centimeter) op de draagkracht van de Lepelaarplassen. Het resultaat van deze analyse is in tabel 7.5. weergegeven. Ingeschat is wat de vernatting betekent voor de ombuiging van de in 7.3 beschreven knelpunten.

Voor de aalscholver blijft zowel in de huidige als in de toekomstige situatie de broedfunctie behouden, aangezien in beide situaties een aanzienlijk oppervlak wilgenbos aanwezig is. De staat van instandhouding blijft hiermee voor de toekomst op orde.

Al enkele jaren broedt de lepelaar niet meer in het gebied. Op zich zijn de omstandigheden voor het broeden van lepelaar de afgelopen jaren in de Lepelaarplassen alles bij elkaar gelijk gebleven. Bij voortzetting van het huidige beheer wordt het gebied ongeschikt voor broedende lepelaars als gevolg van verbossing. Bij vernatting verdwijnt het (voormalige) broedeiland in de Middelste Plas (tenzij daar maatregelen voor genomen worden). Tegelijk ontstaan er nieuwe broedmogelijkheden in onder andere het Plan Roerdomp-gebied. Of de soort hiervan gebruik gaat maken is niet te voorspellen. Essentieel is dat het beheer wordt voortgezet gericht op blijvend goede broedomstandigheden voor koloniebroeders, hetzij in de bomen, op een eiland of (voor grondroofdieren) ondoordringbare natte rietmoerassen. Bij uitvoering van de gewenste vernatting wordt het gebied aantrekkelijker voor foeragerende lepelaars, terwijl dat bij het huidig beheer niet zo is. De verbetering wordt vooral veroorzaakt door betere omstandigheden van de visstand in de Kwelplas en op het Trekvogel-landje. De combinatie van behoud van broedbiotoop en verbeterd foerageergebied zal kunnen leiden tot vergroting van de draagkracht voor zowel broedende als niet-broedende lepelaars. Omdat de aanwezigheid van broedende lepelaars door meerdere factoren bepaald wordt is hier niet met zekerheid een uitspraak over te doen.

Bij voortzetting van het huidige beheer blijven de aantallen krakeenden en slobbeenden gelijk omdat deze soorten vooral op de plassen foerageren. De aantallen grauwe gans, tafeleend en pijlstaart nemen als gevolg van verrijging en verbossing af. Door de voorgenomen vernatting, waarbij gestreefd

INUNDATIEKAART MET INTEGRAAL PEILOPZET

Bron: Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, hoogtedata: AHN (aangepast)

- Water dieper dan 30 cm
- Waterdiepte tussen 20 - 30 cm
- Water ondieper dan 20 cm
- Droog bij aangegeven waterpeil
- Beheerplangebied

wordt naar ontwikkeling van ondiepe wateren en waterriet, wordt voor foeragerende herbivore eenden en grauwe gans het gebied aantrekkelijker, waardoor de draagkracht van het gebied makkelijk behouden blijft. Dit effect zal al direct na de uitvoering van de maatregelen waarneembaar zijn.

De kuifeend en het nonnetje gebruiken de Lepelaarplassen voornamelijk als rustplaats, vooral bij harde wind op het Markermeer. Zowel bij voortzetting van het huidige beheer als bij de gewenste verandering van het beheer blijft deze functie behouden.

In de huidige situatie komen kluut en grutto nauwelijks meer in de Lepelaarplassen voor. Bij voortzetting van het huidige beheer is hierin geen verandering te verwachten. Wat het effect van vernatting voor deze soorten is, is niet in te schatten. Dit zal op basis van modelberekeningen en expert judgement tijdens de uitwerking van het gewenste vernatting nader in beeld gebracht worden.

Geconcludeerd wordt dat continuering van het huidige beheer met vernatting een (zeer) positief effect heeft op de staat van instandhouding van de Natura 2000-soorten. Voorwaarde is dat de mogelijkheden voor de koloniebroeders om te nestelen behouden blijven. Continuering van het huidige beheer zonder vernatting zal leiden tot achteruitgang van staat van de instandhouding.

7.6.2 Natte Graslanden

Zowel de moerasbroedvogels als de herbivore watervogels zijn voor hun foerageergebieden deels op de omgeving aangewezen. De Natte Graslanden voorzien voor sommige soorten (grauwe gans, lepelaar, reigerachtigen) in die functie. De functie als foerageergebied van de Natte Graslanden is gebaat bij:

- Het in stand houden van het open en grazige karakter;
- Het duurzaam aanwezig zijn van slikranden en pionierssituaties, met name voor de grutto en kluut;
- Het beperken van verstoring van foeragerende soorten op de Natte Graslanden.

Tabel 7.5: Globale inschatting van effecten bij voortzetting van het huidige beheer en bij verandering van het beheer door integraal vernatting op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied

Vogelsoort	Verwachte trend in de draagkracht			
	bij ongewijzigd beheer (conform tabel 7.3)	bij beheer aangevuld met integraal vernatting		
		na 6 jaar	na 12 jaar	na 18 jaar
Broedvogels				
aalscholver	0	0	0	0
lepelaar	-	?	?	?
Niet-broedvogels				
lepelaar	-	?	0	+
grauwe gans	-	+	+	+
krakeend	0	0	+	+
pijlstaart	-	0	+	+
slobeend	0	0	+	+
tafeleend	-	0	+	+
kuifeend	0	0	0	0
nonnetje	0	0	0	0
kluut	-	?	?	?
grutto	-	?	?	?

(+ = positief, 0 = neutraal, - = negatief, ? = onbekend). Effecten van eventuele ontwikkelingen buiten de Lepelaarplassen blijven hierbij buiten beschouwing.

7.6.3 Kwelzone

De Kwelzone blijft functioneren zoals in zijn huidige situatie. De belangrijkste opgave is het terugdringen van de verbossing.

7.6.4 De ecologische relatie

De opgave is ecologische relatie (zie 4.3 en 7.4.3) met de omgeving te optimaliseren. Om de ecologische verbindingzone naar de Oostvaardersplassen goed te laten functioneren is een open moeraslandschap met een beperkte verstoring (zoals in de huidige situatie) noodzakelijk. Dit betekent dat wilgenopslag en verlanding beperkt moeten worden. De ecologische verbindingzone richting het Gooi zal in de toekomst in het stedelijk gebied van Almere komen te liggen. De breedte is beperkt en veelal is de zone gepland langs de rand van of door bos. Verdere optimalisatie van deze (en andere) verbinding(en) dient ingepast te worden bij de ontwikkeling van nieuwe stadsdelen van Almere en de ontwikkeling van Pampushout.

7.6.5 Kennislacunes

Over de exacte oorzaak achter de neergaande trend van de verschillende soorten is veel discussie. Met name de precieze rol van de omgeving van de

Lepelaarplassen als foerageergebied is onduidelijk. Wat is de betekenis geweest van slibdepots en opsputvlaktes ten tijde van de doelbepaling? Deze kennislacune heeft geen gevolg voor de maatregelen die in dit beheerplan worden voorgesteld. In een later stadium kan deze kennis van belang worden wanneer blijkt dat een hoger waterpeil in het voorjaar niet tot voldoende draagkrachtverbetering leidt.

Rond de effecten van de noodzakelijke vernatting zijn een aantal vragen die beantwoord moeten worden:

- Wat is het effect op de kweldruk in de zone langs de Oostvaardersdijk?
- Hoe zal de ontwikkeling van de vegetatie zijn als gevolg van een eventuele vernatting?
- Wat is het effect op de ontwikkeling van waterriet en wilgenbos? Hierbij is ook met name de fasering van vernatting van belang. Snelle vernatting is van belang voor ontwikkeling van waterriet, maar kan ook op korte termijn nadelige gevolgen hebben voor het wilgenbos.
- Raken de broedeilanden geïnundeerd door de vernatting?
- Wat is het effect op het Trekvogelgrasland?

8 DE MAATREGELEN EN DE SOCIAAL ECONOMISCHE PARAGRAAF

De Habitatrichtlijn verplicht de Europese lidstaten om maatregelen te treffen die de verslechtering in Natura 2000-gebieden stoppen. Uitgangspunt hierbij is dat die maatregelen worden uitgevoerd die ecologisch nodig zijn om een achteruitgang van de kwaliteit van de gebieden te voorkomen en, op den duur, een gunstige staat van instandhouding van de te beschermen soorten in het netwerk te bereiken.

Onderstaand volgen de beheermaatregelen die nodig zijn om de staat van instandhouding van de soorten waarvoor de Lepelaarplassen zijn aange-wezen op de lange termijn op orde te houden. Per maatregel wordt naast een korte beschrijving van het doel van de maatregel aangegeven, wie er verantwoordelijk is voor de maatregel, wat de planning van de maatregel is en hoe de maatregel gefinancierd wordt. Voor de financiering wordt uitgegaan van het benutten van bestaande budgetten voor beheer en monitoring en dat maatregelen 'haalbaar en betaalbaar' zijn.

8.1 Beheermaatregel R1: Continuëren regulier beheer

De instandhoudingsdoelen van de Lepelaarplassen betreffen allemaal een behoudsopgave. Aan deze opgave ligt het huidige beheer (paragraaf 3.6.1) ten grondslag. Er is op basis van de in paragraaf 7.2 beschreven analyse geen aanleiding om het regulier beheer op korte termijn te wijzigingen. Hierbij gaat het om:

- Regulier natuurbeheer;
- Beheer en onderhoud van voorzieningen;
- Waterbeheer.

In het kader van het regulier beheer zal er extra alertheid zijn op de geschiktheid van de broedelanden van de lepelaar. Daarbij zullen passende maatregelen binnen het regulier beheer worden getroffen.

Verantwoordelijkheden

- De verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van het regulier beheer ligt bij Het Flevo-landschap.

Planning

Het regulier beheer van de Lepelaarplassen zal in

zijn gebruikelijke planning doorgaan (zie beschrijving in paragraaf 3.6 bestaand beheer), totdat op basis van de overige maatregelen uit dit beheerplan een aanpassing van het beheer noodzakelijk is.

Geraamde kosten en financiering

De kosten voor het beheer (maaien, slootonderhoud, toezicht, rasterwerken en dergelijke) zijn geraamd op 115.000,- euro per jaar. Deze kosten worden gedekt uit de reguliere middelen van Het Flevo-landschap. Voor de beheerplanperiode wordt dit in principe gecontinueerd, voor zover de ontwikkelingen rond ILG, SNL en de daaraan gekoppelde financiële vergoedingen dit mogelijk maken.

8.2 Beheermaatregelen in de Lepelaarplassen

Duidelijk is dat het gehele beheerplangebied onderhevig is aan successie wat zich ecologisch vertaalt in de ontwikkeling van een verdroogt rietmoeras en verbossing. De te nemen maatregelen die in deze paragraaf worden beschreven hebben als het doel om het gebied terug te zetten in de successie.

8.2.1 Beheermaatregel L1: Uitvoeren van de GGOR-studie

Om tot een keuze te komen over de omvang en de manier van vernatting wordt in 2011 een GGOR-studie (gewenst grond en oppervlaktewater regime) uitgevoerd.

De methodiek die tot nog toe in Flevoland in gebruik is om peilen in te stellen, gaat uit van de peilen die worden afgeleid van droogleggingnormen die passen bij de betreffende functie.

Vervolgens wordt een peilonderzoek uitgevoerd en wordt het geheel vastgelegd in een peilbesluit. Het GGOR gaat uit van maatwerk. In de GGOR-studie wordt een beproefde werkwijze gehanteerd, waarbij de actuele hydrologische situatie wordt gelegd naast de optimale hydrologische situatie. Vervolgens wordt op basis van een knelpuntanalyse de mogelijke maatregelen in beeld gebracht, inclusief de kosten.

Het GGOR brengt de huidige en de gewenste optimale peilen per functie van het studiegebied in

beeld, om vervolgens in een afstemmingproces te komen tot een gewenst peilregime. Hierbij wordt het effect van mogelijke maatregelen beoordeeld op het doelbereik dat hoort bij de verschillende functies. De huidige natuurdoelen zijn daarbij uitgangspunt. Deze methodiek doet recht aan alle functies. Het is vanzelfsprekend dat voor sommige functies een suboptimale situatie kan ontstaan. De hydrologische onderzoeksvragen zijn een onderdeel van het GGOR proces. De GGOR-studie gaat niet in op de planning en ook het besluitvormingsproces behoort niet tot de GGOR-studie.

In het beheerplanproces is op basis van expert judgement naar voren gekomen dat een hogere waterstand vooral in het vroege voorjaar nodig is om de successie terug te zetten. Om dit te bereiken wordt aan twee opties gedacht:

1. Met kunstwerken de waterstand in het gebied tot enkele decimeters boven het huidige peil opzetten. In de wintermaanden is het peil door een neerslagoverschot daarbij hoger dan in de zomermaanden (neerslagtekort). Dit vraagt een verhoging van het bestaande dijkje rond het gebied en een ophoging van bestaande stuwen. Op de lange termijn zal deze situatie moeilijk houdbaar zijn omdat het gebied ten opzichte van de omgeving steeds hoger komt te liggen.
2. Via inklinking van de ondergrond van het gebied erop aansturen dat het gebied weer het laagste punt in de omgeving wordt, waardoor een hoge waterstand in het gebied eenvoudig te handhaven is. Dit vraagt op de korte termijn een aanzienlijke drooglegging, waardoor aanwezige natuurwaarden (tijdelijk) verloren zullen gaan. Omdat in de Oostvaardersplassen aan soortgelijke maatregel gedacht wordt is het van belang dat als voor deze optie gekozen wordt er afstemming met het beheerplanproces van de Oostvaardersplassen plaats vindt.

Uit het GGOR proces zou de haalbaarheid hiervan moeten blijken.

Gedurende de GGOR-studie wordt in beeld gebracht welke optie hydrologisch haalbaar is. In het geval geen van de opties haalbaar blijken zal er opnieuw naar de opgave gekeken moeten worden. Dit zal dan in de fase van het opstellen van een uitvoeringsprogramma plaats vinden.

Naast de hydrologische haalbaarheid is het van belang antwoord te krijgen op de volgende vragen (niet alle vragen vallen onder de GGOR-studie, deze zullen parallel opgepakt worden):

Onderzoeksvraag	Toelichting
Wat is de optimale ruimtelijke vernatting?	Rekening houdend met de overleving van (deel) wilgenbos en noodzaak tot aanwezigheid van (broed) eilanden. Zou compartimentering een alternatief bieden?
Wat is het effect op de grondwaterstand in relatie tot de veiligheid van de dijk?	Het opzetten van het peil van de Lepelaarplassen mag geen nadelig effect hebben op de veiligheid van de waterkering. Dit is voor het Waterschap Zuiderzeeland een belangrijke randvoorwaarde om een peilverandering in het gebied toe te staan.
Wat is het effect op de kweldruk in de zone langs de Oostvaardersdijk?	Door vernatting zal de kweldruk afnemen. Wat is het verwachte effect hiervan op de ontwikkeling van de vegetatie en het functioneren van de Kwelplas?
Wat is het effect op het Trekvogelgrasland?	Welke waterstanden zullen in het Trekvogelgrasland optreden en welke gevolgen heeft dat voor het ecologisch functioneren?
Bij welk waterpeil blijft voldoende wilgenbos voortbestaan?	Aanwezigheid van wilgenbos is essentieel voor instandhoudingsdoel van aalscholver (broedvogel).

Indien uit het GGOR proces volgt dat het niet haalbaar is om een voldoende vernatting te bereiken zal er gezocht moeten worden naar alternatieve oplossingen. Dit zal dan onderdeel zijn van de maatregel L2 Uitvoeringsprogramma Vernatting.

Verantwoordelijkheden

De Provincie Flevoland is opdrachtgever voor het GGOR. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het GGOR proces ligt bij Waterschap Zuiderzeeland.

Planning

Het GGOR proces heeft een looptijd van ca 1 jaar en resulteert in een peilbesluit. In de tweede helft van 2011 wordt gestart met het proces en begin 2012 zal besluitvorming plaatsvinden.

Ten aanzien van de deelvragen is de planning:

Onderzoeksvraag	Planning
Wat is de optimale ruimtelijke vernatting?	Onderdeel GGOR proces looptijd 2011.
Wat is het effect van de grondwaterstand in relatie tot de veiligheid van de dijk?	Onderdeel GGOR proces looptijd 2011/2012.
Wat is het effect op de kweldruk in de zone langs de Oostvaardersdijk?	Onderdeel GGOR proces looptijd 2011/2012.
Wat is het effect op het Trekvogelgrasland?	Onderdeel GGOR proces looptijd 2011/2012.
Bij welk waterpeil blijft voldoende wilgenbos voortbestaan?	Opdracht is in 2010 door Het Flevo-landschap verleend. Financiering door Provincie Flevoland. Uitkomst wordt in 2011 verwacht

Geraamde kosten en financiering

De kosten voor de GGOR-studie worden geraamd op een eenmalig bedrag van 40.000 euro. Onderzoeken naar de omvang van het gewenst peilregime en de manier waarop dit bereikt wordt, worden gefinancierd via de GGOR gelden (50% Waterschap Zuiderzeeland en 50% Provincie Flevoland).

Voor vragen die geen onderdeel uit maken van de GGOR-studie maar wel relevant zijn om tot onderbouwde keuzes te komen is financiering mogelijk via een beperkt provinciaal budget verdrogingsgelden uit het ILG met de gebruikelijke cofinanciering door terreinbeheerders en overheden.

Uit de GGOR kan naar voren komen dat het volledige beheerplangebied als verdrogingsgevoelig gebied moet worden beschouwd, binnen de criteria van de TOP-Lijst. Indien dit het geval is kan beroep gedaan worden op het TOP-programma voor financiering van het uitvoeren van de maatregelen.

8.2.2 Beheermaatregel L2: Uitvoeringsprogramma Vernatting

Nadat via de GGOR duidelijkheid is verkregen over wat de hydrologisch haalbare maatregelen zijn om het peil op te zetten, zal een Uitvoeringsprogramma Vernatting worden opgesteld. Indien uit de GGOR volgt dat vernatting via peilverandering niet mogelijk is, zal deze fase gestart worden met het

zoeken naar een andere oplossing.

In het uitvoeringsprogramma worden de afspraken vastgelegd over:

- Het moment waarop de maatregel genomen wordt. De waterpeilverhoging naar 3.70 meter - NAP in de winter, vindt bij voorkeur in stappen plaats. Onderzocht zal worden in welke stappen het peil verhoogd zal worden. Op deze wijze wordt de vinger aan de pols gehouden en kan overmatige sterfte van wilgen voorkomen worden, en kunnen veranderingen goed worden gemonitord;
- Wie er verantwoordelijk is voor de realisatie van de maatregel;
- Hoe de maatregel gefinancierd wordt;
- Het opstellen van een monitoringsprogramma van de vernatting waarbij gekeken wordt naar:
 - Effecten op het waterpeil (middels bestaande peilschalen);
 - Effecten op de instandhoudingsdoelen (onder andere waarborgen broedgelegenheid, kwaliteit foerageer- en rustgebied);
 - Afstemming met de KRW monitoring.

Verantwoordelijkheden

Het Uitvoeringsprogramma Vernatting zal vooralsnog een PMJP traject zijn. Hiermee ligt de regie bij de Provincie Flevoland. De Provincie zal het plan opstellen in samenspraak met het Waterschap Zuiderzeeland en Het Flevo-landschap.

Hoe de verantwoordelijkheid wordt verdeeld over de uitvoering van de maatregelen wordt in het Uitvoeringsprogramma Vernatting afgesproken en vastgelegd.

Het streven is om de uitvoering van de maatregelen uiterlijk in 2013 te starten of zodra duidelijkheid is over de exacte maatregelen en de financiering ervan.

Planning

Het opstellen van het Uitvoeringsprogramma Vernatting vindt in 2012/2013 plaats.

Geraamde kosten en Financiering

Het opstellen van het Uitvoeringsprogramma Vernatting wordt geraamd op een eenmalige investering van 10.000,-- euro. Dit bedrag wordt

gefinancierd via PMJP, met de gebruikelijke cofinanciering door terreinbeheerders en betrokken overheden.

8.2.3 Beheermaatregel L3: Aanscherpen bestrijdingsprotocol

Uit de 'Effectanalyse bestaand gebruik' is naar voren gekomen dat muskus- en beverrattenbestrijding een (kans op) verstoring geeft. Onduidelijk is wat de intensiteit en duur van de incidentele inspecties zijn zowel door de dag, de week als de seizoenen heen. Zeker wanneer de inspectie van het open water in het broed-, rui- of rustseizoen plaatsvindt, is een negatief effect niet uit te sluiten (verstoring). Aanscherping van de omschrijving van de activiteit van de muskusrattenbestrijder is noodzakelijk, met name gericht op de activiteiten in het broed-, rui- en rustseizoen. Hierover moeten in het kader van dit beheerplan afspraken gemaakt worden tussen de terreinbeheerder, Provincie Flevoland en het waterschap Zuiderzeeland.

Verantwoordelijkheden

De uitvoering ligt bij Het Flevo-landschap in samenspraak met het Waterschap Zuiderzeeland en de Provincie Flevoland.

Planning

Deze maatregel wordt in 2011 uitgevoerd.

Geraamde kosten en financiering

Aan deze maatregel zijn geen extra kosten verbonden.

8.2.4 Beheermaatregel L4: Voorlichting recreatief vliegen boven Natura 2000-gebieden

Uit de 'Effectanalyse bestaand gebruik' is naar voren gekomen dat ten aanzien van de activiteit recreatief vliegen een significant negatief effect niet uit te sluiten is. Als gevolg van deze conclusie zijn een tweetal nadere effectanalyses op dit onderwerp uitgevoerd (Provincie Flevoland 2011 & Lensink 2011).

De conclusie van beide nadere effectanalyses is dat een negatief effect als gevolg van de activiteiten recreatief vliegen boven de Lepelaarplassen uitgesloten kan worden mits de vliegers zich

houden aan hun eigen gedragscode. Door het ministerie van I&M samen met de beroepsvereniging Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Luchtvaart (KNVvL) zal een communicatietraject gestart worden om de leden van de KNVvL te wijzen op de gedragscode en de gevolgen van het afwijken daarvan.

Verantwoordelijkheden

Provincie Flevoland bewaakt de voortgang van de landelijke communicatie.

Planning

De planning is conform de landelijke actie.

Geraamde kosten en financiering

Vanuit dit beheerplan zijn er geen financiële middelen beschikbaar. Personele inzet wordt via het reguliere werkpakket van de betreffende organisatie bekostigd.

8.3 Beheermaatregelen buiten de Lepelaarplassen

8.3.1 Beheermaatregel N1: Behoud rust- en foerageergebied

Lepelaars, grauwe ganzen en andere herbivore watervogels foerageren in de Natte Graslanden. Een deel van de populatie grauwe ganzen van het Natura 2000-gebied rust af en toe op de Natte Graslanden. Behoud van rust in de Natte Graslanden is van groot belang voor het veiligstellen als rust- en foerageergebied. Om die rust te behouden geldt voor alle activiteiten en projecten die in en om de Lepelaarplassen plaats vinden, niet mogen leiden tot een significante verstoring van de foeragerende vogels uit het aanwijzingsbesluit.

In het bijzonder wordt in dit verband aandacht besteed aan de schadebestrijding. Op grond van een provinciale verordening 'Verordening beheer en schadebestrijding dieren Flevoland' (besluitnummer 05.030491/A), op grond van artikel 65 van de Flora- en faunawet is de verjaging op de Natte Graslanden van zowel ganzen mogelijk. Hierbij mag gebruik worden gemaakt van vlaggen, linten en knalapparaat e.d.

Volgens de ontheffing mag de verjaging worden ondersteund door afschot van overwinterende ganzen. Dit recht is tot heden niet benut. Indien in de toekomst wel gebruik gemaakt worden van dit recht zal een beoordeling middels een Nb-wet vergunning plaats moeten vinden.

Verantwoordelijkheden

De Provincie zal gebruik maken van haar bevoegdheden en verantwoordelijkheden om op deze maatregel te handhaven (middels vergunningverlening en aanschrijfbevoegdheid). In relatie tot de schadebestrijding wordt in samenwerking met de beheerder en de pachter door de Provincie gezocht naar een passende juridische maatregel.

Planning

Deze maatregel wordt direct na definitieve vaststelling van het beheerplan uitgevoerd.

Geraamde kosten en financiering

Aan deze maatregel zijn geen kosten verbonden. Personele kosten en proceskosten worden door de betreffende instanties via het regulier werkpakket gedekt.

8.3.2 Beheermaatregel N2: Optimalisatie inrichting Natte Graslanden

Omdat de Natte Graslanden veel lager liggen dan het Natura 2000-gebied behoort een gemeenschappelijk waterpeilbeheer niet tot de mogelijkheden. Het huidige waterpeilbeheer moet worden voortgezet. Uit het beheerplanproces is naar voren gekomen dat een hoger voorjaarspeil de natuurfunctie van het gebied versterkt. Het gaat hierbij om een beperkte vernatting. Door het natuurlijk laten uitzakken van het iets hogere waterpeil in het voorjaar blijft het gebied beheerbaar met zomerbeweiding. De beweidingintensiteit zal bij deze verandering mogelijk naar beneden bijgesteld moeten worden.

Indien de functie van de Natte Graslanden als foerageergebied achteruit gaat lopen, kunnen de volgende maatregelen getroffen worden:

- Het verbreden van sloten;
- Het afvlakken van oevers van sloten;

- Het graven van nieuwe sloten en poelen. Dit zal naar verwachting gunstige omstandigheden creëren voor foeragerende eenden, steltlopers, lepelaars en reigerachtigen. Voor het uitvoeren van de beheermaatregelen in de Natte Graslanden ligt het trekkerschap en de financiële verantwoordelijkheid bij Het Flevo-landschap.

Indien de huidige pachter besluit om te stoppen en er geen nieuwe pachter gevonden kan worden, dan zal de optie van een aanzienlijke waterpeilverhoging in beeld kunnen komen. Dit dient dan afgewogen te worden in relatie tot de rol van de Natte Graslanden als foerageergebied voor de soorten uit de Lepelaarplassen.

Verantwoordelijkheden

De verantwoordelijkheid voor het optimaliseren van de inrichting ligt bij Het Flevo-landschap.

Planning

Dit is een optionele maatregel die afhankelijk van uitkomsten van monitoringsgegevens ingezet kan worden voor bijsturing.

Geraamde kosten en financiering

Omdat niet zeker is dat deze maatregel genomen moet worden is financiering niet van toepassing. Indien tot uitvoering overgegaan wordt zal een beroep gedaan worden op reguliere natuurontwikkelingsbudgetten.

8.3.3 Beheermaatregel K1: Inrichting Kwelzone

Voor de Kwelzone is geen aanpassing van het huidige waterpeilbeheer nodig. In het gebied wordt een peilschaal geplaatst om het waterpeil in het gebied regelmatig (twee maal per maand) te kunnen opnemen. Op langere termijn wordt verbossing tegengegaan door het maaien van riet en afzetten van aanwezige struiken en bomen.

8.3.4 Beheermaatregel O1: Versterken relaties met omgeving

In het kader van dit beheerplan worden geen maatregelen opgenomen voor inrichting en beheer van omliggende gebieden.

Bij planontwikkeling en beleidsvorming zal een

inzet voor realisatie van onderstaande punten bijdragen aan de Natura 2000-opgave van de Lepelaarplassen:

- Het veilig stellen voor de langere termijn van een functionele robuuste verbinding met voldoende kwaliteit tussen de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen (EHS beleid), met als doel de ecologische samenhang tussen de gebieden te maximaliseren. Concreet is de inzet om de ecologische verbindingzone De Vaart te vernatten en er zoveel mogelijk rust te realiseren. Aandachtspunt bij deze ambitie is dat vanuit het bedrijfsleven geldt dat zij hiervan geen negatieve effecten wil ondervinden.
- Het realiseren van een grootschalige (minimaal 500 hectare) vooroever in het Markermeer ter hoogte van de Lepelaarplassen. Hierbij wordt aangesloten op de planvorming in het kader van TMIJ en Almere 2.0. Doel is het vergroten van het areaal aan habitat en het versterken van de ecologisch relatie Markermeer/Lepelaarplassen. Deze vooroever zal de ambitie om tot een robuust moerassysteem te komen versterken. Hiervoor is een inrichting met slikken, schorren, zandplaten, riet, moeras en luw open water gewenst.

Verantwoordelijkheden

De verantwoordelijkheid voor de input in de verschillende gebiedsprocessen ligt bij Het Flevo-landschap, de Provincie Flevoland en de overige bevoegde gezagen.

Planning

De planning loopt mee met de verschillende trajecten.

Geraamde kosten en Financiering

Vanuit het beheerplan zijn geen middelen beschikbaar voor financiële bijdrage. Personele inzet wordt bekostigd uit het reguliere werkpakket van de betreffende instantie.

8.4 Sociaaleconomische paragraaf

Deze paragraaf heeft als doel helderheid te geven over de gevolgen van de in het beheerplan voorgestelde maatregelen in relatie tot de huidige en toekomstige sociaaleconomische activiteiten. Hierbij is het goed te beseffen dat de Lepelaarplassen een natuurgebied is dat al sinds 1989 de status als Staatsnatuurmonument heeft. De juridische bescherming vanuit de Natuurbeschermingswet is al lange tijd van kracht. De hierna beschreven sociaaleconomische aspecten zijn conform de afspraken zoals gemaakt tussen de Regiegroep Natura 2000 en de maatschappelijke organisaties.

8.4.1 Sociaaleconomische activiteiten binnen de Lepelaarplassen

Binnen de Lepelaarplassen vinden, afgezien van excursies, geen sociaaleconomische activiteiten plaats. De beheermaatregelen zullen daarmee geen sociaaleconomische gevolgen binnen de Lepelaarplassen hebben.

8.4.2 Sociaaleconomische activiteiten buiten de Lepelaarplassen

Direct grenzend aan de Lepelaarplassen liggen woonwijken, bedrijvenlocaties en recreatieve voorzieningen (figuur 8.1). In de directe omgeving liggen sociaaleconomische belangen, zowel vanuit de bestaande situatie als de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. In de periode van 1989 tot heden heeft de toen vigerende bescherming geen gevolgen gehad voor de uitwerking van sociaaleconomische ambities in de omgeving van de Lepelaarplassen.

Voor nieuwe plannen en initiatieven geldt dat deze een Nb-wet procedure moeten doorlopen indien er kans is op negatieve gevolgen. Voor toekomstige bestemmingsplannen (actualisatie van bestemmingsplannen) moet een Nb-wet artikel 19 j effect analyse uitgevoerd worden (door de betrokken gemeente zelf). Plannen van het Waterschap Zuiderzeeland moeten goedgekeurd worden door de Gedeputeerde Staten van Provincie Flevoland. Het vroegtijdig betrekken van het bevoegd gezag (de Provincie Flevoland) kan onverwachtse problemen voorkomen.

LIGGING VAN BESTAANDE WOONWIJKEN, INDUSTRIETERREINEN EN LANDBOUWGEBIEDEN

8.4.3 De beheermaatregelen en de financiële dekking

Verdergaande successie met als gevolg verlanding, verruiging, verbossing en verdroging, brengt op termijn de instandhoudingsdoelen in gevaar. De beheermaatregelen starten met het in beeld krijgen welke maatregelen er op termijn genomen moeten worden om verdroging van het gebied te voorkomen en de successie terug te zetten in de tijd. De kosten voor deze studies worden betaald via de reguliere middelen van het GGOR en de Meerjarenovereenkomsten PMJP. Daarnaast zal gebruik gemaakt worden van andere lopende projecten in het kader van het verdrogingsbeleid en wordt gebruik gemaakt van reguliere beheergelden.

De financiële dekking voor de fysieke maatregelen is niet geregeld. De inzet is dit via de reguliere verdrogingsgelden uit te voeren.

8.4.4 De gevolgen van de maatregelen voor ruimtelijke ontwikkelingen

De fysieke maatregelen worden via de GGOR methodiek ontwikkeld. Daarbij worden alle belangen afgewogen. Dit betekent dat de te nemen maatregelen geen gevolgen voor de sociaaleconomische ontwikkeling in de omgeving hebben. De Lepelaarplassen is een zelfstandige waterenheid. Dit betekent dat de vernatting geen fysieke gevolgen zal hebben voor de omgeving (zoals veranderde grondwaterstand). Een belangrijk aandachtspunt is de veiligheid van de Oostvaardersdijk. De belangrijke opgave in de studiefase en een verplichting vanuit de Wet op de Waterkeringen is dat met de vernatting de dijkveiligheid niet in gevaar komt.

Het is niet ondenkbaar dat als gevolg van de toekomstige ontwikkelingen het areaal aan foeraargegebied voor met name de herbivore soorten (zoals grauwe gans) onvoldoende wordt. Op basis van een in ontwikkeling zijnde model voor draagkrachtberekening valt te concluderen dat op het moment dat het beheerplan werd opgesteld, de draagkracht groot genoeg is. Tegelijkertijd geeft de berekening aan dat er op termijn een knelpunt kan ontstaan. Omdat de uitwerking van de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling (Almere 2.0) nog

plaats moet vinden, is niet aan te geven of, en zo ja bij welke omvang van de ontwikkeling, er daadwerkelijk een knelpunt ontstaat.

Bij de verdere uitwerking van Almere 2.0 is aandacht voor de instandhoudingsdoelen vereist. De Provincie Flevoland heeft bij meerdere ruimtelijke plannen, in samenspraak met de initiatiefnemer, met succes potentiële knelpunten omgebogen naar kansen door het toepassen van het principe 'natuurinclusief ontwerpen'. Deze aanpak is geen garantie dat een plan of initiatief een Nb-wet procedure met succes doorloopt, maar vergroot de kans hierop wel.

De Vaart IV

Sinds de aanmelding van de Vogelrichtlijngebieden in 2000 en de daarop volgende processen als het vertalen van de Europese regelgeving in Nederlandse wetgeving en het opstellen van de beheerplannen is de afweging van natuurbelangen versus economische belangen veranderd. In 2010 is een passende beoordeling uitgevoerd voor de uitbreiding van het bedrijventerrein Vaart IV/VI, onder andere om in beeld te brengen wat de effecten zijn op de Natura 2000-instandhoudingsdoelen van de Lepelaarplassen. De uitkomst van de passende beoordeling is dat zolang de realisatie van de bedrijven plaatsvindt binnen de door de milieuzoening geldende normen ten aanzien van licht, geluid, trillingen en geur, er geen significant negatieve effecten optreden voor de Lepelaarplassen. Op basis van deze passende beoordeling heeft de gemeente Almere een Nb-wet vergunning aangevraagd bij de Provincie Flevoland.

Met de beslistool Nb-wet WABO (Almere 2011) zoals door de gemeente Almere opgesteld, wordt duidelijkheid gegeven in welke gebieden er bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening gehouden moet worden met welke vorm van toetsing aan de Nb-wet.

8.4.5 Toerisme

Ecotoerisme is een groeiende markt. Jaarlijks komen vele duizenden bezoekers naar de Lepelaarplassen. Hiermee heeft de Lepelaarplassen een economische waarde.

De Lepelaarplassen krijgt van inwoners van Almere

alle natuurgebieden in de omgeving de hoogste waardering als 'echte natuur'. Dergelijke gebieden bieden rust, onthaasting en stressverlaging. Deze wellness en de trots op een dergelijk mooi gebied dichtbij de grote stad vertegenwoordigt een onbekende maar niet onbelangrijke sociale waarde.

8.4.6 Conclusie

De conclusie is dat de in het beheerplan voorgestelde maatregelen geen nadelige sociaaleconomische gevolgen hebben. Een belangrijk aandachtspunt is de relatie tussen de instandhoudingsdoelen en de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen.

9 COMMUNICATIE, MONITORING, SCHADEVERGOEDING EN TOEZICHT

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de communicatie rond Natura 2000 en dit beheerplan. Daarnaast beschrijft het op welke wijze monitoring van zowel het beheerplan als de natuurwaarden wordt geborgd. In dit hoofdstuk is een totaal overzicht van maatregelen, verantwoordelijke instantie, planning, financiering en kosten opgenomen. Het hoofdstuk sluit af met een toelichting over schadevergoeding en een beschrijving van de manier waarop de handhaving en het toezicht plaats vindt.

9.1 Communicatie

9.1.1 Doel van communicatie, educatie en voorlichting

Doel van de communicatie, educatie en voorlichting is het geven van informatie over het belang van het gebied, de (inter)nationale waarde en de voorkomende natuur- en cultuurhistorische waarden. Van belang zijn de volgende punten:

- Het creëren van draagvlak (bijvoorbeeld direct omwonenden en de politiek) voor het behoud van natuurwaarden in het Natura 2000-gebied. Goede informatie over het gebied kan de waardering voor het gebied bij de bezoeker verhogen;
- Het verkrijgen van draagvlak bij een groter publiek voor geplande inrichtings- en beheermaatregelen die in de Lepelaarplassen worden uitgevoerd;
- Draagvlak als instrument om de bezoeker te wijzen op de regels en op de maatregelen die er in het gebied zijn getroffen om de rust en openheid voor vooral vogels te waarborgen.

9.1.2 Doelgroepen

De doelgroepen die Het Flevo-landschap voor ogen heeft bij de communicatie zijn: de huidige (en toekomstige) bezoekers (recreanten en vogelliefhebbers), direct omwonenden, het bedrijfsleven van bedrijventerrein De Vaart, via de Kamer van Koophandel en/of de Vereniging Bedrijfskring Almere en de lokale (gemeentelijke en provinciale) politiek. Daarnaast hecht Het Flevo-landschap sterk aan jeugdeducatie en organiseert daarom jeugdactiviteiten en schoolexcursies in natuurgebieden.

9.1.3 Beheermaatregel C1: Actualisatie voorlichting

Een belangrijke rol bij de voorlichting wordt vervuld door het bezoekerscentrum 'De Trekvogel'. Hier wordt educatie en voorlichting gegeven over de Lepelaarplassen en andere natuurgebieden van Het Flevo-landschap. De informatie is beschikbaar middels tentoonstellingen, informatiepanelen, brochures, films en andere audiovisuele voorzieningen en presentaties/lezingen. Daarnaast is in de Trekvogel een kleine winkel aanwezig.

Via verschillende informatieborden in het gebied wordt informatie gegeven over de fiets- en wandelroutes en de ligging van de vogelkijkhutten. Een aantal publiek toegankelijke vogelkijkhutten geven de bezoeker de gelegenheid van nabij vogels in het wild te bestuderen. Tijdens de door de beheerder georganiseerde excursies worden de bezoekers over het gebied en de natuur geïnformeerd.

Informatie over het gebied is te vinden op de website van Het Flevo-landschap.

Op dit moment zijn er voldoende middelen aanwezig om het doel van de communicatie te bereiken. Aanbevolen wordt de informatie te actualiseren in relatie tot de Natura 2000-status van het gebied. Hierbij kan onder andere gebruik gemaakt worden van brochures van het ministerie van EL&I en het Regiebureau Natura 2000.

Verantwoordelijkheden

De verantwoordelijkheid ligt bij Het Flevo-landschap.

Planning

De actualisatie van informatie wordt opgepakt als producten aan aanvulling of vervanging toe zijn.

Geraamde kosten en financiering

De financiering komt uit de reguliere middelen van Het Flevo-landschap.

9.2 Monitoring

In deze paragraaf wordt in beeld gebracht wat er aan monitoring nodig is om gedurende het beheerplanproces een goed beeld te houden op de staat van instandhouding. De bestaande monitoring is beschreven in de 'Effectanalyse bestaand gebruik'.

Periodiek dient het ministerie van EL&I aan de Europese Unie te rapporteren over de staat van instandhouding van de habitats en soorten waarvoor Nederland een verplichting is aangegaan. Dit geldt voor de opgave van Nederland op landelijke schaal. Hiervoor zijn landelijke monitoringsprogramma's ingericht (o.a. Netwerk Ecologische Monitoring).

Om een duidelijk beeld te krijgen van de kwaliteit en ontwikkeling van de Lepelaarplassen is monitoring van de volgende onderwerpen noodzakelijk:

- Monitoring van gebruik en (beheer)maatregelen en de effecten hiervan;
- Monitoring van aantallen vogels van de relevante Natura 2000-soorten;
- Monitoring kwaliteit leefgebied van deze soorten.

9.2.1 Beheermaatregel M1: Monitoring van gebruik en (beheer)maatregelen

Het betreft het verzamelen van de informatie als input voor het volgende beheerplan. Het gaat om de volgende aspecten:

- Een overzicht van geplande beheer- en inrichtingsmaatregelen, waarbij met registratie van:
 - Uitgevoerde inrichtings- en beheermaatregelen inclusief de beschrijving van veranderingen in de ruimtelijke samenhang in het gebied en het effect daarvan op de staat van instandhouding van kwalificerende soorten;
 - Niet uitgevoerde inrichtings- en beheermaatregelen, met daarbij de reden waarom de maatregelen niet zijn uitgevoerd.
- Beschrijving van verandering in landgebruik binnen en in de omgeving van de Lepelaarplassen en het effect daarvan op de instandhoudingsdoelen. Hierbij gaat het specifiek om:
 - De monitoring van grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving van de Lepelaarplassen;

- Beschrijving van veranderingen in ruimtelijke plannen en wet- en regelgeving van toepassing op het gebied en het effect daarvan op de staat van instandhouding van soorten.

Verantwoordelijkheden

Monitoring inrichtings- en beheermaatregelen binnen het gebied en monitoring wijziging landgebruik en ruimtelijke samenhang in het gebied binnen de Lepelaarplassen. Het Flevo-landschap is verantwoordelijk voor het opstellen van het overzicht.

Veranderingen landgebruik buiten het Natura 2000-gebied en Beschrijving veranderingen in ruimtelijke planning en wet- en regelgeving. Verantwoordelijk voor het opstellen van het overzicht is de Provincie Flevoland.

Planning

Voor alle monitoring van gebruik en (beheer)maatregelen betreft het een actualisatie aan het begin van het volgende beheerplan (2018). Dit overzicht wordt eens in de zes jaar opgesteld.

Geraamde kosten en financiering

Financiering vindt plaats via de proceskosten voor het volgende beheerplan. Wie die kosten draagt zal later bepaald worden.

9.2.2 Beheermaatregel M2: Monitoring Natuurwaarden

Om inzicht te krijgen of het bestaand gebruik en de geplande inrichtingsmaatregelen een effect hebben op de instandhoudingsdoelen, is het van belang de ontwikkeling van de populatieomvang van de te beschermen soorten en de aanvullende BN-waarden te volgen. Hieronder wordt de monitoring per beschermde waarde uitgewerkt.

Natura 2000-vogelsoorten

Telling van de Natura 2000-soorten vindt gedurende het gehele jaar maandelijks plaats vanuit de lucht binnen het kader van de Monitoring Waterstaatkundige Toestand des Lands (MWTL) van Rijkswaterstaat, onder coördinatie van SOVON. Daarnaast telt de Stichting Vogel- en Natuurwacht 'Zuid Flevoland' het gehele jaar iedere maand vanaf de grond. De tellingen worden uitgevoerd conform de SOVON methodiek en vormen een

onderdeel van het SOVON programma van maandelijkse watervogeltellingen. Dit programma is onderdeel van het Netwerk Ecologische Monitoring. De gegevens worden centraal opgeslagen en verwerkt (SOVON, Gegevensautoriteit Natuur (GaN)).

De bovengenoemde tellingen zijn vlakdekkend en volledig en worden geregeld uitgevoerd. Er is daarom geen aanleiding om de monitoring uit te breiden of aan te vullen.

Beschermde Natuurmonument vogelsoorten
Het gaat hier om verschillende broedvogels van moeras en natte ruigten en struwelen, waaronder roerdomp, blauwe en bruine kiekendief, baardmanetje, rietzanger, porseleinhoen, etc. Wat betreft niet-broedvogels gaat het om bijvoorbeeld de purperreiger, paapje en tapuit.

De Stichting Vogel- en Natuurwacht 'Zuid Flevoland' voert het gehele jaar maandelijks tellingen uit. Daarnaast liggen er een viertal BMP-plots (broedvogel monitoringsproject) in het gebied en telt de Stichting voor een aantal telgebieden het aantal territoria van de meer zeldzame broedvogels (kiekendieven, roerdomp en de woudaap). Ook deze gegevens worden aan SOVON verstrekt en centraal opgeslagen en beheerd (SOVON, GaN).

Deze tellingen geven voldoende inzicht in de ontwikkeling van de vogelwaarden in het gebied. De betreffende soorten liften daarnaast mee met de maatregelen voor de Natura 2000-soorten. Er is geen doel voor deze soorten gesteld. Een aanvullende monitoringsinspanning is daarom niet noodzakelijk.

Verantwoordelijkheden

Luchttellingen. Het gaat hier om tellingen vanuit de lucht door RWS in het kader van de MWTL.
Grondtellingen. Het gaat hier om tellingen vanaf de grond door de Stichting Vogel- en Natuurwacht 'Zuid Flevoland'.

Planning

Luchttellingen. Het betreft maandelijks tellingen.
Grondtellingen. Het betreft de maandelijks tellingen.

Geraamde kosten en Financiering

Luchttellingen. De kosten in het kader van de MWTL worden betaald door Rijkswaterstaat IJsselmeergebied. Dit betreft een IJsselmeergebied dekkende luchttelling. De kosten voor de extra baan vliegen boven de Lepelaarplassen worden in dit verband op 0 euro geraamd.

Grondtellingen. De Stichting Vogel- en Natuurwacht werkt met vrijwilligers. Zij gaan door met de monitoringsactiviteiten tot zolang daarvoor voldoende vrijwilligers beschikbaar zijn.

9.2.3 Beheermaatregel M3: Monitoring leefgebied; vegetatie en abiotische factoren

Voor het behoud van de vogelpopulatie in de Lepelaarplassen moet het gebied voldoen aan de ecologische randvoorwaarden van de betreffende soorten. Om deze reden is het van belang om op gezette tijden de relevante vegetatieontwikkeling en de abiotische factoren in het gebied te monitoren. Deze gegevens in combinatie met de vogeltellingen en gegevens over gebruik en beheer geven de benodigde informatie over de omvang en kwaliteit van leefgebieden en draagkracht van het gebied voor beoogde vogelpopulaties.

Vanuit de Natura 2000-opgave zijn de volgende vegetaties relevant:

- Wilgenbos van belang als broedbiotoop voor vooral de Natura 2000-soort aalscholver. Voor een grote broedkolonie aalscholers in de Lepelaarplassen is een aanzienlijk bosoppervlak nodig. Het gaat hier naar schatting om circa 25 hectare moerasbos;
- Graslanden;
- Ondiep water als foerageergebied voor herbivore eenden;
- Open water als rust- en foerageergebied voor verschillende watervogels;
- Slikranden en ondiep water met slikkige bodem als foerageergebied voor verschillende steltlopers.

In het kader van het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) en de daaraan gekoppelde Waarborgen Natuurkwaliteit worden de volgende zaken in beeld gebracht:

- Vegetatiestructuur;
- Milieucondities (waaronder waterpeil, waterkwaliteit en bodemkwaliteit).

Verantwoordelijkheden

Vanuit SNL ligt er de opdracht om de monitoring aan te laten sluiten op de Natura 2000-opgave. Het is de bedoeling dat middels SNL de terreinbeheerders gesubsidieerd worden om deze monitoring uit te voeren.

Planning

Uitwerking van het monitoringsprogramma SNL vindt plaats in 2011.

Geraamde kosten en Financiering

De kosten zijn geraamd op een jaarlijks bedrag van 5.000 euro. De vegetatietypen in de Lepelaarplassen worden in kaart gebracht door Het Flevo-landschap indien de kosten worden gedekt via SNL. Hierover worden in 2011 afspraken gemaakt.

9.2.4 Beheermaatregel M4: Monitoring in het kader van de KRW

Vanuit de Kaderrichtlijn Water heeft de waterbeheerder de verplichting monitoring uit te voeren in oppervlaktewaterlichamen (zie bijlage 14). Deze Europese verplichting is in het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring in Nederland nader uitgewerkt. In het Waterbeheerplan van Waterschap Zuiderzeeland (en Stroomgebiedsbeheerplan Rijndelta) is vastgelegd dat de Lepelaarplassen een zelfstandig oppervlaktewaterlichaam is. Monitoring is vanuit de Kaderrichtlijn Water een vrij ruim begrip wat de volgende activiteiten omvat:

- Het opzetten van een meetnet met representatieve meetpunten;
- Het kiezen van parameters (stoffen en andere kwaliteitselementen) die worden bemeten;
- Het beschrijven van de methode om de waterkwaliteit te meten en/of te berekenen;
- Het meten van de toestand van een waterlichaam;
- De interpretatie en presentatie van de meetresultaten;
- De indeling van een waterlichaam in een toestandklasse;
- De verslaglegging over de monitoringsresultaten.

Inzicht in het verloop van de waterpeilen in het gebied is van belang om te kunnen voorspellen hoe de verschillende terreintypen, en de hiermee verbonden vogelsoorten, zich op korte en lange termijn gaan ontwikkelen.

Verantwoordelijkheden

Door het Waterschap Zuiderzeeland wordt een monitoringprogramma opgesteld (zie bijlage 14). Afstemming met het beheerplan en de terreinbeheerder is van belang, met name om dubbel werk te voorkomen. Daarnaast is op basis van de huidige globale beschrijving van de monitoring niet duidelijk wat het mogelijk effect is van het uitvoeren van de KRW monitoring (Provincie Flevoland 2011). In het kader van het beheerplan wordt in overleg met de terreinbeheerder, de Provincie en het Waterschap een nadere uitwerking gemaakt van de monitoringsactiviteiten. Hierbij gaat het vooral om afspraken over de frequentie van de bezoeken, de periode in het jaar en de verblijfsduur in het gebied. Dit om te voorkomen dat monitoring verstoring werkt voor het bereiken van de instandhoudingsdoelen. Hierbij ligt de aandacht met name in de kwetsbare periodes (broedseizoen).

Planning

Het monitoringsprogramma wordt in 2012 verder uitgewerkt. Initiatief voor de afstemming wordt genomen door de Provincie Flevoland.

Geraamde kosten en financiering

De kosten voor de KRW monitoring zijn geraamd op 8.000 euro per jaar. Met het opstellen van het KRW monitoringprogramma zullen ook afspraken gemaakt worden over de financiering.

9.2.5 Beheermaatregel M5: Opslag monitoringsgegevens

De monitoringsgegevens van het Natura 2000-gebied worden op dit ogenblik op verschillende plaatsen beheerd. De Waterdienst beheert gegevens die zij verzamelt en stelt ze geregeld ter beschikking aan Het Flevo-landschap. De monitoringgegevens van de Vogel- en Natuurwacht Zuid-Flevoland zijn in eigen bezit en worden (met restrictie) verstrekt aan SOVON Vogelonderzoek Nederland. Eénmalig zijn de gegevens aan de Provincie Flevoland verkocht. Het Waterschap beheert de KRW gegevens. De SNL gegevens worden onder verantwoordelijkheid van de Provincie samengebracht en (indien daartoe gesubsidieerd) door de terreinbeheerder verzameld.

Verantwoordelijkheden

In deze beheerplanperiode wil de Provincie Flevoland tot afspraken komen met de Waterdienst, de Stichting Vogel- en Natuurwacht 'Zuid Flevoland' en Het Flevo-landschap met als doel de monitoringsgegevens gericht op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied, na 2011 centraal te beheren. Hierbij wordt bekeken of de Nationale Database Flora en Fauna hier de juiste oplossing voor biedt.

Planning

De planning is om in 2012 te starten met dit traject.

Geraamde kosten en Financiering

De kosten voor de opslag zijn geraamd op 5 euro per hectare per jaar (dit wordt nog nader bepaalt in IPO verband) voor het opzetten van de database. De financiering zal afhangen van de manier waarop dit georganiseerd gaat worden en wie daarbij betrokken zijn. Op dit moment zijn geen financiële middelen beschikbaar.

9.3 Samenvatting maatregelen

Tabel 9.1: Verantwoordelijke partijen betrokken bij de financiering van beheer, monitoring en uitvoering maatregelen.

	Beheermaatregel	Proces verantwoordelijke	Betrokkenen	Planning	Geschatte kosten (€)	Financiering
R1	Continueren regulier beheer	Het Flevo-landschap		jaarlijks	115.000,- per jaar	Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL), pacht en eigen middelen Flevo-landschap
L1	Uitvoeren van de GGOR-studie	Waterschap Zuiderzeeland	Provincie Flevoland, Het Flevo-landschap, ministerie van EL&I	2011	40.000,- eenmalig	Eigen middelen waarvan 50% Waterschap Zuiderzeeland en 50% Provincie Flevoland, eventueel aangevuld met Verdrogingsgelden Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG)
L2	Uitvoeringsprogramma Vernatting	Provincie Flevoland; Het Flevo-landschap	Waterschap Zuiderzeeland, ministerie van EL&I, gemeente Almere	2012/2013	10.000,- eenmalig	Meerjarenprogramma Landelijk Gebied (PMJP), eigen middelen
L3	Aanscherpen bestrijdingsprotocol	Het Flevo-landschap	Waterschap Zuiderzeeland	2011	0	nvt
L4	Voorlichting recreatief vliegen boven Natura 2000-gebieden	Provincie Flevoland	Ministeries van I&M en EL&I, Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Luchtvaart	continue	0	nvt
N1	Behoud rust- en foerageergebied	Provincie Flevoland	Het Flevo-landschap	2012	0	nvt
N2	Optimalisatie inrichting Natte Graslanden	Het Flevo-landschap	Provincie Flevoland	Nader te bepalen	PM*	Natuurontwikkelingsbudget
C1	Actualisatie voorlichting	Het Flevo-landschap		continue	0	Eigen middelen Het Flevo-landschap
M1	Monitoring van gebruik en (beheer)maatregelen	Het Flevo-landschap; Provincie Flevoland	Gemeente Almere, Het Flevo-landschap, Waterschap Zuiderzeeland, ministerie van EL&I	2018	1000,- eenmalig	Onderdeel van kosten 2 ^{de} generatie beheerplan
M2	Monitoring Natuurwaarden; Luchtmetingen	Rijkswaterstaat		maandelijks	0	Begroting ministerie van I&M
M2	Monitoring Natuurwaarden; Grondmetingen	Stichting Vogel- en Natuurwacht		maandelijks	0	nvt
M3	Monitoring leefgebied	Het Flevo-landschap; Provincie Flevoland		2012	3000,- per jaar	SNL
M4	Monitoring in het kader van de KRW	Waterschap Zuiderzeeland	Provincie, Het Flevo-landschap	2012	8000,- per jaar	KRW monitoringsprogramma, Waterschap Zuiderzeeland
M5	Opslag monitoringsgegevens	Provincie Flevoland	Waterschap Zuiderzeeland, Stichting Vogel- en Natuurwacht, Waterdienst, ministerie van EL&I, Het Flevo-landschap	2012	5,- euro per hectare	Binnen SNL nader vast te stellen

* Deze post is een optionele maatregel die ingezet kan worden als uit monitoring blijkt dat de resultaten van de andere maatregelen tegen vallen.

9.4 Schadevergoeding

Van een mogelijke schadevergoeding kan sprake zijn als een bestaand gebruik als gevolg van dit beheerplan niet meer door kan gaan. Naast een beperking van het recreatief vliegen boven het gebied wordt de schadebestrijding op de Natte Graslanden (het verjagen van ganzen) niet vrijgesteld van vergunningplicht. De verwachting is dat er geen schade uit deze beperkingen geleden wordt. De voorgestelde maatregelen zullen geen effect hebben op de bestaande activiteiten in en in de omgeving van de Lepelaarplassen. Dit betekent dat er geen sprake kan zijn van schade voor het bestaand gebruik als gevolg van dit beheerplan. Bij vaststelling van dit beheerplan wordt daarom niet een besluit genomen over schadevergoeding voor bestaand gebruik.

Als onverhoopt blijkt dat een belanghebbende toch schade lijdt, dan kan op grond van artikel 31 van de Natuurbeschermingswet een verzoek tot schadevergoeding worden ingediend. Het verzoek om schadevergoeding moet worden ingediend bij het orgaan dat het 'schadeveroorzakende' besluit heeft genomen. In het geval van het Natura 2000-gebied Lepelaarplassen is dat het ministerie van EL&I.

Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet is alleen van toepassing voor schade die optreedt als gevolg van het uitvoeren van de in dit beheerplan beschreven maatregelen die bedoeld zijn om een goede staat van instandhouding in de Lepelaarplassen te realiseren.

9.5 Toezicht en handhaving

Onderdeel van de evaluatie is de borging dat hetgeen in het beheerplan is vastgesteld ook tot uitvoering komt en er initiatief genomen wordt voor het opstellen van het beheerplan na afloop van de beheerplanperiode.

Onder voorbehoud dat huidige wet- en regelgeving ten aanzien van de verdeling van de bevoegdheden (Nb-wet) niet wijzigt is de verantwoordelijkheid als volgt:

- Ministerie van EL&I; bevoegd gezag voor het vaststellen van het beheerplan en verantwoordelijk voor de monitoring en evaluatie rond Natura 2000 naar Brussel toe. De eindverantwoordelijkheid voor het naleven van de uitvoering van de beheermaatregelen ligt bij het bevoegd gezag voor het vaststellen van dit beheerplan; te weten het ministerie van EL&I. Het ministerie van EL&I is als bevoegd gezag eindverantwoordelijk voor het handhaven van het monitoringsprogramma.
- Provincie Flevoland; voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan en procedure verantwoordelijk voor het uitvoeren van dit beheerplan en opstellen van het volgende beheerplan. Handhaving in het kader van plannen en initiatieven en de naleving van de Nb-wet, is conform de Natuurbeschermingswet de verantwoordelijkheid van Gedeputeerde Staten van de Provincie Flevoland. Bij de uitvoering van deze verantwoordelijkheid wordt de reguliere werkwijze van de handhaving gevolgd.
- Het Flevo-landschap; terreinbeheerder, verantwoordelijk voor het dagelijks beheer en procesverantwoordelijk voor de uitvoering van dit beheerplan. De beheermaatregelen die passen binnen het werkpakket van de terreinbeheerder worden door Het Flevo-landschap ter hand genomen.

Verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de monitoring vindt plaats conform tabel 9.1. Gezien het belang voor het verkrijgen van de gegevens voor de Provincie, de terreinbeheerder en het Waterschap zullen zij ieder voor hun eigen deel toezien op de uitvoering van de monitoring.

Voor fysieke maatregelen die betrekking hebben op het waterbeheer zal afstemming plaats vinden tussen de terreinbeheerder en het Waterschap Zuiderzeeland.

Voor de gebieden Natte Graslanden en Kwelzone ligt de verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van dit beheerplan bij Het Flevo-landschap. Voor de EHS is de Provincie Flevoland het bevoegd gezag.

10 LITERATUUR

- Arnouts, R.C.M. & F.H. Kistenkas 2011. Nederland op slot door Natura 2000: de discussie ontrafeld. Bijlage bij WOt-paper 7 - De deur klemt. WOT Natuur & Milieu, Wageningen.
- Beemster, N. & R. van der Hut 2008. Foerageergelegenheid voor kiekendieven rond bedrijventerrein De Vaart IV in Almere. A&W-rapport 1003. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- Beemster, N. & W. Altenburg & M. Platteeuw & F. de Roder 2002. Het regenmodel in de Oostvaardersplassen: voldoende dynamiek in waterpeil voor een diverse en stabiele broedvogelbevolking? A&W-rapport 341, Veenwouden / RIZA-werkdocument 2002.077x, Lelystad.
- Brenninkmeijer, A. & N. Beemster & D. Bos 2006. Foerageermogelijkheden voor kiekendieven en herbivore watervogels rond de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen. A&W-rapport 726. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- Brenninkmeijer, A. & N. Beemster & E. Wymenga 2005. Vogeleffectstudie De Vaart IV. A&W-rapport 620. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- Brenninkmeijer, A. & E.Wymenga & A. van den Berg 2002. Vogels van het Lepelaarplassengebied. A&W/ Het Flevo-landschap, Veenwouden/Lelystad.
- Bosschap 2009. Gedragscode Natuurbeheer. Goedgekeurd door ministerie van EL&I bij besluit van 21 april 2009, kenmerk TRCDR 2009/970.
- Dijk, A.J. van & A. Boele & L. van den Bremer & F. Hustings & W. van Manen & A. van Kleunen & K. Koffijberg & W. Teunissen & C. van Turnhout & B. Voslamber & F. Willems & D. Zoetebier & C.L. Plate 2007. Broedvogels in Nederland in 2005. SOVON-monitoringsrapport 2007/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Ebbinge, B.S. & J.G.M. van der Gref - van Rossum 2004. Advies over de vraag hoeveel hectaren ganzen- en smientenopvanggebied in Nederland nodig zijn om de huidige aantallen ganzen en smienten op te vangen. Alterra-rapport 972, Alterra, Wageningen.
- Gemeente Almere 1983. Bestemmingsplan Noorderplassen. Vastgesteld December 1983.
- Gemeente Almere 1995. Bestemmingsplan 'De Lepelaar'. Vastgesteld maart 1995.
- Gemeente Almere 1998. Bestemmingsplan 't Hoofd Noorderplassen. Vastgesteld April 1998.
- Gemeente Almere 2002. Bestemmingsplan Zuidoever Noorderplassen. Vastgesteld November 2002.
- Gemeente Almere 2003. Structuurplan Almere 2010. Gemeente Almere, dienst stedelijke ontwikkeling.
- Gemeente Almere 2006. Realisatie Ecozone Pampus. De Ecologische verbindingzone tussen Kromslootpark en Lepelaarplassen.
- Gemeente Almere 2007. Bestemmingsplan Almere Poort. Goedgekeurd 24 juli 2007.
- Groen, F.M. van & D.J. Sluis & B.W.J. Oosterbaan 2004. Beschermde flora en fauna Almere: fietspad Lepelaarplassen. G&G-rapport 2004-17 (deelrapport).
- Grontmij 2006. Natuureffectenstudie Almere Poort. Passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet. Projectnummer 207378.
- Grontmij 2007. Natuureffect analyse Vaart I, II en III. Projectnummer 235006.
- Hut, R. van der 2007. Ecologische toetsing ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving van Meppel. A&W-rapport 919.
- Klaassen, O. & L. Dijkse & P. de Boer & F. Willems & R. Foppen & K. Oosterbeek 2006. Broedsucces, voedsleecologie en dispersie van de Blauwe kiekendief op de Waddeneilanden in 2004-2006. SOVON-onderzoeksrapport 2006/15. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Koelman, R.M. 2008. Vleermuisinventarisatie Lepelaarplassen. VZZ rapport 2008.06. Zoogdiervereniging VZZ, Arnhem.
- Lensink R. 2011. Analyse Vogeltrends Lepelaarplassen. Rapport nr. 10-241. Culemborg.
- Lensink R. februari 2011; Bestaand gebruik kleine luchtvaart en beheerplannen Natura 2000.
- Ministerie LNV 2000. Nota Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur.
- Ministerie LNV 2005. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie LNV 2006. Natura 2000 Doelendocument.

- Ministerie LNV, 2007. Handreiking voor sectornotities. Kaders voor bestaand gebruik in Natura 2000-beheerplannen. Arcadis rapport 110302.001569, 30 november 2007.
- Ministerie LNV 2007. Nota van Antwoord inspraakprocedure aanwijzing Natura2000-gebieden.
- Ministerie LNV 2007. Ontwerp aanwijzingsbesluit Natura2000-gebied 79 Lepelaarplassen.
- Ministerie LNV 2008. Profielendocument.
- Ministerie LNV 2009. Aanwijzingsbesluit Natura2000-gebied 79 Lepelaarplassen.
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat 2009. Nationaal Waterplan 2009/2015.
- Oranjewoud 2003. Bestemmingsplan 'De Vaart IV/VI'. Rap.no. 53874, Oranjewoud, Almere-stad.
- Planbureau voor de Leefomgeving 2011. Natura 2000 in Nederland, juridische ruimte, natuurdoelen en beheersplanprocessen.
- Provincie Flevoland 1999. Nota Natuur en Landschap.
- Provincie Flevoland 2005. Gebiedsplan voor natuur en landschap. Vastgesteld door GS: ROV/02.090535.
- Provincie Flevoland 2006. Provinciaal Omgevingsplan Provincie Flevoland.
- Provincie Flevoland 2007. Statistiek van de bedrijventerreinen en kantoorlocaties in Flevoland op 1 januari 2007.
- Provincie Flevoland 2009. Begrenzing Ecologische hoofdstructuur.
- Provincie Flevoland 2009. Wezenlijke kenmerken & Waarden van de EHS Gemeente Almere.
- Provincie Flevoland 2010. Natuurbeheerplan Flevoland 2011 (ontwerp).
- Provincie Flevoland 2011. Effectanalyse bestaand gebruik, Natura 2000-gebied Lepelaarplassen.
- Provincie Flevoland 2011. Inventarisatie vliegen boven Natura 2000-gebieden; Nadere effectanalyse voor Flevoland.
- Regiebureau Natura 2000 2009/2010. Diverse notities.
- Rijt C. van de & P. Esselink 2006. Vegetatieontwikkeling gedempt getij Lauwersmeer. Hanson ecodata rapport 2006-2/Koeman & Bijkerk rapport 2006-102.
- Samenwerkingsverband Toekomstagenda Markermeer - IJmeer 2009. Toekomstbeeld Markermeer IJmeer.
- Schans, M.L. van der & E.O.A.M. De Swart 2009. Quickscan verdroging Flevoland. Houten.
- Schipper, W.J.A. 1977. Hunting in three European harriers (Circus) during the breeding season. Ardea 65: 53-72.
- SOVON 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.
- SOVON & CBS 2005. Trends van vogels in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport, 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Stowa 2004. Overzicht natuurlijke watertypen.
- Vulink, J.T. 2001. Grazing as a tool in conservation management of man-made temperate wetlands. Van Zee tot Land 66, Rijkswaterstaat, Directie IJsselmeergebied, Lelystad / dissertatie R.U. Groningen.
- Wintermans, G.J. & E. Wymenga 1996. Voedsel voor Lepelaars, knelpunten oplossingsrichtingen en aanbevelingen voor de inrichting en het beheer van voedselgebieden voor lepelaars (1996). A&W-rapport 124, Altenburg & Wymenga, Veenwouden.
- Zijlmans, J. 2006. De beschermingsregimes voor beschermde natuurmonumenten en Natura 2000-gebieden in de Natuurbeschermingswet 1998, een vergelijking. Journaal Flora en fauna, juli/augustus 2006, nr. 4/5.

11 WEB PAGINA'S

Europa

- De Europese Vogelrichtlijn/Natura 2000:
- http://europa.eu/legislation_summaries/environment/nature_and_biodiversity/index_nl.htm.
- Kaderrichtlijn Water:
- <http://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/wetgeving-beleid/kaderrichtlijn-water/>.

Rijk

- Natuurbeschermingswet:
- <http://wetten.overheid.nl>.
- Flora- en faunawet:
- <http://wetten.overheid.nl>.
- Nota Ruimte:
- <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ruimtelijke-ordening/nota-ruimte>.
- Nationaal Waterplan:
- <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/vragen-en-antwoorden/wat-is-het-nationaal-waterplan.html>.
- De Ecologische Hoofdstructuur:
- <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur/ecologische-hoofdstructuur>.
- Randstad Urgent:
- <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/randstad/randstad-urgent>.
- Rijk-Regioprogramma Almere - Amsterdam - Markermeer (RRAAM):<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ruimtelijke-ordening/gebiedsontwikkeling/noordelijke-randstad>.
- Almere 2.0:
- <http://almere20.almere.nl/gebiedsontwikkeling>.
- Toekomst Markermeer IJmeer:
- <http://www.markermeerijmeer.nl/>.

Provincie Flevoland

- Omgevingsplan Flevoland 2006:
- <http://www.flevoland.nl/producten-en-diensten/omgevingsplan-flevoland-2/index.xml>.
- Spelregels EHS:
- <http://www.flevoland.nl/producten-en-diensten/ovw/spelregels-ehs/>.
- Natuurbeheerplan Flevoland 2011:
- <http://www.flevoland.nl/producten-en-diensten/ovw/natuurbeheerplan-2011/>.

12 BIJLAGE 1; KRUISTABEL BN-WAARDEN

Natuurwaarden		Ecologische vereisten				
alg. waarde	soorten	b/nb	nu aanwezig	gebruik gebied	vereisten	
					voedsel	
AWB Natura 2000						
Kernopgave	Rui- en rustplaatsen	fuut	nb			
		ganzen	nb			
		slobeend	nb			
		kuifeend	nb			
	Overjarig riet (inclusief waterriet)	noordse woelmuis				
		roerdomp				
		woudaap				
		Ssor				
		grote karekiet				
N2000-ISD	soorten	aalscholver	b	ja	broed	vis
		lepelaar	b	nee	broed	vis, macrofauna
		lepelaar	nb	ja	foerageren	vis, macrofauna
		grouwe gans	nb	ja	foerageren, rust	gras, riet
		krakeend	nb	ja	foerageren	waterplanten
		kuifeend	nb	ja	rust	benthos
		tafeleend	nb	ja	rust	macrofauna, ongewervelde, zaden
		slobeend	nb	ja	foerageren	macrofauna, ongewervelde, zaden
		nonnetje	nb	ja	rust	vis (spiering)
		pijlstaart	nb	ja	foerageren	zaden, ongewervelde
		kluut	nb	nee	foerageren	ongewervelde
		grutto	nb	ja	foerageren, rust	ongewervelde
AWB Beschermd Natmonument						
biotiek	rietvelden			ja		
	wilgenbossen			ja		
	ruigten			ja		
	soorten	dodaars	b	ja	broed	ongewervelde, vis, waterplanten
		roerdomp	b	ja	broed	vis, amfibieën
		grouwe gans	b	ja	broed	gras, riet
		bruine kiekendief	b	ja	broed	zoogdieren, vogels
		blauwe kiekendief	b	ja	broed	zoogdieren, vogels
		rietzanger	b	ja	broed	kleine geleedpotige
		grote karekiet	b	nee (5jr)	broed	ongewervelde
		velduil	b	nee	broed	muizen
		grote gele kwikstaart	b	nee	broed	larven, ongewervelde
		porseleinhoen	b	ja	broed	ongewervelde
		baardmannetje	b	ja	broed	insecten, zaden(winter)

											Vertaling BN naar N2000								
											meeliften	stap stroomschema	toelichting	apart meenemen?					
open water	ondiep water	riet	slikken	(wilgen) bos	laagveen/ verlanding	stromend water, stenig subst.	open terrein	peildynamiek	luwte	rust	water-trofiegraad	gevoelig voor							
x										x									
x										x									
x										x									
x										x									
		x									x								
		x									x								
		x									x								
		x									x								
		x									x								
											x								
				x						x	matig-rijk			x	x				
x	x	x						x		x	matig	minder doorzicht		x	x				
x	x							x		x	matig	minder doorzicht		x	x				
x		x									x			x	x				
x	x									x	rijk	minder waterplanten		x	x				
x									x	x		minder benthos		x	x				
x									x	x		minder macrofauna/ongewervelde		x	x				
										x	matig	minder zooplankton		x	x				
x									x	x		minder doorzicht		x	x				
x								x		x		minder waterplanten		x	x				
	x		x							x				x	x				
	x									x				x	x				
														ja	2b	overlap kernopgave	nee		
														ja	3bC	is nodig voor Aalscholver	nee		
														ja	3bC	lift mee met meerdere doelen	nee		
x		x								x	matig	snellere verlanding en te grote vissen		x	ja	3bA	overlap ecologische vereisten	nee	
	x	x						x		x		kwaliteit waterriet		x	ja	3bA	overlap ecologische vereisten	nee	
x		x									x			x	x	ja	3bA	overlap ecologische vereisten	nee
		x									x			x	x	ja	3bA	overlap ecologische vereisten	nee
		x									x			x		ja	3bA	overlap ecologische vereisten	nee
		x									x			x	x	ja	3bA	overlap ecologische vereisten	nee
										x				x		nee	4bA	vereiste vegetatie structuur conflicteert	nee
										x				x		nee	4bA	eis stromend water en steen conflicteert	nee
	x	x	x							x	matig			x		nee	4bA	vereiste vegetatie structuur conflicteert	nee
		x								x				x		ja	3bA	overlap ecologische vereisten	nee

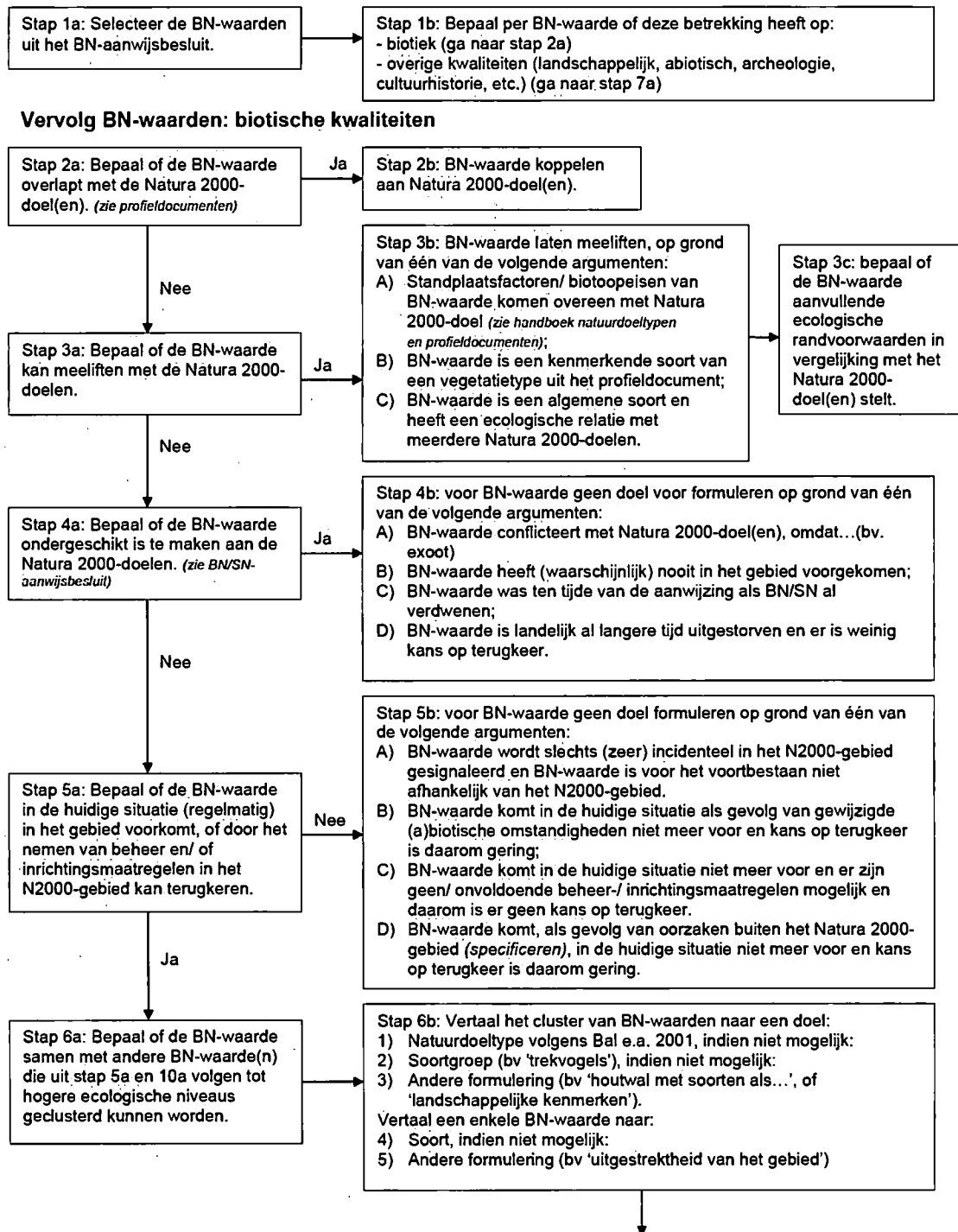
13 BIJLAGE 1; KRUISTABEL BN-WAARDEN

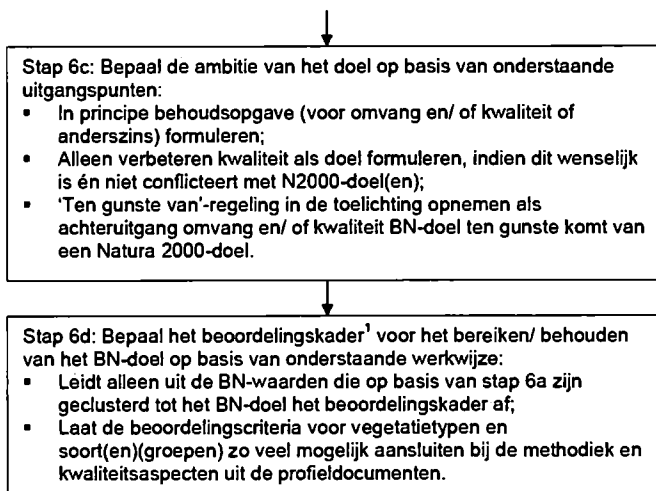
Natuurwaarden		Ecologische vereisten				
alg. waarde	soorten	b/nb	nu aanwezig	gebruik gebied	vereisten	
					voedsel	
	watersnip	b	ja	broed	ongewervelde	
	purperreiger	nb	ja	foerageren	vis, amfibieën, ongewervelde	
	oeverzwaluw	nb	ja	foerageren	vliegende insecten	
	paapje	nb	ja	foerageren	insecten	
	tapuit	nb	ja	foerageren	ongewervelde	
	kolgans	nb	ja	foerageren	plantendelen	
	nonnetje	nb	ja	rust	vis (spiering)	
	rust- en ruigebied	ganzen	nb	ja	foerageren	riet
	slikgebieden Kwelplas	steltlopers	nb	ja	doortrek	ongewervelde
landschap/abiotiek	natuurschoon		ja			
	afwisselend riet, ruigte		ja			
	water		ja			

italic bij voedselkenmerk: niet heel relevant, omdat de soort voor rust in gebied zitten en niet perse voor foerageren
 rode x: conflicterend met N2000

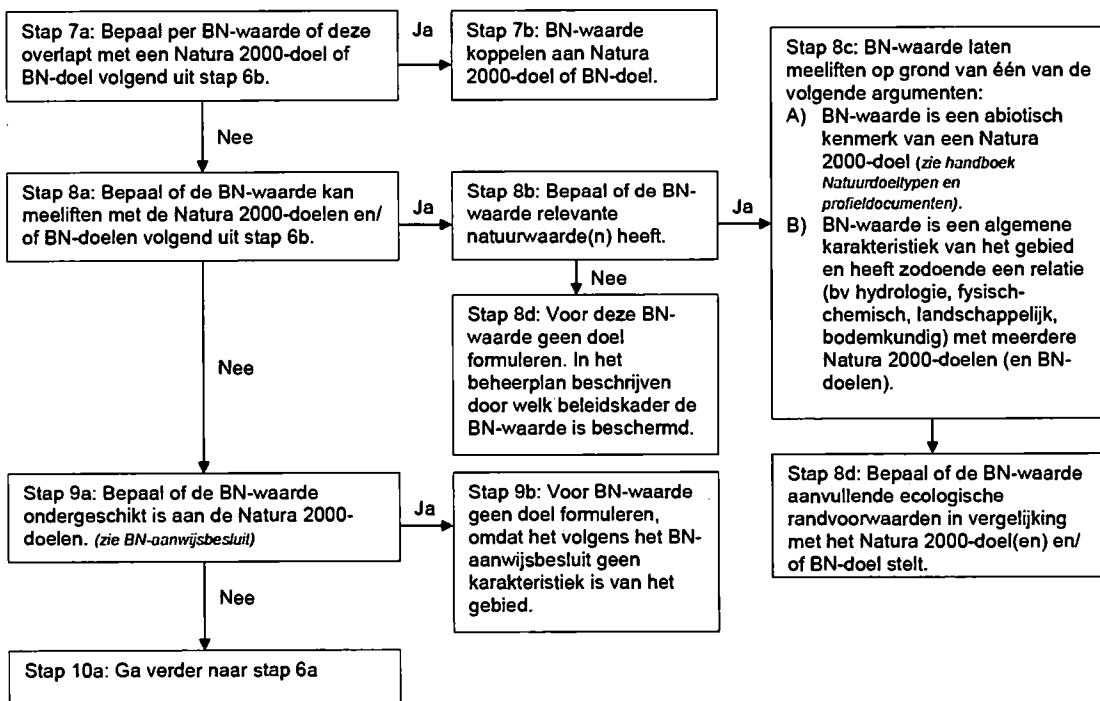
													Vertaling BN naar N2000						
open water	ondiep water	riet	slikken	(wilgen) bos	laagveen/ verlanding	stromend water, stenig subst.	open terrein	peildynamiek	luwte	rust	water-trofiegraad	gevoelig voor				meeliffen	stap stroomschema	toelichting	apart meenemen?
					x					x						nee	4bA	overlap ecologische vereisten	nee
x	x						x		x		verlanding, - kwal waterriet		x	x	x	ja	3bA	overlap ecologische vereisten	nee
									x							ja	3bA	overlap ecologische vereisten	nee
									x							ja	3bA	overlap ecologische vereisten	nee
						x			x							nee	4bA	vereiste vegetatie structuur conflicteert	nee
x									x							ja	3bA	overlap ecologische vereisten	nee
x								x	x		minder doorzicht					ja	2b	is Natura 2000-soort	nee
									x							ja	2b	overlap kernopgave	nee
									x							ja	3bA	beschermen voor Kluut & Grutto	nee
																nee	10a		nee
																ja	3bC	overlap/lift mee met meerdere doelen	nee
																ja	7b	overlap kernopgave	nee

13 BIJLAGE 2; STROOMSCHEMA VERTALING BN-WAARDEN

Vervolg BN-waarden: overige kwaliteiten

¹vooral nog is het uitgangspunt dat de BN-waarden m.b.t. natuurschoon alleen betrekking hebben op aspecten *in* het gebied. Op basis van (recente) jurisprudentie (o.a. RvS-uitspraak 200709030) is er een risico dat ook rekening gehouden moet worden met de externe werking van natuurschoonaspecten. Dit heeft met name consequenties voor het beoordelingskader voor vergunningverlening van toekomstige ruimtelijke (stedelijke en industriële) ontwikkelingen. Aan het JAN wordt gevraagd hier duidelijkheid over te geven.

13 BIJLAGE 3; KRW MONITORING

Onderstaande informatie is afkomstig van Waterschap Zuiderzeeland.

Algemeen

Waterschap Zuiderzeeland kent 18 waterlichamen. Vanuit de KRW is monitoring van de waterlichamen noodzakelijk. In het officiële KRW monitoringprogramma is één meetlocatie per waterlichaam opgenomen.

Chemisch

Chemische monitoring dient elk jaar plaats te vinden voor stoffen die niet aan de normen voldoen. Voor chemische monitoring wordt één meetpunt per meetlocatie onderzocht. Chemische monitoring vindt maandelijks plaats. Er wordt bemonsterd vanaf de kant.

Biologisch

Biologische monitoring dient tenminste één meetjaar per zes jaar plaats te vinden, daarnaast dient het resultaat aan zekere betrouwbaarheidseisen te voldoen. Met het oog op de betrouwbaarheid van de meetresultaten heeft Waterschap Zuiderzeeland gekozen om biologische monitoring elke drie jaar uit te voeren in plaats van elke zes jaar.

Voor biologische monitoring worden per meetlocatie meerdere meetpunten onderzocht. Voor lijnvormige waterlichamen wordt hierbij gestreefd naar één meetpunt per 7 á 10 kilometer watergang (afhankelijk van de variatie in het waterlichaam). Vlakvormige waterlichamen worden waar mogelijk gebiedsdekkend als één meetpunt gemonitord. Waar een waterlichaam veel variatie kent worden tenminste twee meetpunten per waterlichaam onderzocht. Bij de keuze van meetpunten wordt onder meer gelet op representativiteit, beperking van verstoring van natuurwaarden en (veilige) bereikbaarheid.

Biologische bemonstering wordt uitgevoerd vanaf het water (fytoplankton, macrofyten, vis) of vanaf de kant (macrofauna, vis).

Waterlichaam Lepelaarplassen

Chemische monitoring

Voor de Lepelaarplassen is de centrale stuw/stuwput waar het water het gebied verlaat de officiële monitoringlocatie, voor de chemische kwaliteit is dit een bruikbaar meetpunt.

Biologische monitoring

Als biologisch meetpunt is het slootje bij de centrale stuw/stuwput niet geschikt, de Lepelaarplassen zijn namelijk meer een plassensysteem dan een slotensysteem.

Waterschap Zuiderzeeland is in 2008 gestart met de biologische monitoring van de Lepelaarplassen. In dat jaar zijn in overleg met Stichting Het Flevo-landschap de Grote Plas, de Kwelplas en de Jacobslenk onderzocht. In 2011 worden de Lepelaarplassen opnieuw biologisch gemonitord. Het meetpunt in de Kwelplas is daarbij komen te vervallen, omdat de bemonstering lastig en gevaarlijk is. Een vervangend meetpunt is gevonden in de ecologische verbindingszone nabij het Lepelaarpad.

Biologische monitoring voor de KRW bestaat voor een deel ook uit ondersteunende chemische analyses. Monsters voor dit fysisch-chemisch onderzoek worden in het meetjaar maandelijks verzameld vanaf de kant.

- Fytoplankton wordt in het zomerseizoen (april tot en met september) maandelijks bemonsterd, het monster wordt verzameld op open water vanuit een kano.
- Macrofauna wordt één maal per jaar in mei/juni verzameld, er wordt bemonsterd vanaf de oever of als in een plas niet gelopen kan worden vanuit een boot of kano.
- Vegetatie wordt één maal per jaar in de zomer onderzocht, dit gebeurt vanuit een kano.
- Onderzoek naar de visstand dient één maal per zes jaar plaats te vinden. Voor de Lepelaarplassen is onderzoek van de visstand voorzien in 2012 of 2013, zodat de gegevens tijdig beschikbaar zijn voor verwerking in het nieuwe stroomgebiedbeheerplan.

Figuur 14.1 toont de meetpunten in de Lepelaarplassen in de monitoring van 2011.

Figuur 14.1: Meetpunten waterlichaam Lepelaarplassen (http://www.zuiderzeeland.nl/schoon_water/meetgegevens/kaart_meetnet)

Van links naar rechts: Ecologische verbindingszone, Jacobslenk, Grote Plas en Centrale stuw/stuwput. In het kaartje zijn ook de meetpunten weergegeven in de Hoge- en Lage vaart bij gemaal De Blocq van Kuffeler

Colofon

Dit is een uitgave van
Provincie Flevoland
Visarendreef 1
Postbus 55
8200 AD Lelystad

Contact:
Telefoon 0320 - 265 265
E-mail: info@flevoland.nl
www.flevoland.nl

April 2013

